

VI

REGIONALISME - NACIONALISME

Després de la Restauració, el federalisme republicà s'havia avingut a lluitar d'acord amb les noves normes constitucionals de la monarquia, però, malgrat que a Catalunya comptava amb l'adhesió d'amplis sectors i que, en alguns moments, demostrà posseir una notable combativitat, mai més no aconseguí l'audiència que havia obtingut durant el període comprès del 1868 al 1873.

Mentrestant, separats del Partit Federal, Valentí Almirall i el seu grup havien assolit promoure un vigorós moviment catalanista que, deslligat completament dels partits polítics espanyols, pretenia englobar els catalans de totes les tendències; però, presos en múltiples contradiccions, Almirall i els seus col·laboradors no van poder mantenir gaire temps la cohesió dels qui s'havien agrupat entorn del Centre Català, i el moviment que havien creat va extingir-se de mica en mica.

D'altra banda, a Barcelona i a les altres zones industrials del Principat el catalanisme de la petita burgesia catòlica cada dia esdevenia més contundent; al mateix temps, una bona part del carlisme, bàsicament rural, desinteressant-se dels tripijocs dinàstics, posava tot el seu esforç en la lluita per la reivindicació de l'autonomia de Catalunya; i, d'una manera insensible, aquests dos grups s'anaven fusionant fins a constituir un nou moviment catalanista que adoptava actituds força radicals i presentava el fet nacional català amb molta més claredat i precisió que els carlins i que els federals ortodoxos, i que el grup de Valentí Almirall, fins al punt que, no tan sols uns i altres n'esdevenien influïts, sinó que, si més no en part, no pogueren resistir-ne l'atracció.

Aquest nou catalanisme esdevingué força incisiu durant l'última dècada del segle XIX; arribava a la seva plenitud quan l'estat espanyol hagué de renunciar a la possessió de Cuba i de les Filipines. Llavors, una bona part de la gran burgesia catalana, la que veia amb simpatia i fins i tot amb orgull els progressos que havia fet el catalanisme en la seva vessant culturalista i que mai no havia deixat de desitjar una més o menys àmplia autonomia política per al Principat, es va adonar que el nou corrent catalanista, que constituïa una força de gran eficàcia per a dinamitzar i cohesionar qualsevol mena de protesta contra el govern de Madrid, podria ajudar a

satisfereix la seva sentimentalitat i servir, al mateix temps, els seus interessos econòmics. En tot cas, es tractava d'un moviment prou conservador per a no posar en perill, no ja les estructures capitalistes, sinó ni tan sols cap dels privilegis de la classe dominant. Simultàniament, un important sector de la intel·lectualitat nacionalista creia que l'aliança amb les forces econòmiques del Principat proporcionaria unes àmplies possibilitats de desenvolupament del seu programa. Com a conseqüència, s'establí la col·laboració entre uns i altres fins que s'arribà al pacte polític que dugué a la fusió de la Unió Regionalista amb el Centre Nacional Català, donant origen a la Lliga Regionalista (25 d'abril de 1901). El resultat immediat d'aquesta fusió va ser la victòria dels quatre presidents en les eleccions de diputats a Corts del 19 de maig del 1901.¹

Tanmateix, si per una banda no tota la gran burgesia s'integrava a la Lliga Regionalista, sinó que una part d'ella romania addicta als partits polítics espanyols de la monarquia, per l'altra, un sector considerable del nacionalisme català, que s'havia mantingut cohesionat entorn de la Unió Catalanista, s'oposà, des de l'inici, al nou corrent regionalista, el qual acusava de corrupte i d'oportunista. Així, Àngel Guimerà, en la sessió del 26 de maig del 1901 de l'assemblea de la Unió Catalanista celebrada a Terrassa, referint-se en qualitat de ponent a la lluita electoral, denunciava:

«L'ésser eminentment catalanista no és ésser aqueixa cosa vaga que porta avui dia els homes a les eleccions amb lo nom de candidats independents i encara que sigui amb lo de regionalistes, ja que per desgràcia nostra, segons la confusió d'aquests temps, no vol dir res avui, per molts, l'anomenar-se regionalista a Catalunya, perquè s'ha arribat amb lo desgavell i amb la moda a què portin aquest nom fins i tot los mateixos enemics *encarnissats* de nostra terra, fins los cacics amb ses llopades de les ciutats i dels pobles, representants directes de totes les baixeses i perversitats del Centralisme.»²

El 1903, el sector més catalanista dels federals funda la «Catalunya Federal», que compta amb Miquel Laporta com a personalitat més destacada. L'any següent, se separen de la Lliga les seves figures més liberals (Ildefons Sunyol, Jaume Carner, Domènech i Montaner, Lluhí i

1

El Dr. Bartomeu Robert, a més, va ser el primer president de la Lliga Regionalista. Vegeu pàg

²Àngel Guimerà: Cants a la Pàtria, Barcelona, s.d., pàg 283

Rissech...), que juntament amb personalitats procedents de la Unió Catalanista (Santiago Gubern, Antoni Sunyol...), l'any 1906, funden el Centre Nacionalista Republicà. Més endavant, de la fusió del Centre Nacionalista Republicà amb el Partit Republicà Democràtic Federal, en sorgí la Unió Federal Nacionalista Republicana (1910). Mentrestant, el carlisme subsistia; si bé amb no gaire força.

Però la gran massa del catalanisme, la que es manifesta amb estridència al carrer, la que oscil·lant entre la Lliga i els Nacionalistes Republicans, dóna els seus vots a una o altra tendència d'acord amb si creu que és l'una o l'altra la més separatista, és la que es mou en l'òrbita dels diferents centres excursionistes i orfeons, i de les entitats afiliades a la Unió Catalanista; és, també, la que s'organitza sindicalment al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (C.A.D.C.I.).

Juntament amb les noves tendències del catalanisme, en iniciar-se el segle XX apareix a Barcelona el republicanisme radical, dirigit per Alejandro Lerroux. El lerrouxisme, subvencionat pel «*fondo de reptiles*», comptarà amb «l'adhesió absoluta de la població no catalana, sense distinció d'idees ni de conviccions.»³ Amb el seu revolucionarisme verbal, inoperant com a conseqüència, procurarà neutralitzar el nacionalisme català i, al mateix temps, el moviment socialista obrer. Les acusacions formulades, en aquest sentit, contra el lerrouxisme difícilment podrien ser reunides, a causa de la seva extraordinària quantitat. Però potser val la pena de recordar-ne alguna. Així, el dirigent marxista Joaquín Maurín va escriure:

«Cuando, a comienzos de siglo, la pequeña burguesía catalana se agitaba y se preparaba para un ataque, la gran propiedad, Moret, envió a Barcelona a Lerroux, andaluz, para que tomara la dirección de este movimiento. (...) El republicanismo domesticado de Lerroux y el anarquismo han condenado a la ineficacia absoluta toda acción fundamental de la pequeña burguesía y de la clase trabajadora. (...) Barcelona es, en España, la gran ciudad dinámica, el centro motor de la vida económica. Barcelona constituye un punto de interrogación -la hoz de los *segadors* levantada en alto- frente a la España de la gran propiedad agraria. Pero la Andalucía feudal, muy hábilmente, sabe apoyarse en Barcelona para evitar la revolución que destruya la estructura social presente. Para castrar el republicanismo, la gran propiedad creó en Barcelona su partido republicano. (...) Lerroux llega a Barcelona a fines del siglo XIX, dispuesto a llevar a cabo una misión trascendental: la

³Amadeu Hurtado: Quaranta anys d'advocat, Ciutat de Mèxic 1956, vol. I, pàg 72.

de impedir que la clase trabajadora encuentre su propia ruta (...) [Lerroux es] el más firme aliado de los partidos agrarios en el poder, el puntal más sólido del régimen constituido. Impedía que la clase obrera se hiciera socialista y, al mismo tiempo, era la oposición de la «Lliga», el rival temible de los partidos agrarios.»⁴

Jesús Pabón afirma:

«El movimiento que Lerroux capitanea es español, ibérico, carpetovetónico. (...) Radical en todo, Lerroux, se proclama radicalmente españolista y radicalmente anticatalanista (...) La tercera causa -dijimos- del auge lerrouxista en Barcelona fue el apoyo del Poder Central.»⁵

Tuñón de Lara ens dóna altres dades:

«Lerroux mismo era el hombre que tenía relaciones de amistad con generales -con el general Sanjurjo entre otros-, con financieros, que llegó a mantener un contacto incluso con el nuncio, semanas antes de desaparecer la monarquía...»⁶

Però potser qui ens pot donar més informació de Lerroux i del seu Partit Radical és Miguel Maura, el qual, al seu pas pel Ministeri de la Governació, durant la República, tingué accés als arxius secrets. Heus ací el seu testimoni:

«Pronto supe, sin embargo, que para los republicanos no incondicionales de Lerroux, es decir, para las figuras relevantes del republicanismo (y no hay que decir que también para los socialistas), éste era un hombre sumamente peligroso, de quien no cabía fiarse...

«Indagando el origen de tan generalizada desconfianza, averigüé que la historia política y personal de nuestro hombre estaba impregnada de tratos y contratos inconfesables con las altas autoridades de los gobiernos de la Monarquía. Lerroux había vivido siempre del milagro, que dejaba de serlo para quienes conocían sus relaciones con los ministros de la Gobernación y con los fondos secretos de este ministerio: *El emperador del Paralelo* -así se le bautizó en Barcelona, en donde también se le conocía por *El Caudillo*- fue la mano oculta de algunos ministros de la Monarquía en el campo de

⁴Joaquín Maurín: Los hombres de la Dictadura, Madrid 1930, pàg. 57, 59 i 216.

⁵Jesús Pabón: Cambó (1876-1918). I, Barcelona 1952, pàg. 230 i 233.

⁶Manuel Tuñón de Lara: Historia y realidad del poder, Madrid 1967, pàg 162.

las luchas políticas de la Ciudad Condal. El creador y jefe de los Jóvenes Bárbaros, el que les aconsejaba, en tristemente célebre proclama, que «levantasen el velo a las novicias y las elevasen a la categoría de madres para virilizar la especie», era un ferviente colaborador de ciertos políticos monárquicos que preferían sobornar a gobernar, que optaban por la inteligencia subrepticia con el que jugaba el papel de feroz rebelde a base de cuantiosa y periódica remuneración, para evitarse los sinsabores de la represión violenta.(...)

«Con ser esto triste y lamentable, resultaba llevadero si lo comparáramos con la fama, bien ganada por lo visto, de quienes formaban el grupo de sus familiares y amigos en el seno del partido radical, que él presidía y capitaneaba. Sobre tal particular, el repertorio de anécdotas y sucesidos es inagotable. No tardé en comprobar por mí mismo la verdad de algunas de estas aventuras, y mi criterio quedó definitivamente fijado.»⁷

El lerrouxisme ha tingut una notable importància en el desenvolupament del nacionalisme i de l'obrerisme catalans. En fer creure que catalanisme i burgesia eren una mateixa cosa i que ho eren d'una manera indestruïble, per naturalesa, allunyava el proletariat, sobretot el proletariat constituït o influït per emigrats, del context sociocultural català; enfrontava el moviment obrer al catalanisme. Dues grans forces que, marxant juntes, representaven un perill per al poder constituït, tendien a neutralitzar-se. Aquest enfrontament, com és lògic, en fer que molts, a la inversa, identifiquessin l'esquerrisme amb l'antiCatalunya, va enfortir el catalanisme de dreta, la Lliga Regionalista, i féu impossible que, durant molts anys, es pogués constituir un partit socialista català potent. (La Unió Catalanista, presidida pel Dr. Martí i Julià, acabarà transformant-se en un partit catalanista-socialista, però la seva força només pesarà com a projecció cara al futur.)

Com a conseqüència del moviment lerrouxista, importants nuclis obrers quedaran separats del context sociocultural català; la majoria dels immigrants romandrà inadaptada a aquest context i una gran part d'ella arribarà a odiar-lo; i seran també molts els obrers catalans que es col·locaran al marge de qualsevol mena d'expressió cultural catalana. Tots plegats, en perdre força el lerrouxisme, coincidiran en una actitud d'apoliticisme a ultrança que, d'altra banda, era l'adoptada tradicionalment pel sindicalisme català internacionalista. D'esquena a la política, el moviment obrer català només tindrà com a arma de lluita la vaga i el terrorisme. Però, paradoxalment, aquest moviment obrer coincidirà amb el catalanisme més combatiu en un punt important: l'estat, si més no l'actual

⁷Miguel Maura: Así cayó Alfonso XIII, Barcelona 1966, pàg. 86-87.

estat, serà el principal enemic d'ambdós. Això, a la llarga, farà que, en determinats moments, ambdues forces apareguin unides.

En el període 1905-1914, la demagògia del lerrouxisme reforçada per l'apoliticisme anarquista fa impossible l'existència a Catalunya d'autèntics partits polítics proletaris; al mateix temps, sobretot a partir de la coalició dels nacionalistes republicans amb els lerrouxistes (1914), el catalanisme de dreta, el regionalisme, s'enrobusteix considerablement, fins al punt que el nacionalisme d'esquerra queda gairebé eclipsat.

Abans, però, havia tingut lloc un dels moviments més espectaculars de la història del nacionalisme català, el de la Solidaritat Catalana que, exceptuant els lerrouxistes, que es drecen en implacables oponents seus, aplega totes les forces polítiques de Catalunya des de la Unió Catalanista a la Lliga Regionalista, des dels carlins als republicans d'esquerra. La Solidaritat Catalana es va pactar a conseqüència d'haver estat assaltades les redaccions del «Cu-Cut!» i de «La Veu de Catalunya» pels militars de la guarnició de Barcelona, a l'acció dels quals es va adherir Alejandro Lerroux al mateix temps que els caps i oficials de les guarnicions militars de tot Espanya; la Solidaritat protestava d'aquesta acció de força i de la llei de Jurisdiccions, que convertia els oficials i caps de l'exèrcit en persones dotades d'absoluta immunitat i incriticables, alhora que limitava la llibertat d'expressió de les idees catalanistes; però la finalitat que esdevingué bàsica de la Solidaritat va ser la defensa parlamentària d'un programa mínim de reivindicacions nacionals catalanes.

En les primeres eleccions de diputats a Corts en què Solidaritat prengué part, de les 44 actes que es disputaven, els solidaris en van obtenir 41; i, en les eleccions de senadors, la Solidaritat va guanyar la totalitat de les actes.

Un dels diputats de la Solidaritat triomfant va ser el coronel d'enginyers Francesc Macià, que, en mostrar-se disconforme amb els seus col·legues de l'exèrcit, del qual causà baixa, va iniciar la lluita política que el va dur a proclamar, a Barcelona, el 14 d'abril del 1931, la República Catalana.

Ben mirat, aquesta incorporació de Francesc Macià a la política activa fou gairebé l'únic resultat positiu que el nacionalisme català obtingué del moviment de la Solidaritat, que, si per una banda posà en relleu l'abrandament Patriòtic del poble de Catalunya, per l'altre revelà el conformisme polític dels seus dirigents, que no acostumaven a anar més enllà de certs gestos efectistes.

La Solidaritat Catalana, reforçada en el seu conservadorisme per l'actitud pseudorevolucionària i anticatalanista del lerrouxisme, conduí el nacionalisme català, que una altra vegada anava prenent un to combatiu i revolucionari, pels camins inoperants del verbalisme. Els dirigents de la Solidaritat adoptaven una posició exhibicionista, a cavall sempre d'actituds oportunistes. L'esquerra nacionalista republicana quedà presa en la xarxa espectacular, però ineficaç, dels mecanismes conservadors. El poble, desorientat, s'embadalia contemplant l'esclat aparatós del seu abrandat sentimentalisme. Unamuno no anava desencaminat del tot quan, en comentar un dels actes de la Solidaritat Catalana, l'«Aplec de la Protesta» (21 d'octubre de 1906), escrivia: «¡Ay, barceloneses, barceloneses, siempre seréis unos niños!»⁸

El mateix any de la victòria de la Solidaritat (1907), Enric Prat de la Riba és elegit president de la Diputació Provincial de Barcelona, per 25 vots a favor i 11 en blanc. La seva tasca de coordinació d'esforços i d'inicatives resultarà fructífera en l'aspecte cultural. En set anys escassos, del 1907 al 1913, seran creats l'Institut d'Estudis Catalans, la Biblioteca de Catalunya, l'Escola d'Administració Local, l'Escola Industrial, l'Escola Superior d'Agricultura, la de Zootècnia, la Borsa del Treball, la Societat de Biologia, l'Escola Elemental del Treball, el Consell de Pedagogia, l'Escola d'Art Dramàtic, etc.

El 1914 quedarà instituïda la Mancomunitat de Catalunya, resultant de la coordinació dels serveis de les Diputacions provincials de Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona. Prat de la Riba passarà a ser el president del nou organisme, que consolidarà i ampliarà la labor que havia dut a terme la Diputació barcelonina. Però la Mancomunitat deixarà d'existir durant la Dictadura del general Primo de Rivera, entre les protestes verbals dels qui la dirigien i els inicis de la resistència armada dels addictes a Francesc Macià, que n'havia restat al marge.

Un altre dels importants esdeveniments d'aquest període va ser la Setmana Tràgica, moviment revolucionari intrínsecament popular, del qual no es va fer responsable el Partit Radical d'en Lerroux; en va ser oferta la direcció a la Solidaritat Catalana i, després, al Centre Nacionalista Republicà, per separat. Però ningú no volgué afrontar la responsabilitat d'encarrilar-lo i, mancat de dirigents, va degenerar en l'incendi d'esglésies i convents i en un estèril vessament de sang. La gènesi i el desenvolupament d'aquesta revolta

⁸Miguel de Unamuno: Por tierras de Portugal y España, 6º ed., Col. Austral, Espasa Calpe, S.A., Madrid 1964, pàg 97.

popular acèfala ens demostra fins a quin extrem el nacionalisme català, que abrandava les multituds, com que tenia domesticats els seus dirigents per la convivència solidària, mancava d'impuls revolucionari; i fins a quin punt, com a conseqüència dels malabarismes lerrouxistes i de l'apoliticisme d'inspiració anarquista, no hi havia cap organització obrera capaç d'erigir-se en canalitzadora de les inquietuds proletàries.⁹

Ací van, a continuació, unes notes sobre els textos catalanistes triats per aquest període:

Francesc Pi i Margall, equànime defensor del catalanisme -i per tant del regionalisme-, l'identifica amb el federalisme sustentat per ell mateix.¹⁰ També adverteix que amb Catalunya hom segueix la mateixa conducta que amb Cuba i les Filipines i que, per tant, pot arribar el moment en què prevalgui el separatisme dels catalans sobre qualsevol mena de convivència amb els altres pobles ibèrics.¹¹

El Dr. Robert es declara nacionalista, no pas per retrocedir als antics temps en què Catalunya era mestressa d'ella mateixa, sinó per a, tornant a ser una nació lliure, marxar sempre endavant. Considera que els drets de la llengua estan per damunt de tot i que és indispensable que Catalunya obtingui la sobirania en el seu govern interior.¹²

Pompeu Gener considera que Catalunya forma part d'Europa, mentre que Espanya és una prolongació de l'Àfrica; Catalunya mira endavant i, en canvi, Espanya ha emprès la marxa endarrere. Recorda que tots els moviments revolucionaris que van esclatar al Principat durant el segle XIX tenien com un dels seus objectius bàsics l'autodeterminació de Catalunya. Fa notar que «los castellanos que hemos visto en Cataluña desde que tenemos uso de razón, y los que vieron nuestros padres, fueron por lo general, o militares, o agentes del orden público, policía secreta, empleados, comisionados de apremios, investigadores, esbirros, etc.;

⁹Josep Benet: Maragall i la Setmana Tràgica, Barcelona 1964. Es tracta d'una obra indispensable per conèixer el desenvolupament de la Setmana Tràgica i les tensions polítiques i socials, d'aquella època, que s'hi relacionen.

¹⁰Vegeu pàg.

¹¹Vegeu pàg.

¹²Vegeu pàg.

siempre agentes del poder central, que trataban la mayor parte de las veces al país con dureza, con altivez y aun con desprecio».¹³ Els castellans sempre s'han cregut superiors als catalans; creuen que és propietat seva allò que se'ls havia unit per pacte.¹⁴

Miquel dels Sants Oliver remarca que el catalanisme no és aquest o aquell partit o organització política, sinó tot el poble català posat en marxa. Es tracta d'«una teorització indefinida (...) una idealització constant». Però troba que els catalans no saben universalitzar el seu ideal. Creu que és necessari que Catalunya ocupi el centre dinàmic dels pobles hispànics.¹⁵

Lluís Duran i Ventosa estudia les diferències que hi pot haver entre federalisme sinal·lagmàtic (sic)¹⁶ i regionalisme. Considera que el federalisme s'inspira en un dogma científic, en comptes de partir de l'estudi de la realitat tot recorrent a la ciència. El regionalisme pren com a punt de partida la nació, que és la base natural i veritable de l'estat; el federalisme sinal·lagmàtic (sic), en canvi, pren com a base el municipi. Pi i Margall s'ha deturat en el municipi, en estudiar l'evolució de la societat, sense tenir en compte que actualment la unitat política superior ja no és el municipi, sinó la nació. A més, Pi i Margall confon els conceptes de nació i estat. El regionalisme, en canvi, es fa seu el principi reivindicatiu de les nacionalitats que es troben dins un mateix estat. La nació existeix encara que no tingui reconeguda oficialment la seva personalitat. Duran i Ventosa, en analitzar el concepte de nació, treu la conseqüència que a cada nació ha de correspondre un estat propi, el qual estat pot integrar-se en una lliure confederació, amb igualtat absoluta entre tots els Estats contractants; ja que, si una nacionalitat n'absorbeix una altra, li anul·la les millors qualitats que posseeix. Estableix també la diferència existent entre federació i confederació; i posa en relleu que la principal causa que fa que, del

¹³Vegeu pàg

¹⁴Vegeu pàg

¹⁵Vegeu pàg.

¹⁶L'adjectiu sinal·lagmàtic, usat per Duran i Ventosa, així com per altres comentaristes, en referir-se al federalisme pimargallià, no sembla pas gaire escaient. El més curiós és que hom s'hi refereix com si Pi i Margall se l'hagués fet seu, i, en realitat, només el va usar excepcionalment. A fi de comptes, tota federació significa l'adopció d'obligacions recíproques entre els que la integren. Si Pi i Margall insisteix tant en el pacte és perquè quedi ben clar que no és una veritable federació la que no es basa en la igualtat absoluta de condicions entre tots aquells que la integren; és per posar ben en relleu que només la lliure adopció d'obligacions recíproques, sense cap mena de coacció de part de ningú, pot conduir a una federació vàlida.

nacionalisme català, se'n digui «regionalisme», consisteix en les dificultats legals que s'oposen a l'ús de la denominació escaient.¹⁷

Gabriel Alomar, que creu en la supremacia de la gran urbs, troba que la protesta de Catalunya contra Espanya és ocasionada per una diversificació psicològica. Catalunya és més europea, més «futurista»; les seves formes de vida signifiquen un progrés damunt les posicions retrògrades de Castella. La pàtria, afegeix, és quelcom que va existir en l'antiguitat i que després va ser substituït per la «fràtria»; però nosaltres, diu en una arrancada lírica en la qual s'ignora la realitat present, ens hem de preocupar de la «fília», que correspon als fills que vindran.¹⁸

Jaume Brossa és contrari a tots els dogmes. Proclama la decadència del poble català: un poble de rebels agenollats. Per regenerar-se, als catalans, els cal ser menys ibèrics, més europeus. El pitjor no és que Catalunya hagi perdut la seva independència política, sinó que Castella, en canvi, no li hagi pogut donar una civilització. Brossa s'oposa a qualsevol mena de patriotisme sentimental.¹⁹

Jaume Carner, en referir-se a «la solució catalana d'Espanya» diu que consisteix a substituir l'actual estat unitari espanyol per «una federació dels pobles que viuen en les terres de la Península». Creu que, a aquest canvi, s'hi pot arribar a poc a poc o bé de pressa, i per diferents camins; però, opina que no es produirà mentre subsisteixi l'actual règim monàrquic. «Catalunya, fonament republicana, ha de crear el poderós instrument de transformació de l'Espanya vella en la nova Espanya, lliure, federal i democràtica»; la democràcia nacionalista catalana en serà la força motriu, en «fondre en un sol clam de redempció nostre amor a Catalunya i nostre amor a la llibertat», afirma. Proclama la necessitat d'una autèntica catalanització dels catalans i, ensems, d'obertura de cara al món. Enfront de la democràcia formal i de certs plantejaments revolucionaris mancats de realisme, posa com a exemple a seguir el del Partit Laborista britànic. En referir-se al lema del Centre Nacionalista Republicà, *Nacionalisme, Democràcia, República*, explica el sentit que tenen per a la nova entitat política cada una de les tres afirmacions.²⁰

¹⁷Vegeu pàg.

¹⁸Vegeu pàg.

¹⁹Vegeu pàg.

²⁰Vegeu pàg.

Amadeu Hurtado, Puig i Cadafalch, Ildefons Sunyol, Miquel Junyent i Vallès i Ribot, en la primera etapa parlamentària de la Solidaritat, van exposar els punts de vista dels diferents grups que la componien.

Hurtado va advertir que, si persistia en la política espanyola l'esperit unitari i dominador del comte-duc d'Olivares, ningú no podria estranyar-se si ressorgia a Catalunya l'esperit separatista de Pau Claris.²¹

Puig i Cadafalch va denunciar la discriminació que s'efectuava dins l'àrea territorial de l'estat espanyol: un català no és tractat igual que un castellà, ja que el ciutadà català no es pot servir del seu idioma amb plenitud de drets en tots els actes de la seva vida, començant per l'ensenyament primari. I el que succeeix amb l'idioma succeeix en molts altres aspectes de la vida en comunitat. No existeix una Espanya única, va afirmar; Espanya és un conjunt de pobles.²²

Sunyol va fer notar que els catalanistes, amb la Solidaritat, no havien fet res més que donar lliure expansió a la sobirania popular; i el poble català ha judicat que calien determinades reformes. No es pot acceptar que les aspiracions de Catalunya siguin ignorades més temps.²³

Junyent va dir que els carlins eren eminentment regionalistes i que per això reivindicaven la personalitat catalana, combatien el centralisme i propugnaven que Espanya s'organitzés en una federació.²⁴

Vallès i Ribot va reivindicar la personalitat de Catalunya en nom dels republicans federals. Digué que calia que a Catalunya li fossin reparats els greuges que se li havien infligit. Va aclarir que els federals formaven part de la Solidaritat per amor a la República i que Catalunya no assoliria cap mena de reivindicació amb la monarquia.²⁵

Raimon d'Abadal, al Senat, es va referir al concepte de nacionalisme amb relació al de regionalisme²⁶

²¹Vegeu pàg.

²²Vegeu pàg.

²³Vegeu pàg.

²⁴Vegeu pàg.

²⁵Vegeu pàg.

²⁶Vegeu pàg

Mossèn Antoni-M. Alcover, en una conferència feta en una institució catòlica, va afirmar que l'únic moviment amb vitalitat era el catalanisme; l'únic amb prou força per arrossegar les masses; per aquest motiu, si hom volia que el catolicisme adquirís força suficient, calia que els catòlics es presentessin com a catalanistes. Només dintre el catalanisme els catòlics podran arribar a ocupar càrrecs públics importants.²⁷

Joan Maragall afirma que el catalanisme és, per damunt de tot, un sentiment; amor i desamor: desamor a Castella, que correspon a amor a Catalunya. Creu que l'esperit castellà té acabada la seva missió a Espanya, ja que la nova civilització és industrial i es caracteritza per tots aquells aspectes que coincideixen amb el caràcter català i que, en canvi, estan en contraposició amb el caràcter castellà. El catalanisme significa l'esperit nou enfrontat amb tot allò que és caduc; és un amor i una recerca de la vida; una esgarrifor i una fugida de la mort.²⁸ Maragall es refereix a la Solidaritat Catalana com un autèntic alçament.²⁹ Defensa la llengua catalana i diu que cal que Catalunya enrobusteixi la seva personalitat nacional; no és possible que es vessi cap a Espanya per influir-hi; de moment, Catalunya s'ha de concentrar en ella mateixa.³⁰

Pere Coromines creu que cal que es produeixi una síntesi entre republicanisme i catalanisme, tal com va succeir amb les revoltes de la *Jamància*, i, sobretot, durant la República del 1873; només d'aquesta manera Catalunya s'obrirà camí.³¹

Antoni Rubió i Lluch diu que cal tornar a la tradició cultural catalana i fa una síntesi del passat polític de Catalunya. Recorda que durant l'edat mitjana Catalunya va estar a l'avantguarda dels pobles. Creu que la Mancomunitat contribuirà a enllaçar amb el passat per construir un futur digne. Posa en relleu la força i la plenitud de la llengua catalana.³²

En el primer número de «Tramuntana», dirigida per Salvador Seguí, hom ens fa saber la posició ideològica d'una de les fraccions més prestigioses

²⁷Vegeu pàg.

²⁸Vegeu pàg.

²⁹Vegeu pàg.

³⁰Vegeu pàg.

³¹Vegeu pàg.

³²Vegeu pàg.

del sindicalisme d'inspiració anarquista. Tocant al fet nacional català, hi llegim:

«Volem una Catalunya per la llibertat. Volem llibertat per Catalunya. Volem una federació universal de pobles lliures.»³³

Altres documents que, totalment o en part, es troben a l'apartat «Fets i Documents» d'aquest capítol són el següents: el document redactat pels senadors i diputats regionalistes sobre la «qüestió catalana» (12 de gener del 1906);³⁴ i el *Programa del Tívoli* (14 d'abril de 1907).³⁵

La personalitat més tinguda en compte tocant a l'elaboració doctrinal del nacionalisme català és Enric Prat de la Riba, màxim dirigent de la Lliga Regionalista, president de la Diputació Provincial de Barcelona (1906-1914) i president de la Mancomunitat (1914-1917). Enfront d'ell trobem un altre important teoritzador: el Dr. Domènec Martí i Julià, rellevant psiquiatra i president de la Unió Catalanista durant tretze anys (1903-1916). Ja hem vist textos de cada un d'ells en apartats anteriors d'aquesta Panoràmica. Eugeni d'Ors es va referir a tots dos de la manera següent:

«Havem conegut a Catalunya dues fortes figures polítiques. Havem conegut el President (...) i el Doctor. Autors tots dos, constructors tots dos. L'obra llur viu fora d'ells, viu més que ells. El Doctor ens va deixar una fe; el President, una església. La creença del primer era més pura, la realització del segon era més forta. (...) L'un acostà la política a la intel·ligència, i per això va donar vitalitat a una posició de cultura; l'altre va acostar la política a la Justícia, i per això va terminar en adepte del socialisme internacional.

«Gloriem-nos d'aquest doble heretatge, treballem per la seva perpetuació! (...)»³⁶

En *La Nacionalitat Catalana*,³⁷ partint dels orígens històrics de Catalunya, Prat de la Riba ens n'explica l'evolució. En referir-se a les reivindicacions nacionals catalanes, afirma que el catalanisme és un sentiment patriòtic

³³Vegeu pàg

³⁴Vegeu pàg.

³⁵Vegeu pàg.

³⁶Eugeni d'Ors (Xénius): El doble heretatge, en «El Día Gráfico» el 22 de juny del 1920.

³⁷Vegeu pàg.

d'emancipació nacional, deslligat de qualsevol altre contingut. Catalunya, ens diu, és l'única pàtria dels catalans: és la seva nació. De la mateixa manera que un home continua essent-ho encara que esdevingui esclau, una nació continua essent sempre una nació, tant si viu lliure com si és esclava. L'estat és el conjunt d'organismes que crea la nació per administrar-se i regir-se, per realitzar-se; és per això que a cada nació, per poder-se desenvolupar normalment, li cal posseir el seu propi estat; com a conseqüència, cada estat ha d'ésser sobirà i no pot contenir més d'una nació.

Prat de la Riba tracta del fet general de la nacionalitat i del de la nacionalitat catalana en particular. Analitza l'organització de l'estat unitari i de l'estat compost i ens assegura que el món marxa en contra de la força com a mitjà de govern. L'universalisme va a parar a la federació i no a la imposició d'una nació damunt les altres. En el futur, els pobles es federaran prenent com a base els estats nacionals sobirans. Reivindica un estat català sobirà que es federaria amb els estats sobirans de les altres nacionalitats ibèriques, i afirma que el nacionalisme català mai no ha estat separatista. Es refereix també a l'imperialisme que considera com a culminació del nacionalisme, n'és el període triomfalista. Parla de l'imperi unitari i de l'imperi federal. Posa els EUA. com a exemple a seguir, i escriu:

«Els pobles bàrbars, o els que van en sentit contrari a la civilització, han de ser sotmesos de grat o per força a la direcció i al poder de les nacions civilitzades. Les potències cultes tenen el deure d'expansionar-se sobre les poblacions endarrerides. (...)

«Patriotisme i expansió han de menester en la societat internacional d'avui l'ajuda de la guerra. (...) Pobra humanitat si hagués de surar l'evangeli de la pau dels Tólstoi! (...) La guerra que sotmet els pobles *barbres* als civilitzats és una obra de pau i civilització. (...)

«Dominar per la força de la cultura servida i sostinguda per la força material és l'imperialisme modern, l'imperialisme integral, el de les grans races fortes d'ara.»

Prat de la Riba ens diu que, en l'evolució del nacionalisme, l'imperialisme és aquell període que segueix el de la plenitud de la vida interior: es quan la força interna de la nacionalitat es desborda. Però no totes les nacions, afegeix, poden arribar a l'imperialisme, malgrat que totes avancen envers ell. El nacionalisme català, ja abans d'haver aconseguit la seva plenitud, ha entrat en la fase imperialista, amb la penetració pacífica d'Espanya. Però aquesta no és més que la primera etapa de l'imperialisme català. La segona, consistirà a reunir tots els pobles ibèrics i els occitans -de Lisboa al Roine-

en un sol imperi; la nova Ibèria s'expansionarà sobre les terres bàrbares, alhora que intervé en el govern del món.

En prendre possessió de la presidència de la Mancomunitat, Prat de la Riba va dir que aquest organisme de coordinació de les quatre diputacions del Principat tancava el període iniciat amb el decret de Nova Planta i obria pas a un futur triomfal per a Catalunya que, al mateix temps, seria d'estreta fraternitat amb els altres pobles ibèrics; però, va advertir que la Mancomunitat no seria res si l'estat espanyol no li traspassava poders, la qual cosa creia que resultaria difícil. A continuació, exposà el seu programa: plenitud de la llengua catalana i del pensament català, de la investigació científica, d'una vida econòmica pròpia i puixant; força col·lectiva i màxim benestar del Poble; màxim desenvolupament moral, intel·lectual i físic.³⁸

La doctrina catalanista del Dr. Domènec Martí i Julià propugna la federació universal de pobles lliures; en aquesta federació, hi entrarien tots els pobles, en un pla d'absoluta igualtat.

El Dr. Martí i Julià rebutja qualsevol mena d'imperialisme. «No volem que se civilitzi ningú, o, millor dit, que s'esclavitzi i anorreï cap poble, ni els pobles més endarrerits, per l'acció dels barbres blancs»,³⁹ ens diu. Ens fa notar que el concepte de civilització és sempre relatiu; cal estendre la cultura respectant la personalitat ètnica de cada poble. Contra una pàtria universal que forçés a la unificació, preval la vida lliure universal. En el mosaic d'aquesta vida lliure universal, la nacionalitat evoluciona, però roman; la raça, en canvi, muda, «és prompte modificada per la nacionalitat», i només les races invasores poden exercir el «poder hegemònic que dona caràcter a la lluita d'una raça amb l'altra». La lluita de races encobreix conflictes bàsicament econòmics i mai no pot considerar-se com a objectiu de civilització la lluita de races. «La història dels pobles és la història de la llur societat; la història de les races és més d'ordre científic especulatiu.» En l'ordre jurídic, a cada nacionalitat ha de correspondre un Estat, ja que l'Estat és l'organisme que la representa; llavors, en fondre's l'Estat amb la nacionalitat, tindrem l'Estat natural, «o sigui la funció fisiològica del dret dels homes i dels pobles.»⁴⁰ Entorn de les qüestions de raça, nació, particularisme i universalisme, el Dr. Martí i Julià ens posa en guàrdia contra els qui, en nom de l'universalisme, pretenen d'imposar les

³⁸Vegeu pàg.

³⁹Vegeu pàg

⁴⁰Vegeu pàg.

peculiaritats d'una nació damunt una altra o unes altres, la qual cosa no és res més que imperialisme disfressat.⁴¹

El Dr. Domènec Martí i Julià propugna l'individualisme associatiu, amb relació als homes i a les comunitats. Aplicat a les comunitats, dóna com a resultat la llibertat per a tots els pobles i la federació universal; federació sense cap mena d'hegemonia per part de ningú. Cal refusar, com a conseqüència, qualsevol mena d'imperialisme català; la idea de catalanitzar les nacionalitats ibèriques ha de ser refusada, ja que, si es realitzés, només en resultaria beneficiari el «partit de l'hegemonia catalana, o sigui de la colla dels catalans que, redreçats damunt de fonaments econòmics d'utilitat individual, exercirien l'oligarquia en l'Estat espanyol». L'hegemonia, qualsevol mena d'hegemonia, és conseqüència de sentiments desviats, que són els que mouen els oligarques.⁴²

El Dr. Martí i Julià fa notar com el present és sempre resultant del passat i que, per tant, conèixer el passat significa una possibilitat de modificar la trajectòria del futur; és per això que la ignorància de la història significa restar inconscientment sotmesos a una tradició que ignorem i que, per tant, no podem controlar. És per aquesta raó que els pobles dominadors estrofan la història a profit seu; és per aquest motiu que se'ns falsifica la història d'Espanya i es procura que la de Catalunya sigui poc coneguda.⁴³

El veritable nacionalisme, segons el Dr. Martí i Julià, significa autèntica solidaritat entre pobles lliures i és incompatible amb el militarisme i la plutocràcia; és contrari a l'imperialisme i a la colonització, però afavoreix l'expansió universal de la cultura i del progrés i posa la justícia social en el primer pla. La humanitat s'encamina a l'universalisme, però universalisme no vol pas dir uniformisme, sinó coexistència harmònica, intangibilitat i progrés de l'ésser individual i dels òrgans socials naturals. És per aquest camí que cal cercar el perfeccionament del poble català, el qual ha de concórrer dignament en l'acció social del progrés humà, de la civilització. L'objectiu del catalanisme és: «*determinar que el poble català sigui element cooperador de la sobirania espiritual del món.*»⁴⁴ «Contribuir a fer

⁴¹Vegeu pàg

⁴²Vegeu pàg

⁴³Vegeu pàg.

⁴⁴Vegeu pàg.

que tot Catalunya sigui ciutat, i no Barcelona ciutat: el món ciutat i no París ciutat.»⁴⁵

El Dr. Martí i Julià no es cansa de repetir: «El progrés i la civilització no són imperialistes: són alliberadors; ja que l'imperialisme és megalomania i la civilització és humanisme. Jo no sé veure civilització on la vida és opresa i el dolor individual i social és la característica col·lectiva, malgrat tots els avenços materials.»⁴⁶

Comentant les conseqüències d'un conflicte laboral, el Dr. Martí i Julià fa avinent que la vaga no perjudica l'economia d'un país, perquè res del que són justes reivindicacions no atempta contra la nació. No és riquesa allò que s'obté amb el fruit de la injustícia; en tot cas, és només riquesa per a uns quants. La riquesa que hi ha a Catalunya no és, precisament, la riquesa de Catalunya, sinó la d'uns quants catalans; la riquesa veritable, la riquesa d'un país, és la que correspon a la societat: la que està socialitzada.⁴⁷

El Dr. Domènec Martí i Julià combat l'oportunisme que corromp el catalanisme. En nom de Catalunya, ens diu, s'està destruint l'acció nacionalista, s'està fent malbé el patriotisme català. Una oligarquia catalana ha pretès d'obtenir l'hegemonia a Catalunya per, així, poder exercir l'hegemonia a l'estat espanyol; el catalanisme d'aquesta oligarquia correspon al patriotisme burgès, que està entrant en crisi; i la seva crisi és la crisi de la burgesia, però no pas la crisi del catalanisme. Els nacionalistes catalans burgesos van cap a la política espanyola i no poden constituir cap pàtria, perquè no viuen en els temps actuals i volen ser un obstacle per al futur. Però el renaixement d'un poble, un cop iniciat, ja ningú no el pot deturar. Pertot arreu passa el mateix: «per la desnacionalització dels elements conservadors i religiosos», sembla que el patriotisme desapareix. No obstant això, «tant com conservadors i burgesos es desnacionalitzen, els estaments obrers es nacionalitzen i s'apoderen de l'afirmació nacional, ajuntant-la a les llurs reivindicacions econòmiques i fent de totes dues accions la gran actuació de llur esperit». És així com, en constant progrés, s'assoleix una pàtria lliure, sense explotats ni explotadors, sense opressors ni oprimits, unida harmònicament a les altres pàtries lliures.⁴⁸

⁴⁵Vegeu pàg.

⁴⁶Vegeu pàg

⁴⁷Vegeu pàg.

⁴⁸Vegeu pàg.

FETS I DOCUMENTS:

DE LA FUNDACIÓ DE LA LLIGA REGIONALISTA A LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA (1901-1914)

1901

*Ha començat l'actuació d'Alejandro Lerroux a Catalunya; de moment, forma bloc amb els republicans federals.- 25 d'abril del 1901: de la fusió del Centre Nacional Català amb la Unió Regionalista, en neix la Lliga Regionalista, presidida pel Dr. Bartomeu Robert.- 5 de maig: Francesc Pi i Maragall presideix els Jocs Florals de Barcelona. Es prohibeix a l'Orfeó Nova Catalunya, dirigit per Enric Morera, que canti *Els Segadors*; aquesta prohibició provoca forts aldarulls.- 19 de maig: a les eleccions de diputats a Corts, triomfa la candidatura dels *quatre presidents*: Bartomeu Robert, de la Societat Econòmica d'Amics del País; Lluís Domènech i Montaner, de l'Ateneu Barcelonès; Albert Rusiñol, del Foment del Treball Nacional; Sebastià Torres, de la Lliga de Defensa Comercial i Industrial. Per les minories, són elegits Alejandro Lerroux i Francesc Pi i Margall.- Es declara una vaga de tramviàries que es converteix en vaga general.

FRANCESC PI I MARGALL:

Dícese que en el mensaje de la corona se hablará contra el regionalismo. ¡De sentir sería! El regionalismo no es sino el federalismo que nosotros venimos defendiendo públicamente hace más de treinta años en libros, en folletos, en periódicos, en hojas, en reuniones públicas y en el Parlamento. En cuanto a la reconstitución del Estado, no difieren en poco ni en mucho el federalismo del regionalismo.

Acerca de la reconstitución del Estado tampoco difieren en nada los regionalistas y los catalanistas. Los catalanistas no hacen sino localizar el regionalismo: concentrándolo en Cataluña sin que por esto lo nieguen, antes lo extiendan, a las demás regiones de la Península. Hablar de medidas contra el regionalismo equivaldría a considerar fuera de la ley al federalismo.

Los catalanistas son hoy poderosos. Bien claramente lo han demostrado en las últimas elecciones. Han obtenido en Barcelona más votos que los republicanos y los liberales. Ha sido esto una sorpresa para el Gobierno, tanto que de pronto se propuso vencerlos en el escrutinio general recurriendo a malas artes. No lo habría sido como hubiese el gobierno estudiado lo que han sido y son en Cataluña.

Cuentan con personas de saber y arraigo. Tienen a su lado una juventud inteligente y entusiasta. Publican 42 periódicos semanales y cuatro diarios.

Han establecido círculos aun en pueblos de segundo y tercer orden. Están organizados y despliegan grande actividad y energía.

Han sabido procurarse ingresos. Idearon sellos postales para su especial uso; y, como prohibiera el gobierno que los pusiesen en los sobres de las cartas, los ponen hoy dentro, al pie de sus firmas. Han acuñado también moneda: monedas de oro de 100 pesetas, monedas de plata de 5 pesetas y 1 peseta y monedas de cobre de 10 céntimos. Como medallas se las recibe y solicita.

Las asambleas de los catalanistas son numerosas y breves en sus deliberaciones y acuerdos. (...)

Esas rápidas asambleas, esos 46 periódicos, esos ilustrados centros, esa juventud entusiasta, esa acuñación de sellos y monedas, ese triunfo de Barcelona, esa actividad creciente, revelan la existencia de un partido que hay que respetar y no combatir ilegalmente. Ese partido, señores ministros, conviene que sepáis que lo que más lo acrecienta es vuestra desacertada y corrompida administración, los desafueros que allí cometéis sin esperanza de remedio y la indiferencia con que habéis mirado y miráis los desastres del reino, contra los cuales hoy, después de tres años, nada habéis hecho para repararlos ni para que la Nación los olvide. Aun a la independencia podríais llevarlo como no cambiaseis de rumbo y contra él os atrevieseis a dictar leyes excepcionales.

Respetadlos apar de los demás partidos. No os fijéis en sus resoluciones de hoy, más de procedimientos que de principios; fijaos en su fin principal, que es la autonomía de Cataluña y las demás regiones de España. No olvidéis que tiene hoy en su favor la oratoria, la ciencia y la poesía.

(*Los catalanistas*, article publicat en «El Nuevo Régimen», núm. 544, el 8 de juny del 1901. Cf. *Articles*, Barcelona 1908, pàg. 80-82.)

DOMÈNEC MARTÍ I JULIÀ:

La pàtria universal no és més que una frase efectista: ningú no l'explica ni la defineix. Mes, per oposar-la a les doctrines particularistes que, si no determinen la pàtria universal, condueixen a la federació universal de les pàtries naturals i a la veritable germanor humana, és ben evident que amb el doble mot de *pàtria universal* vol significar-se una pàtria única en tot el món, amb uniformitat completa en tot allò que són manifestacions de la vida de l'individu i de la societat.(...)

Parlen de pàtria universal i no s'atalaien que, mentre ho diuen, la visió subjectiva del llur esperit no s'allarga més que dels límits migrats de l'horitzó de què és centre l'individu (...). Per decretar la pàtria universal haveu de dictar noves lleis a l'univers; haveu, de fer que en el món hi hagi pertot igualtat geològica, orogràfica, hidrològica i climatològica; haveu d'uniformar la fauna i la flora; i, quan tot això s'hagi realitzat, esborreu de les consciències la història, la tradició; deixeu-les sense memòria ni coneixement del passat, anorreeu tots els elements inconscients hereditaris dels homes i, barrejant races negres, grogues, roges i blanques, totes les races del món, pasteu-les i emmotlleu-les en el motlle antropeide o en l'ari, o bé en el tipus nou que inventeu, i la pàtria universal serà un fet positiu si vosaltres mateixos vos haveu convertit en pasta i haveu sigut emmotllats deixant que realitzi la gran tasca la força d'alguna llei que haurà eixit dels vostres esperits creadors!

Si no posseïu aqueixa força creadora, ¿voleu la pàtria universal per als blancs esclavitzant els homes de color? (...) Si voleu la pàtria universal per als blancs, ¿quin haurà d'ésser el tipus que haureu tots d'acceptar? L'anglès? I per què no el rus?... El germànic? I per què no el francès?... L'home nou americà? I per què no el nostre?... Si prescindíssi, en la vostra pàtria universal, dels homes de color, hauríeu d'uniformitzar els blancs dominadors, violentant la llibertat que tant anomeneu i que no sentiu ni coneixeu. Mes cal dir que, àdhuc violentant la llibertat de l'individu, que és la llibertat dels pobles, no assoliríeu el vostre propòsit si abans no fèieu amb la raça blanca allò que us deia que havíeu de fer amb tota la humanitat (...)

La veritat sia dita: Això de la pàtria universal no es més que una frase misoneista: suposa endarreriment i és una positiva manifestació d'esperit regressiu. La llei del progrés, que és llei de la vida, és la diferenciació, i no l'anar cap a la igualtat absoluta, que és anar de dret a lo elemental, a l'amorfisme, a les activitats rudimentàries. (...)

Els catalanistes no som partidaris de la pàtria universal. En aqueix sentit general desitgem la universalitat de la federació dels nuclis socials històrics i naturals, i ens glatim perquè encara no és un fet la germanor entre els homes lliures i els pobles lliures. No acceptem la força sinó com a defensa, i volem que l'amor i les relacions naturals entre els pobles siguin els elements de civilització per a tots els nuclis humans. No volem que se civilitzi ningú o, millor dit, que s'esclavitzi i anorreï cap poble, ni els pobles més endarrerits, per l'acció dels bàrbars blancs. Considerem la relativitat d'això que entenem per civilització i volem que els pobles progressin amb llurs propis elements i desenrotllant progressivament la pròpia civilització

sense imposar progressos estrangers, però afavorint l'assimilació de tot allò que fonamentalment no desviï la personalitat ètnica. (...)

(...) Amb el catalanisme enrobustim una personalitat social i reclamem drets que exigeix la nostra dignitat. (...) Sols els individus degenerats i els pobles degenerats no senten la dignitat de la llur personalitat i l'estrafan. Així com la pàtria universal és un idealisme i és una concepció antihumana i antisociològica, la dignitat que empeny els homes i els pobles a determinar seguidament la llur personalitat és una acció ferma, sanitària, humana i moral; és una acció biològica que significa normalitat.

Els catalans havem d'ésser catalanistes a Catalunya per complir amb el deure que els pobles tenen de no interrompre la llur evolució de perfeccionament, la llur història. Com que no som tirans, sinó amorosos, volem que la humanitat camini vers la federació de les pàtries històriques naturals; i, com que som particularistes, volem que l'organització social tingui per fonament aqueixa doctrina, que és la de la veritable llibertat i la de la positiva germanor humana.

La pàtria universal implica sacrifici d'elements de vida social i fins d'organismes socials sencers. Nosaltres, els endarrerits, no estem per sacrificis de cap mena: volem la vida lliure per a tothom, per a tots els pobles. A la pàtria universal hi oposem la vida lliure universal. Per això som catalanistes.

(*La pàtria universal*, en «La Renaixensa», 4 d'agost de 1901.)

*11 de setembre del 1901: en l'aniversari de l'entrada a Barcelona dels exèrcits francoespanyols de Felip V, es ret homenatge als qui han mort en defensa de la llibertat de Catalunya. Tant aquest any com els anys successius, es produeixen incidents quan la força pública pretén d'evitar que els manifestants dipositin corones de flors al peu de l'estàtua del Conseller en Cap, Rafael Casanova.- 10 de novembre: entre aldarulls i incidents se celebren les eleccions municipals. Per Barcelona, surten elegits 4 candidats governamentals; 10 de republicans (entre ells Juli Marial i Joan Moles); 11 de la Lliga Regionalista (entre ells Ramon Albó, Josep Pella i Forgas, Ildefons Sunyol, Jaume Carner, Josep Puig i Cadafalch i Francesc Cambó).- A la Universitat de Barcelona, aldarulls de signe catalanista. Intervé repetidament la força pública i, el dia 18, per ordre governativa, la Universitat és clausurada.

FRANCESC PI I MARGALL:

A consecuencia de estar enfermo nuestro principal colaborador no hemos intervenido en los debates sobre las elecciones municipales de Barcelona.

Cuestión grave es ésta, que no lo sería si no entrañase la del regionalismo y la del unitarismo, que todos los días se agrava y enardece más los ánimos. Se habla contra el catalanismo con pasión, con ira, y las voces que aquí se pronuncian llegan allí más o menos exageradas y provocan hasta desórdenes y tumultos.

Este estado de cosas es lamentabilísimo, porque nos recuerda el que tenían hace pocos años las cuestiones de Cuba y Filipinas, acaloradas e incendiarias por los que aquí, cerrando los ojos a los hechos y la razón a lo que las circunstancias exigían, no se cansaban de ennegrecer la conducta de los que no intentaban recabar del Estado sino la autonomía de aquellas infortunadas islas. No había allí autonomistas, sino separatistas, a juicio de nuestros feroces unitarios, y retardaban e imposibilitaban cuantas reformas tendían a declararlas autónomas.

Hoy seguimos con Cataluña la misma conducta que con Filipinas y Cuba, lo cual significa de evidente modo que no somos capaces de escarmentar ni aun en cabeza propia. No diremos que no haya, sobre todo en la juventud culta, ciertas aspiraciones a constituir una nación que figure libre y sola entre las demás naciones de Europa. Los hay que hasta sueñan con organizar un reino en que entren Cataluña, Valencia y las islas Baleares y las tierras que un día poseímos al otro lado de los Pirineos de Oriente; mas éstas son lucubraciones vagas y sin realidad alguna, lucubraciones propias de hombres que no ven cuánto alteran y destruyen las viejas instituciones la guerra, los descuartizamientos de las antiguas monarquías y sobre todo las evoluciones políticas por que van pasando los pueblos. Ni en el partido regionalista, ni en el catalanista, ni en el federal, que para la reorganización del Estado tienen un mismo programa, hay pensamiento alguno de independencia. Si los gobiernos fueran previsores, lejos de combatir esos partidos los favorecerían tomándolos por valladar contra toda aspiración a la independencia.

No podemos hoy asegurar que esas aspiraciones un día no prevalezcan. La pérdida de nuestras últimas colonias nos ha hecho ver cómo pasan a ser hoy posibles cosas que ayer no lo eran. La creciente agitación de las ideas, el entusiasmo que despiertan los hombres que se alzan y batallan por su independencia, circunstancias exteriores imprevistas, hacen posible y aún fácil lo que antes parecía inasequible. Acá en la Península, ¿no hemos tenido dos veces a Portugal separándose de la corona de Castilla y no lo vemos aun hoy libre e independiente sin que en tres siglos hayamos podido recobrarlo?

Si los gobiernos y los partidos unitarios tuviesen más previsión de la que tienen y rectificasen los absurdos principios que profesan sobre la unidad de las naciones, lejos de dar oídos a los que presentan a los catalanistas como separatistas, habrían de ser los primeros en defenderles contra tan injustas acusaciones y manifestar con ellos espíritu de amistad y de concordia. Aplacarían así las pasiones y no hallaríamos en Barcelona un motín a la vuelta de cada esquina.

Piénselo el Gobierno, y cambie de conducta.

(*Las elecciones municipales en Barcelona*, en «El Nuevo Régimen», 23 de noviembre de 1901. Vegeu *Articles*, Barcelona 1908, pàg. 94-95. Aquest és l'últim article que va escriure Pi i Margall; el va dictar del llit estant, vuit dies abans de morir.)

DOMÈNEC MARTÍ I JULIÀ:

(...) La nació significa organisme social històric i natural; la raça, comunitat de caràcters ètnics i antropològics; l'estat és un fet jurídic, implica poder i sol ésser reunió accidental, dins de la història, d'individus o pobles ajuntats voluntàriament o sotmesos al govern del dret creat per la força. La nació existeix sempre, per més que evolucioni i es modifiqui i que en llarguíssims períodes de temps canviï els que són caràcters especials seus dintre l'evolució històrica ben coneguda i quasi positiva; l'estat canvia sense parar, per ésser institució de dret determinada pels accidents de la vida dels pobles; la raça no és persistent, és movable, i es perfecciona o desapareix segons s'encertin les barreges de sang i el lloc geogràfic triat per desenrotllar-hi la vida social.

Tan persistent és la nació, és tant l'organisme de societat natural, que l'afany dels polítics que governen els grans estats és voler anomenar-los nacions, amb el fi que sigui indiscutible l'estat de dret que els sosté. (...)

Se suposa que la vida social s'encamina a les grans col·lectivitats i que la raça serà el que substituirà els grans estats. És ben cert que la unitat de raça no existeix, que la raça és prompte modificada per la nacionalitat i que sols les races invasores poden exercir aqueix poder hegemònic que dóna caràcter a la lluita d'una raça amb l'altra. A més, les races civilitzades s'han nacionalitzat: no pot considerar-se objectiu de civilització el de la lluita de races, encara que sols sigui de caràcter econòmic; i allò que en els nostres temps pot semblar competència de raça són, més que res, conflictes econòmics creats per aqueixa salvatjada dels grans exèrcits permanents, ocorrent que la lluita econòmica es manifesta tan intensa entre estats de raça, si es vol diferent, com entre els d'una mateixa raça.

La lluita en les societats civilitzades hi és, emperò en el sentit social és lluita per la vida, és lluita col·lectiva, és lluita per destruir l'estat de dret en la força, és lluita per afavorir la vida lliure dels pobles que tenen les llurs activitats individuals socials opreses, i per empeltar energies a les nacionalitats degenerades i decadents. Les races es troben barrejades, no sols en els grans estats, sinó àdhuc en les nacionalitats, les quals han seleccionat els individus, fent desaparèixer les famílies impotents per a la vida social.

Sols la nacionalitat persisteix com a sediment de la vida social, malgrat les seguides variacions del dret constituït (l'estat), i malgrat el seguit trasbalsament de les races. Aqueixa positiva persistència de la nacionalitat, se la troba, en la història, ben provada, ja que inconscientment els pobles agombolen els fets socials del lloc geogràfic i no la circumscriuen a l'evocació de l'estat ni a la tradició de la raça. La història dels pobles és la història de llur societat; la història de les races és més d'ordre científic especulatiu. (...)

El perfeccionament de les societats conduirà a fondre l'estat, o sigui l'ordre jurídic, en la nacionalitat, que serà l'estat natural, o sigui la funció fisiològica del dret dels homes i dels pobles. Les nacionalitats, o estats naturals, es federaran i originaran estats de dret més extensos, però també naturals, que no violentaran les nacions, sinó que afavoriran el llur progressiu perfeccionament per l'associació de nuclis socials, com l'associació fisiològica de l'individu perfecciona la personalitat. L'individualisme associatiu, que és la forma de l'organització natural de l'home, ho és també per a les societats, puix res més que l'individualisme associatiu no és la federació de les nacionalitats naturals i històriques. L'individualisme absolut és antisocial, com antisocials són les races no nacionalitzades. El Socialisme absolut és tirànic, explotador i depressiu per a la dignitat humana, tal com ho són els grans estats, organitzacions al capdavant purament socialistes per ésser explotades per les oligarquies.

L'exclusivisme és propi de l'estat i de la raça, mai de la nacionalitat, perquè no és exclusivisme voler el propi perfeccionament i combatre tot allò que s'hi oposa; emperò sí que són exclusivistes l'estat i la raça, perquè la llur acció té per objectiu enrobustir-se temporalment amb la vida social de les nacionalitats.

(*Nació, Estat i Raça*, en «La Renaixensa», 22 de desembre del 1901.)

BARTOMEU ROBERT:

(...) Claro que el regionalismo limitado a Cataluña ha de revestir un determinado carácter, y de ahí el nombre de catalanismo. (...)

Pero decía S. S.: ni catalanistas sois; sois nacionalistas; y añadía que lo somos, porque parece que nosotros estamos movidos del propósito, de que Cataluña, reivindicando sus antiguas glorias, vuelva a ser hoy si se quiere una Nación, como lo fue nada menos que durante quinientos años que duró el período propio de los Condes de Barcelona y el de la Confederación catalana-aragonesa. No, señor Roig y Bergadá; nosotros no queremos volver a aquellos tiempos; y no queremos volver, porque las ideas marchan, porque todo en el mundo cambia, todo va evolucionando; y, si no opináramos de este modo, entonces sí que podría decir con justicia S.S. que nosotros somos unos retrógradas, puesto que supondría que deseábamos volver a la Edad Media.

No se trata de eso; se trata, como una cosa fundamental, de las ideas regionalistas aplicadas a Cataluña; pero no queremos precisamente convertirnos en espejo fiel de aquella época, en que la Confederación catalana-aragonesa llegó a aquel esplendor que S.S. conoce perfectamente. No. En tal concepto, pues, no nos cuadraría el dictado de nacionalistas. Pero, si se nos quiere aplicar tal nombre porque, fundándonos en aquella tradición, deseamos nosotros para Cataluña una vida esplendente y una autonomía completa, como la deseamos para todas las regiones españolas, entonces somos nacionalistas, como lo serían los aragoneses y los navarros y los gallegos. (...)

Pero no quiero yo omitir en este instante ni una sola palabra ni un solo concepto; es evidente, digo, que, dada la constitución del Estado, de un Estado unitario, las ideas regionalistas, y desde luego el catalanismo, según lo que he indicado antes, suponen, por parte de ese Estado central, de ese Estado unitario, el desposeimiento de parte de la soberanía. Esto es evidente. Sostener lo contrario sería no contar con la realidad del hecho, con la realidad del problema. (...)

Yo soy el primero en comprender la gravedad de nuestros propósitos; pero había necesidad de saber hasta qué grado deseamos que el Estado español, el gobierno central, se desposea de parte de su soberanía, para que pueda vivir España, no ya de la misma manera que está hoy, porque nosotros, si hubiéramos de vivir de este modo, nos quedaríamos muy quietos en nuestras casas, sino mejorando verdaderamente de situación.

Eso me lleva de la mano a tratar el punto candente de las célebres Bases de Manresa. (...)

Pues bien; en esas bases esenciales hay una que nosotros defenderíamos a todo trance, y hasta sería la última a que renunciaríamos, porque se refiere a lo que nos da carácter: el idioma. Sí, porque el idioma es la manifestación del pensamiento, es la traducción del sentido íntimo del alma de todos nosotros. Cuando vosotros habláis en castellano reflejáis por medio de la palabra vuestros hondos y recónditos sentimientos; y lo mismo digo del eúskaro, del francés, del inglés y de todos los idiomas: es el idioma, ese nexo, como dice el sabio Menéndez Pelayo, ese nexo inexplicable, desconocido, entre el pensamiento y la palabra; eso es el idioma, y eso para nosotros, por consiguiente, es esencial. No es que nosotros al defender el idioma catalán queramos rechazar en manera alguna los otros idiomas, y sobre todo el hermoso y sonoro idioma castellano. Pues que, ¿por ventura nosotros no hacemos esfuerzos para aprender y usar el idioma castellano? ¿No hablo yo en castellano, aunque malamente? ¿No escribo en castellano? (...)

Otra base esencial es que Cataluña será soberana en su gobierno interior. Si no admitiéramos esa base, renegaríamos del regionalismo, no tendría razón de ser el regionalismo; de modo que eso también es esencial. Por lo tanto, dictará libremente sus leyes orgánicas, cuidará de su legislación civil, penal, mercantil, administrativa y procesal, del establecimiento y percepción de los impuestos, de la acuñación de la moneda; pero eso dentro del régimen monetario del Estado. (...)

En resumen, señores Diputados, nosotros creemos que hay necesidad de cambiar el régimen; nosotros creemos que en vez del sistema ese uniformista, bajo el cual vivimos, necesitamos nosotros expansión regional, y que en Cataluña nos podamos gobernar nosotros mismos. Manifestamos ese deseo convencidos de que toda la fuerza que podrá desarrollarse en las regiones, y también, desde luego, en la nuestra, toda ha de redundar en beneficio del Estado y convencidos de que el régimen que tenemos hoy día es un régimen que no ha respondido a las necesidades de la política. (...)
(«Discursos del Dr. Robert», Barcelona 1902, pàg. 51-52, 58, 60, 65 i 79. Discursos pronunciats a les Corts espanyoles.)

*Francesc Ferrer i Guàrdia, juntament amb Anselmo Lorenzo i Josep Clarà, funda a Barcelona les revistes «La Huelga General» i «L'Escola Moderna».- Fusos de la indústria llanera al començament del segle XX:

<i>*Conjunt de l'Estat espanyol</i>	<i>Catalunya</i>
Llana cardada ... 226.000	129.500
Llana pentinada ...	119.000

*Capitals invertits per Catalunya en la indústria llanera: 100 milions de ptes.; en la del cotó: 460 milions; en la totalitat de les indústries catalanes: 849.500.000 ptes. Al Principat, entre el 1890 i el 1895, el 50 % dels fusos de les filatures està en poder de 5 fabricants; l'altra meitat està distribuïda de la manera següent: el control del 30 %, es a les mans de 10 fabricants, mentre que el 20 % restant és controlat per uns 50. Al començament del segle XX, 5 fabricants dominen el 74 % dels fusos.- Raimon Casellas publica *Els sots feréstecs*; Jacint Verdaguer, *Aires del Montseny*.- Teatre: *Arran de terra*, d'Àngel Guimerà; *Llibertat*, de Santiago Rusiñol.

1902

JOAN MARAGALL:

Cuando se trata de Catalanismo, se olvida generalmente que ésta es, en el fondo, una cuestión de sentimiento, y tal olvido priva de luz a la cuestión y la lucha se encona en las tinieblas. (...)

No: el alma del catalanismo no es el egoísmo, ni es un prurito literario de verdad, ni un afán de regeneración política: ni una razón sociológica, ni una diversidad étnica, ni un derecho histórico, pero cada una de estas cosas positivas ha ido dejando en el fondo del alma catalana una concreción sentimental. La dominación de lo que en término general se suele llamar el espíritu castellano dejó un impulso de protesta y rebeldía; la remota diversidad de raza, una repulsión; la permanente diferencia de vida e intereses, un antagonismo; los desaciertos políticos, una desconsideración; el renacimiento literario particular, un orgullo de nacionalidad, y las recientes catástrofes, una alarma. Y ya es absolutamente inútil venir ahora a discutir la historia y la antropología y la sociología y filología y la catástrofe, porque todo ello ya nada puede con el sentimiento que ha producido, que es el que queda vivo y lo que hay que atender.

Lo característico de este sentimiento es el ser a la vez un amor y un desamor: un amor a Cataluña, que es desamor a Castilla (en el sentido de España Castellana); siendo muy de tener en cuenta que el desamor es la levadura popular del catalanismo, lo más sentido por la masa, mientras que el amor activo de Cataluña es ya producto de un desarrollo de cultura y de un mayor refinamiento sentimental. La clase culta, que ha creado y fomenta y dirige el movimiento, siente más el amor a Cataluña; la masa popular del campo y de la ciudad tiene poco vivo o poco consciente este amor, que apenas la mueve; su resorte está en el odio al empleado que le trata con altanería, al investigador que le amenaza y explota, al polizone que le apalea, al aventurero que le viene a disputarle el pan, a cuantos, en fin, le vejan o le estorban en nombre del Estado, que son precisamente los que le

hablan castellano. Este resorte, tocado hábilmente a tiempo o disparado por casualidad, produciría una gran sacudida. (...)

El espíritu castellano ha concluido su misión en España. A raíz de la unidad del Estado, el espíritu castellano se impuso en España toda por la fuerza de la historia: dirigió, personificó el Renacimiento: las grandes síntesis que integraban a éste, el absolutismo, el imperialismo colonial, el espíritu aventurero, las guerras religiosas, la formación de las grandes nacionalidades, toda la gran corriente del Renacimiento encontró su cauce natural en las cualidades del espíritu castellano; por esto España fue Castilla y no fue Aragón; y todo lo que en Aragón y en otros antiguos reinos era algo vivo y algo propio fue absorbido por el elemento entonces necesariamente director, el castellano, que era el representativo de la época, y tenía, por tanto, la misión de ser la España de ella. Vino la decadencia del Renacimiento, y con ello la decadencia de la España castellana. Vino el siglo XIX, y todavía las guerras europeas y las luchas políticas por las ideas de la Revolución francesa, que hicieron el prestigio del parlamentarismo y de sus hombres, prolongaron la misión de la brillante y sonora Castilla en España. Pero todo esto está muriendo, y Castilla ha concluido su misión.

La nueva civilización es industrial, y Castilla no es industrial; el moderno espíritu es analítico, y Castilla no es analítica; los progresos materiales inducen al cosmopolitismo, y Castilla, metida en un centro de naturaleza africana, sin vistas al mar, es refractaria al cosmopolitismo europeo; los problemas económicos y las demás cuestiones sociales, tales cuales ahora se presentan, requieren, para no provocar grandes revoluciones, una ductilidad, un sentido práctico que Castilla no solamente no tiene, sino que desdeña tener; el espíritu individual, en fin, se agita inquieto en anhelos misteriosos que no pueden moverse en el alma castellana, demasiado secamente dogmática. Castilla ha concluido su misión directora y ha de pasar su cetro a otras manos.

El sentimiento catalanista, en su agitación actual, no es otra cosa que el instinto de este cambio, de este renuevo. Favorecerle es hacer obra de vida para España, es recomponer una nueva España para el siglo nuevo; combatirle, directa o tortuosamente, es acelerar la descomposición total de la nacionalidad española y dejar que la recomposición se efectúe al fin fuera de la España muerta.

Y ¿cómo se ha de favorecer el movimiento catalanista en el sentido de la España nueva? Pues abriéndole toda la legalidad, tan ancha como su expansión la necesite; dejando que esta expansión informe la legalidad; facilitándole la propaganda para que se integren en él todos los impulsos

vivos y progresivos; aportando a él los residuos de dirección del viejo espíritu castellano: convirtiéndolo en una palingenesia nacional.

Esta palingenesia resultará quizás penosa y turbulenta, porque en ella habrán de ponderarse y equilibrarse libremente todas las fuerzas que quedan en España; pero es cuestión de vida o muerte. Si España muriese en esta recreación de su espíritu nacional, por no poder ya resistirla, su muerte sería gloriosa y fecunda en la historia, porque habría muerto en un esfuerzo de vida; mientras que, de resistirse a ella, morirá, así como así, en tristes y estériles convulsiones de muerte definitiva.

He aquí, pues, lo que significa el movimiento catalanista: un amor y una busca de la vida; un horror y un huir de la muerte. Por esto decimos que el catalanismo es, ante todo, una cuestión de sentimiento.

(*El sentimiento catalanista*, article publicat al «Diario de Barcelona». *Obres completes de Joan Maragall*, Barcelona 1930, vol. VII, pàg. 90, 93-94 i 96-98.)

*Del 16 al 22 de gener de 1902, vaga general a Barcelona. El govern declara l'estat de guerra; hi ha topades sagnants entre els vaguistes i les forces armades. Són empresonats uns 200 obrers, entre ells Anselmo Lorenzo. A Sabadell, és assaltat el col·legi dels Maristes.- 22 de febrer: apareix el «Cu-cut!», setmanari humorístic.- 2 de març: els presidents de l'Ateneu Barcelonès, del Foment del Treball Nacional, de la Cambra del Comerç, de la Lliga de Defensa Industrial i Comercial, de la Societat Econòmica dels Amics del País, de l'Institut Agrícola Català i del Cercle Mercantil obren una subscripció per auxiliar les famílies dels morts en els esdeveniments derivats de la vaga general i per crear caixes de retir per als obrers.- 7 d'abril: Prat de la Riba és empresonat a conseqüència d'un article publicat a «La Veu de Catalunya».- 12 d'abril: l'enterrament del Dr. Bartomeu Robert, mort el dia abans, constitueix una magna manifestació de dol.- 4 de maig: a conseqüència d'haver estat xiulada la bandera espanyola, les autoritats governatives suspelen la festa dels Jocs Florals i practiquen diverses detencions.- 17 de maig: comença el regnat d'Alfons XIII.- 13 de juny: impressionant manifestació de dol amb motiu de l'enterrament de Jacint Verdaguer, mort el dia 10.- Novembre: decret del Ministeri d'Instrucció Pública ordenant que el catecisme, als col·legis, sigui ensenyat en castellà; els estudiants en protesten i la guàrdia civil penetra a la Universitat i practica algunes detencions.- 2 de desembre: dimiteix el governador de Barcelona; també dimiteix el govern. Es torna a permetre l'ensenyament del catecisme en català.- Barberà i Martí publica *De regionalisme i valentinicultura*; Sanpere i Miquel, *Orígenes y fuentes de la nacionalidad catalana*; Víctor Català, *Drames rurals*; Teodor Llorente, *Nou llibret de versos*.- Teatre: Ignasi Iglésies, *El cor del poble*; Santiago Rusiñol, *Els Jocs Florals de Canprosa*.

1903

*8 de març de 1903: victòria republicana en les eleccions de diputats provincials; la Lliga Regionalista obté els llocs de la minoria.- Abril: fundació del CADCI (Centre Autonomista de Dependents del Comerç, i de la Indústria).- 30 d'abril: en les eleccions de diputats a Corts, triomfen els republicans.- Maig: a Barcelona, vaga general.- Es funda l'organització Catalunya Federal.- 9 de juliol: es funda l'Ateneu Enciclopèdic

Popular.- 31 d'octubre: apareix «La Tralla», setmanari nacionalista extremista.- 18 de novembre: eleccions municipals. A Barcelona són elegits 18 regidors republicans i 7 de la Lliga Regionalista.- Miquel Costa i Llobera publica *Tradicions i fantasies*; Marià Vayreda, *La punyalada*; Josep Pous i Pagès, *Per la vida*; Joaquim Ruyra, *Marines i boscatges*; Josep Carner, *L'idil·li dels nyanyos*.- Teatre: Ignasi Iglésies, *Els vells*; Felip Cortiella, *Dolora*; Santiago Rusiñol, *El pati blau*, *El místic* i *L'heroi*.

POMPEU GENER:

Nosotros preferimos decir *Cuestión Catalana* y no catalanismo, pues lo que produce esa tirantez, esa desavenencia, ese malestar dentro de la actual organización de España, entre Catalanes y Mallorquines de una parte, y el centro político oficial, y aun con las provincias de raza castellana de otra, no es sólo el movimiento que empezó con los Juegos Florales a mediados del pasado siglo como una simple tendencia literaria, acabando por fin en tendencia regionalista, sino algo más hondo, algo complejo, que a más del Catalanismo se manifiesta en el movimiento obrero libertario, en el movimiento republicano federalista, en un arte distinto del resto de la Península, en un espíritu que tiende a una filosofía diferente, en una palabra, en una tendencia al unísono con las naciones más avanzadas de Europa, mientras que en la España sud-ibérica las razas se van *acarnerando* y las instituciones se petrifican más y más cada día, mirando sólo al pasado, o buscan su regeneración en la restauración de principios caducos, en fórmulas oficiales vacías, en paliativos ridículamente nimios, no confiando para nada en la propia individualidad potente, por no tenerla ni querer tenerla.⁴⁹

Así, pues, *Cuestión Catalana* viene a significar la cuestión, el litigio, si se quiere, de todo un país, de toda una raza con otra, y no de un partido político con el gobierno (...).

Cuando se dice raza, hablando de las actuales razas históricas, (...) raza no quiere decir diferencia animal originaria, sino de adaptación o de formación secular. (...)

Todas las manifestaciones en Cataluña tienen por base la Autonomía: Juntas patrióticas, Diputaciones provinciales, Juntas centrales, Juntas de Armamento y Defensa, etc., etc. En general, Cataluña, sobre todo en la parte llana, en la cuesta y en las ciudades, se declara por el movimiento

49

Nota del text. Diu l'autor, en un apart: «Conste que hablamos siempre en general, como aspecto típico de pueblos y que no aludimos a ciertas individualidades y colectividades que puedan ser excepción a la regla»

liberal con tendencias radicales. Y desde Madrid se mira de ahogarlo. (...) Lo que hacen en Barcelona ciertos Capitanes Generales es neroniano.

El Conde de España, el Barón de Meer y el general Zapatero han dejado una memoria tan sangrienta cual los peores Césares tiránicos de Roma. La policía tenía carta blanca para asaltar los domicilios, prender y asesinar a los ciudadanos a su placer. Los ancianos recuerdan aún la criminal ronda de Tarrés, en tiempo de los gobiernos moderados. Los fusilamientos, las deportaciones, las delaciones de toda clase atemorizan y devastan Barcelona y las demás ciudades de Cataluña, como una epidemia, durante la mayor parte de años del siglo XIX. El estado de sitio es casi permanente. Frecuentes ejércitos de ocupación pasan sobre ella. Sólo algunos años de la Revolución y de la República, y una parte de los del reinado de Don Alfonso XII, se pasan sin estar en Cataluña suspendidas las garantías constitucionales, o declarado el estado de Sitio. Y a fines del siglo XIX, la manera como se han llevado a cabo las persecuciones de los anarquistas, extendiéndose a un sin fin de personas que sólo eran de ideas republicanas o federales, y las crueldades que en Barcelona cometieron los agentes del gobierno central, conmovieron a Europa.

Los Castellanos que hemos visto en Cataluña desde que tenemos uso de razón, y los que vieron nuestros padres, fueron por lo general o militares o agentes de orden público, policía secreta, empleados, comisionados de apremios, investigadores, esbirros, etc., etc.⁵⁰; siempre agentes del poder central que trataban la mayor parte de las veces al país con dureza, con altivez y aun con desprecio.

Nuestra lengua fue calificada de dialecto y aun de jerga, escarnecida, tratada con grosería, cuando tiene una fonética en las vocales superior a la castellana, y gobierno hubo que la prohibió en el Teatro. En cuanto para los usos oficiales y jurídicos, aun dentro las cuatro provincias catalanas, prohibida queda. Recientemente, hasta ha habido un ministro que la suprimió del rezo en las escuelas de párvulos. (...)

Desde el momento de la unión de Fernando con Isabel, el reino castellano tomó la supremacía sobre los demás (...). Ayudó mucho en tal tarea la dureza del Castellano. Formado por razas conquistadoras, aislado durante muchos siglos en el interior de la Península, sin ventilación moral ni intelectual alguna, siempre en continua lucha, fue, como toda raza aislada,

⁵⁰Nota del text. En una nota l'autor afegeix: «Ya es un proverbio antiguo en Cataluña, cuando en una reunión se oye hablar castellano, el preguntar si ha llegado tropa. Que ha arribat tropa?»

y esencialmente guerrera, duro, atrasado, cruel y además intolerante, como todo ignorante lo es forzosamente. Así, no ponderando diferencias, creyóse superior, y todo lo que luego como diferente de él se le presentaba lo creyó inferior, dominable y destruible en caso de resistencia. Y lo que se le unió por pacto, lo creyó propiedad suya, y por fuerza ha querido uniformarlo, tratándolo como cosa conquistada. Ignorante y con principios impuestos que no examinara, como todo individuo fanático, hase empeñado en defender el ideal Católico Monárquico sobre todos y contra todos, en los tiempos en que el Catolicismo y la Monarquía ya estaban muertos en la conciencia de Europa (...). La España de la hegemonía castellana se abrazó a dos cadáveres, y por no dejarlos se ha hundido. Ya desde un principio, las partes vivas se le fueron separando a este coloso del Imperio Católico Universal (...). A fines del siglo XIX ha sido tratada Cataluña como Filipinas y Cuba. Ojalá que perseverando en tal tarea no se queden las Castillas un día solas con su pendón y su trono! (...)

(...) Inútil la anulación de nuestras antiguas leyes, inútil el que se nos atara el cuchillo a las mesas, el que se fusilara y deportara y el que durante todo el siglo XIX los estados de sitio y los ejércitos de ocupación hayan pesado casi de continuo sobre Cataluña. Cataluña ha sabido reivindicar su personalidad, y hoy resucita y se presenta ante Castilla más fuerte que nunca. Y es que está formada de individuos que cada uno de ellos, ante todo y sobre todo, cultiva su personalidad propia, trabaja y piensa.

(*Cosas de España*: «La Cuestión Catalana», Barcelona 1903, pàg. 257-258, 263, 284-289 i 298-299.)

1904

*A l'assemblea celebrada a Barcelona per la Unió Catalanista, el Dr. Domènec Martí i Julià és elegit president de la Junta Permanent de l'entitat. En vista del to socialitzant que pren, els elements moderats se'n donen de baixa.- A València, s'hi funda l'entitat regionalista València Nova.- Apareix «En Patufet», fundat per Aureli Capmany i continuat per Josep-M. Folch i Torres, setmanari infantil de gran tiratge que influí molt poderosament sobre la catalanització de la joventut.- El rei visita Barcelona; en contra dels acords que s'havien pres, un grup de regidors de la Lliga Regionalista el rep a l'Ajuntament de Barcelona i, per boca de Francesc Cambó, exposa alguns aspectes de les reivindicacions nacionals de Catalunya. Aquesta actitud, considerada per molts com un acte d'acatament inadmissible, provoca l'escissió de la Lliga.

DOMÈNEC MARTÍ I JULIÀ:

Les aspiracions nacionalistes del Catalanisme no són pas l'expressió d'un sentiment localitzat en el nostre poble, bategant sols en el nostre esperit nacional i sense coherència ni relació de cap mena amb la vida total dels pobles civilitzats. (...)

S'ha dit cent voltes, però s'ha de repetir: el Catalanisme té filiació particularista, i, per tant, si en concretar vol l'autonomia integral de Catalunya i el desenrotllament i perfeccionament del nostre organisme nacional perquè es diferenciï cada cop més, en generalitzar desitja la llibertat de tots els pobles i el progressiu expandiment i individualització dels llurs organismes socials; i vol més, el Catalanisme, quan se refereix a la implantació del particularisme a la humanitat: vol que les nacionalitats se federin les unes amb les altres, no en el sentit de federació que resta lliure acció als pobles, sinó de federació en el sentit de regulació de les relacions econòmiques i de civilització internacionals.

La doctrina catalanista, doncs, exclou l'hegemonia d'uns pobles en perjudici d'uns altres, i cap catalanista veritable no pot defensar l'hegemonia de Catalunya a l'Estat, ni pot somniat l'imperialisme català, perquè aitals aspiracions no corresponen mai al sentiment normal d'un poble: no són altra cosa que els sentiments desviats que mouen els oligàrquics que, per disposar de la força, s'imposen a la gentada atribuint-li el sentir que sols batega en els llurs esperits dominadors, concupiscents i antihumans.(...)

I, això que el catalanisme no vol per a Catalunya, de cap de les maneres no pot voler-ho per a altres pobles, encara que se'ns vulguin temptar les flaqueses de la vanitat en parlar de catalanitzar les nacionalitats ibèriques de parla castellana. El Catalanisme no vol Catalunya oprimida ni tirana, que l'hegemonia no és sinó una tirania. (...) realitzaríem una acció estatista en benefici, no de la nacionalitat catalana, que també en rebria perjudicis desnaturalitzant-se, sinó del partit de l'hegemonia catalana, o sigui de la colla dels catalans que, redreçats damunt de fonaments econòmics d'utilitat individual, exercirien l'oligarquia en l'Estat espanyol. (...)

(*Encarrilant*, en «La Renaixensa», 10 d'abril del 1904.)

MIQUEL DELS SANTS OLIVER:

Per damunt i més enllà del catalanisme partit polític, existeix un altre catalanisme immens, formidable, fluídric, difús, i en activitat incessant. Per damunt i més enllà de les *Bases de Manresa* o de qualsevol programa net i retallat, batega un esperit poderós i amplíssim de què l'altre no és més que emanació actual, incompleta i transitòria com tota actualitat. Darrera del partit militant i dels milers d'homes que el componen, hi glateix l'ànima de tot un poble, de tot un art, de tota una literatura, de tota una tradició, de tot un idioma, de tota una modalitat de pensament. Darrera de les forces regulars i organitzades s'escampa i formigueja una munió inacabable de sometents i tropes irregulars que no falten quan crida el vertader perill. Per

damunt la idea concretada a un cercle mínim, vibra el sentiment que es comunica al cercle màxim; per sobre el programa d'avui, la raça de sempre; per sobre les aspiracions definides, l'aura indefinida de la solidaritat. Així com les illes que sobresurten damunt la línia de les aigües no són res en comparació dels fonaments i els contraforts subaquàtics que les sostenen, així també existeix per al catalanisme flotant aquesta massa obscura i silenciosa de què allò altre és tan sols prolongació i emergència. D'aquest llit de la tradició i la solidaritat s'aixeca el catalanisme; i serà fort i permanent a condició que no vessi, a condició que no sobrepassi els límits de la seva pròpia sustentació i resistència, a condició que no es torci d'aquell esperit que glateix en les fondàries. El real i l'ideal, la història i la filosofia segueixen en el seu camí cert paral·lelisme misteriós; i jo entreveig el catalanisme com una teorització indefinida, com una idealització constant, com una sublimació inacabable de Catalunya i els seus destins, com un sentiment imperiós de mare fecunda que sent el misteri de la maternitat i li sembla viure actualment i en potència la vida de futures i futures generacions que s'acosten a l'ideal i amb ell s'uneixen, com s'uneixen els cels i la terra en els darrers termes de la visualitat.

I aquest segon catalanisme, silenciós, expectant i unànim, és el que no veuen o tracten d'amagar els observadors rutinaris o deslleials que de tal manera simplifiquen els problemes i conflictes: cloent, rentant i cosint la ferida de per fora, deixant el projectil en el més delicat dels teixits interns. Tal catalanisme invisible i espiritual és, precisament, el pare, el puntal, el creador, l'impuls, l'atmosfera, l'aire respirable i la secreta vitalitat del qui crida i es belluga. (...) Quan no es mogui el catalanisme militant, podrà creure's que tot ha desaparegut? No siguem nosaltres tan deslleials amb aquells que tenen una idea estreta i perillosa del patriotisme espanyol. Diguem-los la veritat com a dignes de la veritat que són ells i nosaltres: diguem-los la veritat que els amaguen i furten, per joc de prestidigitació, molts de llurs guies i profetes. Llencem a terra tot mur d'aïllament, de desdeny i desconfiança; ni l'isolament, ni el desdeny, ni la desconfiança, no escauen als forts. Aplanem tots els camins que condueixen a nosaltres; totes les grans ciutats, són ciutats obertes. Que vinguin a veure'ns de prop: les races vigoroses no temen el contacte, ni amb ell arriquen la pèrdua de sa personalitat. Els qui vinguin ho veuran i ho veuran amb claredat. Veuran que l'organització i la mobilització de forces és cosa accidental, però que l'esperit és substancial i d'essència; veuran que els comitès, que les juntes, que les agrupacions polítiques, podran ésser cosa de quatre, de sis, de vint anys, però que el principi interior i el corrent en qui s'abeuren és cosa inestroncada que baixa del cim de les centúries. Veuran que això és l'efecte, millor dit, un de tants efectes transitoris i interins, d'una causa primària i poderosa, d'un procés inacabable que desconeixen o neguen. Veuran, per

últim, que, quan pareix somorta o acabada l'activitat política, llavors és quan més l'activitat social es dreça, infatigable i silenciosa, i s'apodera de l'organisme amb sos mil tentacles. (...)

Es parla molt, fora de Catalunya sobretot, de l'amor dels catalans a la seva pàtria i a les seves coses. Es parla molt del furiós regionalisme dels catalans. Això és una veritat a mitges. És veritat que sentim o creiem sentir un gran patriotisme, una gran afecció a tot el que és nostre, però no ho sentim amb aquella força irresistible d'universalització que empeny els pobles a difondre pel món la seva pròpia essència i a convertir a la seva pròpia estructura tot allò que l'enrevolta.

Per a semblant funció ens falta quelcom: estar enamorats del nostre ideal de civilització, i posseir-lo i viure'l com correspon. Una vegada més cal admirar la història de Castella. Perquè una idea visca no basta mantenir-la ferma i quieta; és necessari treure-la a fora i imposar-la. No és possible accontentar-se perpètuament amb un ideal intensiu, modest i casolà; és necessari fer-lo dinàmic, difusiu i conquistador. Els pobles que sols viuen a la defensiva són conquistats. La millor defensiva és estendre, és envair, és escampar, és fecundar, és rendir, és fer sentir sempre i a totes hores la superioritat. Sols ho tindrem plenament nosaltres a condició que sigui rebut, acceptat o imposat a fora. Així va fer Castella quan arribaren els seus dies, sols que coincidiren amb èpoques de forja i d'opressió, amb períodes de lluites i tiranies comunes a tots els pobles de la terra. Per nostra fortuna, els temps han canviat. La lluita és ara normalment pacífica i qui tindria d'ésser nostre adversari s'acosta cada dia més a rebre inspiracions i consells i força. Hi ha preludis d'abdicació que no poden ésser més clars. ¿Qui en tindria la culpa un jorn, si no haguéssim recollit nosaltres el que quedés abandonat? Ni el mèrit de l'esforç, ni la dificultat de la lluita no podríem invocar. La gran política del catalanisme deu consistir, principalment, a fer gran Catalunya d'una manera integral; gran per l'esperit, gran per la riquesa, gran per la generositat, fins que la seva superioritat esclati amb tal força d'evidència que el centre dinàmic dels pobles espanyols caigui lentament, lentament, cap aquí; i siguin els altres els qui es rendeixin al pes inexorable del que és fatal. I per si això es realitza en el futur, tard, prest o com sia, no adoptem actituds que puguin destorbar-ho o fer-ho impossible; deposem les acrituds i les iracúndies i estiguem segurs que ja ens escau fer mostra contínua de l'atribut essencial dels forts; la benvolença humana.(...)

En el problema de Catalunya, hi glateix quelcom més que el problema polític i que el desig de llibertat en ses formes anglosaxones; hi glateix quelcom més que el principi autonomista i la substantivació de sa personalitat. Hi glateix la idea moderna contra el misoneisme de tots

colors; hi glateix, millor que una lluita de races, una lluita de civilitzacions i d'ideals que, lluny de dividir i lluny de distanciar, per decret inexorable de la naturalesa, determinarà una nova plasmació de la gran Ibèria.

(*Conferència a l'Ateneu Barcelonès* 7 de maig del 1904. *Obres completes*, Barcelona 1948, pàg. 865-867 i 875-876.)

*12 de novembre de 1904: apareix el primer número d'«El Poble Català», setmanari republicà nacionalista que, a partir del dia primer de maig del 1906, esdevindrà diari. El funden els dissidents de la Lliga Regionalista.- Joan Maragall publica *Les disperses*; Josep Carner, *El llibre dels poetes*; Víctor Català, *Ombrívols*.- Teatre: *L'endemà de bodes*, de Josep Pous i Pagès; *La dama alegre*, de Joan Puig i Ferrer; *La morta*, de Pompeu Crehuet; *La fi de Tomàs Reynald*, d'Adrià Gual; *El morenet*, de Felip Cortiella; *El punxa-sàrries*, de Santiago Rusiñol.

1905

*12 de març de 1905: Victòria republicana en les eleccions de diputats provincials. Per les minories, surt elegit Enric Prat de la Riba.

DOMÈNEC MARTÍ I JULIÀ:

El passat és indispensable al present i a l'esdevenidor, o sigui al progrés, puix sense passat no hi hauria pas present ni temps futur. Si els homes són fills, com es diu, de les llurs obres, els pobles ho són de la llur història, que no és pas una cosa morta, com pensen els ignorants, sinó vida passada, que reviu en el present i en l'esdevenidor. Tant se val que els homes de la ignorància superba, els gallets inflats com galls de panses, decretin que la història no és res i que cal esborrar-la: podran ells no voler-la en el llur esperit, i per això són ignorantíssims i impotents socials, malgrat que siguin pertorbadors, que ve a ésser el mateix: mes la història, els fets passats, com s'anorreen? És debades: destruïu tots els llibres d'història, i els homes seguiran conduint-se moguts per la successió dels fets, per la història. La història no es pas els llibres: és la vida passada dels pobles.

Per als homes la història pot ésser ignorada i pot ésser coneguda. Tant els qui la ignoren com els qui la coneixen en són producte i en posseeixen l'impuls directiu; mes els qui la ignoren en són esclaus, perquè desconeixen la qualitat de la força que els mou, mentre que els qui la coneixen la judiquen, i trien el que és bo per enrobustir-ho i es deslliuren del que és defectuós perquè no segueixi realitzant l'acció dolenta en el poble. D'això, en resulta clar que els enemics de la història, els qui no la volen conèixer, els qui diuen que és regressiu posseir la coneixença del passat, són els veritables endarrerits i regressius, perquè són els *esperits esclaus de l'acció constant de la història, són el producte immodificat de les centúries passades, són l'acció inconscient provinent d'esclats de vida pretèrits, són la força actual de la tradició no despullada de defectes, de la tradició*

purament orgànica i instintiva, de la tradició de la inconsciència col·lectiva. (...)

Sí: el passat pesa en nosaltres, i per això els pobles inconscientment vulgaritzen el coneixement del passat, disfressant-lo si aquest és antiprogressiu, antisocial; exposant-lo tal com és si el passat és enfortidor. Els pobles impotents i inferiors converteixen en llegenda la història a fi i efecte de neutralitzar l'acció natural que per determinisme de la vida realitza el passat en les generacions: els pobles forts no l'estrafan, la història: l'estudien tal com és, mostren els defectes i exalten les qualitats, amb el propòsit d'enrobar l'acció inconscient de la història en les generacions. Els pobles opressors pretenen esborrar la història dels pobles que tiranitzen, perquè aqueixos, desconeixent-se, es creguin inferiors en comparar-se amb l'esplendent història de mentides de l'Estat tirà.

Ara, qui tingui seny i dignitat individual que reflexioni respecte del que és i significa la història; que esbrini on és la regressió i que es fixi en el que vol dir que la història d'Espanya sigui tan estafeta, i la nostra, la de Catalunya, tan poc coneguda, malgrat que sigui el coneixement d'un passat que honora un poble.

L'Estat no ho vol, que els catalans coneguim la llur història; tampoc no ho volen, i reneguen la història, aqueixos desgraciats inconscients, bords de les nacionalitats. I és que, a l'Estat i a ells, els mou una sola acció: l'oposar-se a la repersonalització, a la dignificació, al deslliurament d'un poble: de Catalunya. Això sí que és ésser regressiu!
(*La història*, en «La Tralla», 5 de maig del 1905.)

*10 de setembre del 1905, eleccions de diputats a Corts. A Barcelona triomfen els republicans; la Lliga obté les minories.

LLUÍS DURAN I VENTOSA:

Certament que el nom de regionalisme no és pas massa científic per a expressar la doctrina política que en usar-lo vol significar-se.

Cal tenir en compte, no obstant, que el punt d'Espanya on s'han precisat més les aspiracions regionalistes i s'hi ha tractat de determinar més científicament els seus fonaments, ha estat Catalunya; i a Catalunya no es coneixen pas en general amb aquell nom, sinó que amb el de «Catalanisme» s'entén tot el conjunt d'aspiracions polítiques i socials fundades en l'existència de la col·lectivitat catalana. Si ara s'usa més la paraula regionalisme a Catalunya, és, ja per a denominar la doctrina

política, amb cert caràcter general, com jo mateix l'adopto en aquest llibre, ja per a ajustar-se millor a determinades propagandes, com a contestació a certes acusacions d'exclusivisme dirigides injustament però massa sovint contra el Catalanisme, i respecte de les quals ha convingut reaccionar.

Justament perquè aquests moviments han aparegut gairebé pertot arreu, més com a sentiments que com a producte de predicacions científiques, no han tingut, de moment, un nom científic col·lectiu. El sentiment els ha donat explicacions racionals de la seva legitimitat. Ha succeït en això, i està succeïnt encara, el que en tots els grans moviments socials.

Per això a cada país es presenta el moviment sota un diferent aspecte, i generalment amb diferents noms. Però, bé o malament, amb el nom de regionalisme tracto de comprendre-hi tant les aspiracions «nacionalistes» dels irlandesos, els txecs, els polonesos, els finlandesos, els pobles balcànics, els americans, etc., com les reclamacions dels flamencs de Bèlgica, com el regionalisme dels gallecs i els asturians, com el «*fuierisme*» (avui «*biscaitarrisme*»), dels bascos, com el nostre «catalanisme», com l'«americanisme» dels ianquis. Dintre de la meua concepció de la doctrina, fins l'imperialisme anglès i les tendències federalistes a constituir-lo amb la base del reconeixement de les entitats naturals (Anglaterra, Escòcia, Irlanda, País de Gal·les i totes les colònies), no són sinó manifestacions del mateix regionalisme, venint explicades per la mateixa teoria.

És clar que, donant-hi un sentit tan ample, la paraula «regionalisme» sembla esquifida. El mot regió té un sentit massa vagarós; tant pot dir-se que Europa és una regió del món com que la Gran Bretanya és una regió d'Europa, com que el Lancashire és una regió de la Gran Bretanya.

Per altra part, un terme quasi de tecnicisme geogràfic no és propi per a la denominació d'una doctrina política.

Segurament el nom de nacionalisme fóra bastant més just; però com sigui que a França i en altres països s'ha entès per nacionalisme doctrines força diferents, i a Espanya s'ha considerat punible aquest qualificatiu, impedint-se'n l'ús moltes vegades en les propagandes polítiques, avesant la gent a conèixer ses aspiracions amb el nom de regionalisme, únic admès, altrament, en moltes comarques, potser és millor donar ja per acceptat aquest nom.

S'ha de tenir en compte, per altra part, que jo no vinc a inventar una teoria ni, per conseqüència, a proposar-li denominacions. Essent principalment

combatiu el meu treball, ha de prendre cada terme de comparació amb el nom amb què és generalment conegut, sobretot a Espanya.

Els inconvenients que té l'ésser poc comprensiu el nom de regionalisme per si sol, potser puguin quedar salvats amb aquestes advertències i amb l'explicació enlairada, i tan expansiva com sigui possible, de la doctrina, a la qual tindrè molt de gust que es doni un nom més exacte (sigui el que sigui) i se'l proclami com a bo.⁵¹

Importa així mateix aclarir el sentit amb què uso la paraula federalisme. És clar que, com succeirà amb la de regionalisme, el concepte complet del que jo entenc per aquesta paraula no podrà aparèixer d'una manera prou clara fins a les explicacions extenses que en el transcurs d'aquest llibre he de donar de les respectives doctrines; però, amb tot, em considero obligat, des d'aquest començament, a dir quelcom sobre el federalisme a què tracto de referir-me.

Federalisme, en realitat, és el règim de convivència d'organismes polítics lligats en unions permanents sense pèrdua de les respectives personalitats. Provenint la paraula federalisme de la «*foedus, foederis*», aliança o lliga, representa una institució diferent de les simples aliances, que suposen unions transitòries, acords accidentals. La federació enclou una unió permanent dintre, com se suposa, de la relativitat d'aquesta paraula en l'ordre de les coses humanes, essencialment variables. (...)

Fàcilment confosos, el regionalisme i el federalisme, per ésser semblants, de vegades, algunes de les aspiracions de l'un i de l'altre en tant que es refereix a l'organització dels Estats, ofereixen, no obstant, fins considerats d'una manera general, caràcters completament distints.

Fundades en determinats principis capitals, les idees del federalisme sinal·lagmàtic no podien ésser presentades isoladament, sinó constituint

⁵¹Exposa l'autor en una nota: «En un article publicat el mes de maig de 1897, sobre el Catalanisme, en la Revista de Madrid La Administración, deia jo a propòsit d'aquesta qüestió de noms: «En realitat el nom de regionalisme, tant en ús, no és pas el més apropiat. Tractant-se d'un moviment per a un fi polític, se l'hauria de distingir amb una paraula que ho significués, i això no s'aconsegueix amb la que, derivada de la regió, pot prendre en accepcions diverses i sols imperfectament pot expressar una doctrina que es funda en l'existència natural de les nacions i es dirigeix al reconeixement legal dels drets inherents a aquesta existència. Mes, com diu un escriptor anglès, el nom de les coses no és sinó smoke and noise, fum i fressa; el que importa és son clar concepte; i ja que a Espanya, i fins podria dir-se a tots els països llatins, s'ha acceptat generalment el nom de regionalisme, per a espantar no pocs el de nacionalisme, més comunament emprat en els països del Nord i del Centre d'Europa, no s'ha de rebutjar l'ús del primer, després d'haver fet constar la seva impropietat.» i ja que cito aquest article, aprofito l'ocasió per a fer constar que part del present capítol n'és reproducció.

tota una doctrina que abraça un conjunt lògic i detallat d'idees polítiques, i que, lluny de reduir-se a assentar les bases de l'organització dels Estats, assenta principis inflexibles i immutables sobre tot el règim polític, des dels drets individuals i l'origen de la sobirania, fins a la constitució i facultats de tots i cada un dels poders i organismes que han d'existir en una nació determinada; tot amb les aparences d'una rigidesa matemàtica que és a la vegada el seu major atractiu i la millor demostració del seu error.

El regionalisme, en canvi, no és res d'això. No té cap pretensió de formar tot un sistema polític complet, absolut, per tots els temps i tots els pobles, amb què resoldre tots els problemes que poden presentar-se en tractar de la governació dels Estats. Només es preocupa d'un dels aspectes del dret polític, i no aspira, ni molt menys, a assentar principis immutables per a tots els altres. Fonamentat en la llei de la varietat, en el principi del respecte al desenrotllament espontani de totes les iniciatives, es guarda molt bé d'intentar un sistema polític complet, universal, per més que, com no pot menys de succeir, els seus principis fonamentals, per ésser realment certs, puguin ésser d'universal aplicació.

El regionalisme, per altra part, no ha nascut pas d'un principi polític, o -dit millor i d'una manera més general- d'un principi filosòfic, profundament estudiat per un pensador i un polític i del qual aquest hagi tractat de deduir aquestes o aquelles conseqüències, fins a constituir tota una doctrina: el regionalisme o ço que aquí entenc per tal, de conformitat amb ço que tinc exposat, ha aparegut més com un producte del sentiment espontani dels pobles que s'han trobat convençuts de llur pròpia vitalitat, que no pas com el resultat d'una elucubració científica.

Amb el temps s'han pogut estudiar, a la llum de la ciència, els principis que han servit de base i natural fonament a les reivindicacions polítiques de diferents pobles; la seva anàlisi, la depuració de moltes idees polítiques, l'examen científic de nous principis, han pogut conduir a una explicació realment científica (dintre el que hi pot intervenir la ciència en tant que es refereix a la sobirania dels Estats) de l'etern desig dels pobles d'aconseguir una forma de govern que, en lloc de cohibir, faciliti el desenrotllament de les seves aptituds i la lliure expansió de les seves iniciatives; però el regionalisme en si, l'aspiració dels pobles a llur autonomia, al respecte a sa pròpia vida, no ha nascut de cap sistema, ni de cap principi científic: no l'ha engendrat cap d'aquests, sinó el sentiment viu, intens, poderós, més fort encara, potser, en els pobles oprimits que en els pobles lliures; sentiment que enalteix tant l'individu, i que constitueix la més formosa i la més vital de les manifestacions de l'ànima dels pobles: el sentiment de la pàtria.

Es pot dir tal vegada, que hagi succeït altra cosa en totes aquestes regions de la Península ibèrica, en les quals a poc a poc s'ha anat condensant la idea de llur personalitat política, que ha portat com a conseqüència necessària, llur aspiració a l'autonomia? Es podria pretendre, tal vegada, que és un principi polític qualsevol, amb preferència al sentiment viu de la pàtria, el que ha donat lloc a totes aquestes manifestacions catalanistes, regionalistes, furistes, que un dia o altre han de canviar la manera d'ésser de la política espanyola?

No és pas un convenciment racional de la perfecció científica d'aquest o aquell sistema, sinó el sentiment poderós de la pàtria, ço que ha inspirat els poetes que, en gairebé totes les regions espanyoles que aspiren a llur autonomia, han estat precursors dels que més tard i més raonadament han concretat aquestes aspiracions: no ha pogut en cap d'aquestes comarques -ni a Galícia ni a les províncies basques i Navarra, ni a Catalunya- guanyar tants prosèlits convençuts i entusiastes el concepte científic del fonament del dret de tots els pobles que tenen vida pròpia a governar-se per si mateixos, com el record viu, eloqüentment despertat, d'antigues glòries i passades grandeses de la pàtria, i el de les humiliacions sofertes, que ha donat com a natural conseqüència l'esperit de reivindicació i el desig d'un renaixement de l'antiga vida política: i en totes elles, fins després d'haver-se dogmatitzat el regionalisme, el primer element de propaganda és sempre l'amor a la pàtria.

Certament que avui el regionalisme en les nostres comarques no queda pas reduït a un simple culte a la pàtria, i que no sols viu del sentiment, sinó també de la convicció racional en un règim polític informat per ell; és cert que l'estudi d'aquest mateix sentiment i de les aspiracions gairebé instintives de diferents pobles ha donat lloc a la formació d'un sistema relativament complet per al govern dels pobles, respectant llurs condicions naturals de vida: mes, així i tot, és indubtable que aquest estudi ha tingut per base principalíssima la consideració d'aquest mateix patriotisme.

Siguin les que es vulguin les diferències i les analogies entre el regionalisme i el federalisme sinal·lagmàtic, és indubtable que l'un i l'altre tenen dos caràcters fonamentals, però diametralment distints: aquest es funda en un dogma científic; aquell, en un sentiment patri, que la ciència no crea, sinó que solament sosté. (...)

Però aquest mateix sentiment de pàtria ha plantejat ben aviat el problema realment científic.

En trobar-se malament determinats pobles dintre l'organització dels Estats en què viuen, n'han protestat en nom de llurs sentiments patriòtics: mes a llurs protestes i reclamacions se'ls respon sovint en nom d'altres sentiments també de pàtria.

Mentre aquests sentiments en lluita ho són de pàtries representades per Estats diferents, no plantegen sinó un problema de violència, no la qüestió científica: però, en fer-se una confusió de pàtries, prenent tots parlar en nom de la mateixa, es converteix la qüestió en una qüestió de ciència política, puix que a aquesta correspon aclarir de quina part puguin estar el dret i la raó. Napoleó I, conquistant Espanya, plantejava solament un problema de força: per a major glòria i profit de la seva pàtria, la francesa, es posava en lluita amb els espanyols, que, a llur torn, defensaven la pàtria llur. Però Espanya, prenent la conservació d'un règim unitari en nom del patriotisme espanyol, per tenir per iguals tots els espanyols, posant-se en lluita per exemple amb els catalans que demanen un règim federal en nom del sentiment de la pàtria catalana, pressuposa un vertader problema científic, puix que per força en la realitat d'aquests sentiments ha d'haver-hi una confusió que la ciència ha de posar en clar.

O no existeix una pàtria espanyola comuna a tots els qui viuen dintre d'Espanya, o en aquesta hi ha diferents pàtries. Qui pot determinar-ho, això, sinó la ciència?

I la ciència té realment plantejat el problema de les nacionalitats, el primer fonament de les quals ha de trobar-se en la distinció entre dos conceptes elementals de dret públic, massa sovint desconeguts: els de Nació i d'Estat.

La circumstància d'aparèixer exteriorment l'Estat, més encara que com una representació de la nació, com la nació mateixa obrant com una entitat jurídica, ha fet que molts escriptors, per altra banda de clar talent, menyspreessin l'estudi dels elements constitutius de la nacionalitat, i de ço que, respecte a aquesta, és en realitat l'Estat.

No obstant, no podia faltar qui compregués que les paraules Estat i Nació no representen la mateixa idea. Els que han hagut de fer estudis especials d'aquesta i d'aquell, per a determinar-ne científicament els veritables conceptes, no han pogut deixar de trobar les diferències que existeixen entre l'una i l'altra.

A la llum dels veritables principis científics, aquesta distinció avui és indubtable.

Com deia anys enrera en un treball ja esmentat sobre el Catalanisme, els mateixos autors que, en deduir conseqüències il·lògiques dels principis que senten, confonen el sentit de les dues idees, no deixen d'afirmar que Nació i Estat són dos conceptes distints: i Krause, Mammiani, Manzini, Stuart Mill, Bluntschli, Cogordan, Burges, Funk-Brentano, Maci, Pierantoni, Azcárate, Santamaría de Paredes, Posada i altres que seria llarg d'anar enumerant, en sostenir opinions més o menys acceptables del que són Nació i Estat, afirmen la necessitat de no confondre ambdós conceptes i donen el de la Nació en el sentit d'ésser una entitat natural i històrica, mentre que l'Estat és la societat en un sol dels seus aspectes, o almenys, segons molts d'ells, principalment en el jurídic, que ordena el conjunt dels organismes d'aquesta societat en la llibertat del seu desenrotllament.

No és del cas un examen de les innumbrables definicions que de l'Estat i de la Nació s'han donat; però és positiu que la distinció establerta es fonamenta en la naturalesa de les coses. La diferència entre el que és Nació i Estat és en realitat la que inspirà la famosa teoria de les nacionalitats, que potser va formular per primer cop Mme. de Staël en 1810 en la seva obra *De l'Allemagne*, quan va dir que cada Estat s'ha de compondre d'una sola nació penetrada del sentiment de sa unitat i una per la llengua, els usos i els costums, i que en els temps presents, proclamada per eminents homes polítics, ha servit de principi director en la política internacional i de títol de legitimitat a ocupacions de territoris que tenien distinta sobirania. No obstant, avui, el principi de les nacionalitats, que, en lo que té de fonamental, conserva el seu valor científic, presenta més gran importància, encara, com a principi d'organització interior dels Estats que com a principi de dret internacional; i és en aquest sentit que el va fer valer principalment el regionalisme.

Però, en fer-se la distinció entre la Nació i l'Estat, cal no incórrer en les confusions de certs autors que no encerten a concebre la primera sense el segon. Per a alguns d'ells, que posen en contradicció amb llurs sistemes els principis que els fonamenten, una Nació no és tal si no gaudeix de vida política independent, error contra el qual protesta la ciència amb ses doctrines més modernes. *Una nació no deixa de ser-ho perquè els seus drets no siguin respectats*; perquè, imposant-se la força a la justícia, es desconegui la seva personalitat política; perquè, impedint-se-li sa constitució en Estat, estigui mancada dels mitjans de manifestar sa personalitat.

Si la Nació és la societat completa, natural i històrica, la seva existència no pot dependre d'un fet accidental, com és el reconeixement del lloc que ocupi entre els països lliures mitjançant sa erecció en Estat. Grècia era

Nació abans de recaptar sa independència de Turquia, de constituir-se en Reialme i d'ésser reconeguda com a Estat per Europa; Irlanda és Nació, tot i lluitar encara pel reconeixement dels seus drets, i així ho sostingué Gladstone amb el conegut principi *Ireland a nation*, en què es basa *el home rule* a què aspiren els nacionalistes irlandesos. Els polonesos, com diuen Sorel i Funk-Brentano, constitueixen una Nació encara que hagin deixat d'existir com a Estat. I els qui suposen que França, Itàlia, Bèlgica, Holanda, Dinamarca són nacions perquè gaudeixen d'independència política, tenen poc clara la idea del que és una Nació, si creuen que deixarien de ser-ho l'endemà d'una guerra en la qual la potència vencedora se les annexiones.

El cert en el terreny científic és que les idees d'Estat i de Nació es completen, puix que l'Estat ha d'ésser nacional en organitzar-se com a tal la societat per a complir sos fins, i sols serà perfecte quan son règim descansi en els elements que diversifiquen cada Nació de les altres. Un autor que ha exercit llarga influència durant llargs anys entre els qui conreen la ciència del dret a Espanya, Krause, confirma el que diem en sostenir que cada poble té dret a ésser Estat:

«Tan sols el poble -diu- que posseeix caràcter nacional i coneix clarament son fi històric, encerta a comprendre les condicions permanents i les transitòries, però actuals, de la seva vida, i sap trobar els mitjans legítims i oportuns per a complir-les, la forma d'Estat que li convé, els poders que en representació del tot han de donar-li efectivitat. Els altres pobles -afegeix- obrant en dret, com a societats coordinades en la societat humana, han de reconèixer i sostenir la constitució lliure i política de cada poble.» Aquesta idea ha estat acollida amb més o menys favor, no sols pels deixebles de Krause, sinó pels diferents escriptors afins a la seva escola, si bé, amb manifesta contradicció, alguns, a Espanya, n'han decidit la necessitat de l'Estat ibèric per la suposada existència d'una nacionalitat ibèrica dintre la qual suposen que es troben Espanya i Portugal; però, prescindint d'això, que en realitat planteja una qüestió de fet, o sigui d'aplicació pràctica del principi científic, i del controvertible valor de la teoria general de Krause, no es pot negar que avui la idea dels Estats nacionals ha entrat a formar part del fons comú de la ciència, i que molts que la rebutgen en la pràctica, en teoria l'accepten.(...)

Per això diu un autor modern, actualment força llegit, Novicow, que l'Estat és un conjunt d'institucions al servei d'una nacionalitat i afegeix que, sota el punt de vista de la sociologia, un Estat compost de diverses nacionalitats és tan monstruós com ho seria per a la fisiologia un animal de dos caps.

Qualsevol que sigui el punt de vista des del qual es consideri l'Estat, no pot ser-ho, per a la realització del seu fi, separatament de la idea de nació. Com a personalitat de l'ordre internacional, és la nació mateixa; considerat en sa vida interior, és la nacionalitat representada per un conjunt d'organismes.⁵² D'aquí ve que tot Estat comprensiu de diverses nacionalitats hagi de constituir-se reconeixent-les totes, idea que ja va indicar Stuart Mill en parlar de la necessitat de constituir els Estats sota la base de les varietats nacionals; que va enunciar clarament Freeman en dir que, quan en un país hi existeixen diferències de raça i de llenguatge amb caràcter seriós o amb veritable arrel, acusen l'existència de diversitats nacionals que exigeixen govern distint; i que accepten i desenrotllen tots aquells que consideren com a organisme vivent la societat en general, i especialment la nació, que és la societat política superior.

Es cert que per a determinar l'existència de diverses nacions dins d'un Estat importa saber què és una nació, o, lo que es igual, quan una nació existeix. Sobre això no estan completament d'acord els publicistes; però la consciència popular determina de manera inequívoca ço que caracteritza l'existència d'una nació. Diferents són els elements, més o menys essencials, per a l'afirmació d'aquesta existència: el territori, la unitat de raça, l'idioma, la cultura, la religió, el dret, l'art, els interessos materials, la història, etc. Els autors es mostren dividits quant a la major o menor importància que atribueixen a algun dels esmentats elements. En fixar-se el pensament en una nacionalitat determinada, els que més hi preponderen solen ésser considerats per l'observador com els més essencials. Per altra part, quan es vol atribuir la nacionalitat a alguna societat que no és veritablement nació, s'originen veritables confusions, i això és precisament el que ha donat motiu a tantes explicacions diverses del principi de nacionalitat.

En realitat, el que la ciència moderna ha demostrat és que els esmentats elements i algun altre que a vegades es descobreix en una nació determinada, existeixen en cada nació, encara que en proporció variable, sense que cap d'ells sigui suficient, per si sol, per a determinar la vida nacional. Allà on n'hi apareixen alguns que caracteritzen un poble i el distingeixen de tots els altres, al mateix temps que se sent en la consciència popular una afirmació més instintiva que reflexiva del propi ésser o, si es vol, allà on en el conjunt dels membres d'una societat es nodreix un sentiment que fa reconèixer quelcom de comú entre ells, i que fa la seva

⁵²Indica l'autor en una nota a peu de pàgina: «Oblidar que la paraula Estat es pren en aquests dos sentits condueix a no poca confusió en estudiar els tractadistes de dret constitucional i els de dret internacional»

col·lectivitat diferent de les altres del món, allà hi ha una nació. I el sentiment nacional crea, o almenys caracteritza, totes les manifestacions de la vida d'aquesta nació. La que podríem dir ànima d'aquesta nació es transparenta en l'exterior mitjançant els elements: llengua, història, literatura, dret, etc. Això és el que sovint ha produït confusió i ha fet atribuir importància exclusiva a certs elements en la vida de les nacions.

L'escola de la «Völkerpsychologie» (psicologia dels pobles) ha contribuït molt a donar aquesta més justa idea de ço que caracteritza les nacionalitats, amb la seva afirmació que els pobles són principis espirituals. «En va es voldrà -diu- donar-se'n una definició geogràfica, etnogràfica o filològica; l'ésser i existència dels pobles està, no en les races i en les llengües, sinó en les ànimes; la nacionalitat és pròpiament un «Volkgeist», és un esperit social o públic.(...)

Quin és el principi capital del regionalisme? Quines idees són les que sosté, en vista de la qüestió de les nacionalitats?

Aquesta determinació és necessària perquè sigui possible comparar el principi del regionalisme amb el federalisme sinal·lagmàtic de Pi i Margall.

Com tot principi fonamental, el del regionalisme és senzillíssim. Tota nació, un Estat: tot Estat ha d'aparèixer com un espill, com un mirall de la nació. Es més encara: ha d'ésser ella mateixa, en l'exercici de certes funcions.

Tota nació, un Estat, sí. Allà on existeix una nació, existeix el dret a la vida política. Tota nació té el dret d'organitzar-se lliurement, com tot ésser que es troba en condicions per a viure una vida lliure. La nació és, avui, indubtablement, la societat política superior: pel sol fet d'ésser nació, té ja tots els elements necessaris de vida i pot no sols existir, sinó organitzar-se, progressar, complir el fi de la seva existència. L'esperit nacional no apareix mai en cap societat política que no compti ja amb aquests elements: per tant, es pot dir exactament que tota nació els té pel sol fet d'ésser-ho.

Essent doncs la nació la societat política superior, i això no pot negar-se, puix que no n'apareix cap altra que pugui reclamar superioritat sobre d'ella, no és dubtós que ha de ser lliure. La nació, per altra part, és una societat d'existència necessària: no sols existeix perquè es forma naturalment, amb independència absoluta de la voluntat de l'home, sinó que té un fi natural a complir, ja que l'home no pot viure sinó en societat, i no pot prescindir de la nació, que és el superior dels cercles socials en què neix, viu i mor. I si

és una societat superior i necessària de més a més, com ha de deixar d'ésser lliure?

Tot ésser superior ha d'ésser lliure: ningú no pot ésser obligat sinó per sa pròpia voluntat, cosa que ja el suposa lliure, o per un ésser que li sigui superior. Ningú no pot ésser obligat per un igual; i les nacions, moralment, són totes iguals, ja que totes són societats polítiques del mateix ordre.

Per això, doncs, ni tan sols és discutible que tota nació té dret a organitzar-se políticament, i a convertir-se, per tant, en un Estat. Com es podria negar això, si l'Estat no ve a ésser sinó la nació mateixa en tant que apareix a l'exterior com un ésser organitzat políticament?

Les circumstàncies poden fer i fan sempre més o menys que aquesta igualtat de les nacions no existeixi sinó moralment, perquè, com que la igualtat és un impossible en l'ordre dels fets, les nacions no són ni poden ésser materialment iguals. Així resulten grans desequilibris, el resultat dels quals és la superioritat material de certes nacions, amb la conseqüència gairebé obligada de l'abús de llur pròpia força, i això pot donar lloc que les nacions inferiors, temeroses del poder d'aquelles, busquin en la unió el mitjà de resistir-les. Això, no obstant, no contradiu en res aquell principi, ja que aquelles societats superiors materialment, no gaudeixen sinó d'una superioritat circumstancial i efímera, com la història ho demostra, sense que el fet alteri l'exactitud del principi de la igualtat moral de les nacions.

El principi «tota Nació, un Estat» no serà segurament acceptat per tots aquells que, prenent per base els Estats actuals no comprenen que es pugui posar ni tan sols en dubte llur existència. No obstant, rebatre l'exactitud i la justícia d'aquest principi regionalista, equival a reconèixer el dret d'una nació a dominar-ne una altra; el dret d'una nació a imposar-se, si té prou forces per a fer-ho, a totes les altres; el dret d'una nació a oprimir-les totes, aixecar-se pel damunt d'elles i constituir, sota la seva hegemonia, un Estat universal.

I tot això, diguin el que vulguin els qui es diuen homes d'Estat, i fins els escriptors de les nacions poderoses i avassalladores que donen a llur força material l'ajuda moral de les seves doctrines, tot això, dic, no té pas justificació possible. Si algun dia, que jo no crec que arribi mai (faltant, en tot cas, per a arribar-hi, moltíssims segles), ha de poder-se constituir un Estat universal, ha de ser després de desaparèixer totes les nacionalitats del món, menys una: quan existeixi una nació universal, podrà existir legítimament aquest Estat; mentre aquella no existeixi, l'Estat universal

(que, per ara i tant, se'ns presenta com una utopia) representaria indubtablement una injustícia.

Per a capir-ho, gairebé no hi ha necessitat de preguntar-ho als homes de ciència, als polítics, als homes d'Estat: l'esperit de tots els pobles ho contesta amb eloqüència sens igual: la història ens ofereix, en tots temps, testimonis prou convincents. Sempre que un Estat ha aspirat a aquest domini universal, ha trobat, tard o d'hora, formidables resistències inspirades pels esperits nacionals que han estat suficients per a fer-lo recular en sos designis ambiciosos. Hi haurà necessitat d'adduir cap exemple històric concret?...

I si la història demostra que això mai no ha pogut ésser, l'estudi de les condicions actuals d'existència de les nacions i del desenrotllament i extensió de la nostra cultura per totes les regions del món, indica que cada dia serà més difícil. Els pobles senten la injustícia encara més que la inconveniència de l'Estat Universal, i s'han unit i s'uneixen i s'uniran sempre contra el qui ho pretengui com una imposició.

És clar que això no té res a veure amb la idea més o menys utòpica (però, al capdavant, no renyida amb la justícia, ni potser tampoc amb els interessos generals de la humanitat i els particulars de les diferents nacions) d'una confederació de tots els Estats: però aquesta mateixa confederació ha de suposar l'acceptació del principi esmentat. Confederació suposa igualtat entre les parts contractants. Aquesta igualtat només pot existir reconeixent en les nacions llur caràcter de superiors societats civils, sense distinció en el dret fonamental a la vida, per la seva major o menor força i riquesa.

Tot el que sigui negar el dret de tota nació a constituir-se Estat no sols és prescindir dels més elementals principis de justícia, sinó oblidar per ignorància o per egoisme les bases fonamentals de l'existència dels Estats, llur propi motiu d'existència.

No és l'Estat la nació mateixa, en quant s'organitza políticament? Com es compren, doncs, que es negui el dret de tota nació a convertir-se en Estat? De no poder tota nació ésser un Estat, forçosament podran constituir un Estat dues o més nacions: però ¿com compaginar la idea de l'unitat de l'Estat amb la d'ésser dues o més nacions en quant organitzades políticament? Podrà existir un Estat compost de dues o més nacions ja organitzades políticament, és a dir, un Estat compost de dos a més Estats nacionals; però un Estat simple, representació directa, a la vegada, de dues o més nacions, no solament no es concep, venint a ésser aquella monstruositat de què ens parla Novicow, sinó que no existeix pròpiament;

quan es dóna el cas, succeeix: sempre que l'Estat no representa sinó una de les dues o més nacions, que s'encarrega d'oprimir i, per poc que pugui, de *suprimir*, les altres.

L'Estat té la missió de dirigir, en moltes de les més importants esferes de la vida, l'activitat nacional ¿de quina manera un Estat unitari podrà aprofitar tots els elements de vida de diferents nacions, sense sacrificar-ne mai cap? ¿Com es concep que sigui un representant de totes elles, si en un Estat unitari no pot haver-hi cap garantia que totes seran tractades amb un peu d'igualtat? Dins l'Estat simple, en què la idea unitat s'imposa, no podrà el poder inspirar-se en els diferents esperits nacionals, que existiran per força, des del moment que existeixin nacions diferents; ni podrà atendre'ls i compenetrar-s'hi en les diferents importantíssimes matèries que són de la seva incumbència.

Cal dir-ho clar: sostenir la possibilitat d'un Estat compresiu de diferents nacions és mantenir el dret d'una nació a «absorbir» les altres: mes, això, no pot admetre-ho la ciència, ni ho admeten els pobles que s'adonen de llur pròpia vida.

I és natural que no ho admetin. L'absorció d'un poble per un altre dóna lloc sempre a un estat d'inferioritat de l'absorbit. En algunes ocasions es procura efectuar aquesta absorció, atraient-lo amb l'oferiment d'avantatges materials o col·locant-lo en un estat d'aparent igualtat que fa creure que, lluny d'haver-hi imposició, no hi ha sinó la confusió espontània de dos pobles. Cal desenganyar-se: tota absorció d'aquesta naturalesa, realitzada, no espontàniament, sinó per mitjà artificial de l'acció de l'Estat, dóna sempre lloc a l'anul·lació de les millors qualitats del poble oprimit, incapacitant-lo per al desenrotllament normal de les seves condicions de vida i destruint l'equilibri de les seves facultats, amb què podria contribuir fructuosament al progrés general. El que ha succeït a Catalunya és el que forçosament ha de succeir sempre en circumstàncies consemblants: la seva subjecció a la nacionalitat castellana ha fet desaparèixer la normalitat de la seva vida, desenrotllant la material, a despeses de la moral i intel·lectual, fins que, en part, ha vingut a restablir l'equilibri la idea de la seva renaixença. La supressió de la seva vida política ha fet que les seves energies es limitessin principalment a la seva vida industrial i mercantil, deixant de consagrar la deguda importància a les altres, de les quals portava el camí de prescindir en absolut, i és que no és possible juxtaposar diferents elements contradictoris de vida nacional. Llengües distintes, esperits jurídics i nacionals diferents, resulten irreductibles: uns o altres han de vèncer: i aquells pobles els elements nacionals dels quals apareixen vençuts, fins després de ser-ho triguen moltes generacions a presentar-se completament

compenetrats i formant part del poble vencedor: i mentrestant, destruïts llurs ideals i llurs mitjans propis de complir-los, resulten ésser incapaços de complir llur propi fi i el dels altres.

El mateix progrés de tots els pobles exigeix que cada nació pugui adquirir la consagració de la seva vida política; que cada nació sigui un Estat. Cada nacionalitat, fins sense adonar-se'n en molts casos, té una concepció pròpia de la vida, i sols amb semblant concepció pot fer bon ús de tots els mitjans amb què compta per a realitzar el seu ideal. Imposen a una nació el concepte del progrés que tingui una altra i feu que aquesta altra s'encarregui d'aprofitar amb distint esperit els elements amb que compta per a contribuir a l'obra comuna del progrés general, i si en absolut no se la inutilitza, han d'ésser, per precisió, proporcionalment insignificants els resultats que s'obtinguin.

Quan es tracta dels grans problemes que afecten les nacions, és necessari, per altra banda, no mirar sols al present, sinó a l'avenir. Tal nació, el caràcter de la qual la fa pròpia per a ocupar un lloc preeminent en una època determinada, potser a conseqüència del seu mateix caràcter es veurà més endavant en una situació d'inferioritat: ¿és lògic i just i convenient, davant aquesta eventualitat, que tracti d'absorbir totes les altres nacions, convertint-les en part de si mateixa, anul·lant llurs caràcters i llurs elements de vida, amb els quals potser, en noves circumstàncies, podrien adquirir aquella mateixa preeminència que les noves necessitats li fessin perdre a ella?

Com que al món no passa res per casualitat, una raó o altra ha de donar-nos l'explicació que Castella adquirís a Espanya la preponderància que ha obtingut: potser es troba principalment en son temperament guerrer i generalitzador, apte per a dominar en l'època en què Espanya va adquirir (sota l'hegemonia i direcció de Castella) el primer lloc a Europa i a tot el mon, en el qual lloc no pogué mantenir-se.

Avui, pel seu mateix temperament nacional, les comarques més castellanitzades d'Espanya, si no són refractàries en absolut a la vida moderna (i això no pot suposar-se de cap poble), no tenen ni de bon tros, les condicions de vida necessàries per a ocupar un lloc preeminent en el concert de les nacions cultes, faltant-los, fins a un punt que sembla impossible, el geni industrial i mercantil, que és un dels principals agents propulsors del progrés. En canvi, la major part de les nacions a les quals la castellana ha tractat d'imposar-se i s'ha imposat, tenien aquestes condicions, i algunes segueixen tenint-les, faltant-los, en canvi, les que expliquen el poder que va adquirir Castella en aquell temps.

Si Castella, en lloc d'obstinar-se a dominar les altres nacions espanyoles, imposant-se a elles, s'hagués conformat amb el que la naturalesa i la justícia li indicaven, Això és, amb una vida comuna basada en el respecte de les vides respectives, no sols hauria pogut consolidar aquell imperi colossal que la mala política va ensorrar quan amb prou feines acabava de formar-se, sinó que hauria evitat, potser, aquesta semianul·lació per la vida moderna de l'Espanya actual castellanitzada; puix, vivint amb un peu d'igualtat totes elles, ben segur que la preponderància adquirida per Castella en altres temps, en èpoques d'aventures i conquestes, l'haurien adquirida en canviar les condicions de la vida universal, les nacions de geni mercantil i industrial, i això hauria resultat en profit de totes. Es indubtable que avui les regions d'Espanya en què es viu més a la moderna són Catalunya i Biscaia, poc castellanitzades; sense la política pancastellanista de quatre segles, pot ben suposar-se que una part d'Andalusia, els reialmes de Múrcia i de València, i algunes regions del Nord de Castella, seguint sos propis impulsos, haurien desenrotllat sos elements de vida i, junt amb Biscaia i Catalunya, haurien pogut fer d'Espanya un país a la moderna, d'intensa vida econòmica, en què l'esperit general d'iniciativa i d'empresa hauria aprofitat i seguiria aprofitant els grans elements aportats per l'esperit conqueridor i aventurer del Reialme de Castella.

La imposició d'uns pobles per altres destrueix o inutilitza molt sovint els grans elements de la civilització futura de les nacions, a despeses d'avantatges presents més o menys il·lusoris, essent aquesta política de resultats més o menys sensibles, segons les diferències de caràcter i de vida de les nacions sotmeses respecte de les opressoros. L'oblit del principi «tota Nació, un Estat» és produït molt sovint pel desig de provocar «artificialment» el progrés i aconseguir, també per mitjans «artificials», la supremacia d'una nació determinada: afortunadament, en molts casos, això dóna lloc a una reacció que confirma la sabuda màxima, gairebé tan certa en art com en política: «*chassez le naturel, il reviendra au galop*». I així ha d'ésser, perquè aquell «artificialisme» no provoqui encara més mals en perjudici de la causa del progrés, a la qual vol servir, puix que, o reacciona la naturalesa, si té prou força, lluitant contra l'artifici, o la llarga imposició d'aquest fa desproporcionats els resultats, respecte dels esforços fets, com passa sempre que es vol obtenir d'una manera artificial allò que sols naturalment es pot assolir.

Alguns sociòlegs moderns diuen que la conquesta i influència d'un país per un altre en el camp de la cultura estan en raó inversa dels esforços coercitius i en raó directa de la superioritat mental. L'acceptació d'aquesta

lleï de progrés porta ben bé al reconeixement del dret de les nacions al desenrotllament de llur pròpia vida.(...)

Així com el regionalisme pren com a punt d'arrencada la nació, com a base natural i veritable de l'Estat, el federalisme sinal·lagmàtic pren per punt d'arrencada el municipi. Millor dit, l'única base fixa del sistema del pacte és l'autonomia de l'individu, o sigui de la raó individual; però en el terreny polític, que és el terreny en què cal col·locar-se, en Pi sosté que és el municipi «la societat política per excel·lència».

El senyor Pi s'ha detingut en un dels graus de l'evolució de les societats polítiques, com hauria pogut detenir-se en qualsevol altre: el municipi fou en altres temps la societat política superior, aquella en què l'home realitzava tots els fins de la vida, com ho fou abans la família, i abans que existís la ciutat, o coetàniament a la ciutat, segons a quins pobles, la tribu, el clan, etc., mes ara ho és la nació, puix que sols en la nació hi pot l'home realitzar tots els seus fins.

Per oblidar sens dubte tot això, o no voler-ho reconèixer, en virtut del prejudici de què arrenca, ha incorregut el senyor Pi en diverses contradiccions en els mateixos paràgrafs que estudio, en esmentar l'exemple d'Alemanya, i en parlar de Suïssa i dels Estats Units, que no s'han pas constituït certament per pactes entre ciutats, sinó per entitats polítiques d'un ordre molt superior a aquestes, gairebé per veritables nacions.

Però és que, demés, en Pi i Margall, confon contínuament certs termes i això, sense cap mena de dubte, dóna lloc que en certes ocasions passin mig desapercebuts alguns dels seus errors mes grossos. En Pi confon contínuament la Nació i l'Estat: «la ciutat -diu- és la nació per excel·lència, i nacions foren en un principi, i sempre que pogueren, totes les ciutats», volent dir probablement que la ciutat és l'Estat per excel·lència, i que totes les ciutats foren veritables Estats, en l'antiguitat, la qual cosa és certa.

En Pi, amb les seves aparences de modernista i d'avançat, ve a ésser un retrògrad, quant a l'evolució política de les societats humanes, puix es resisteix a l'acceptació de la nació com a terme actual de l'evolució esmentada, deturant-se en l'Edat antiga.

El cap del partit federal, que ja en altre ordre d'idees rebutja la de la «sobirania nacional» per a admetre únicament la sobirania del poble, segons clarament afirma en el Manifest donat pel Consell del partit federal a la nació, el 23 de juny de 1894, amb prou feines concedeix existència pròpia a la nació, a la qual no ve a considerar sinó com una associació de

regions que, per altra part, en el seu sistema, no són res, no apareixent en cap cas com a entitats amb veritable existència i fonament científic. La major part, per no dir totes, les atribucions que En Pi i Margall assigna a la que ell anomena «nació», les podria tenir el que pròpiament hauria d'anomenar-se «Estat federal», el dia que diferents nacions volguessin abdicar una part de llur autonomia, i viure unides per a llur millor protecció i defensa, i potser per a llur mateix progrés.

Això prové, cal repetir-ho, de la confusió que el dit publicista fa dels termes Nació i Estat. En Pi no es fixa mai, o gairebé mai, en l'entitat natural: no repara sinó en la formació artificial, en l'ésser políticament constituït. Per això, així que deixa de parlar del municipi, en el qual gairebé no hi ha lloc a confusió respecte de l'entitat natural i la legal, entra en una sèrie de confusions i vaguetats respecte de les que anomena *regions* i *nació*, prenent a aquesta no com a un ésser amb existència pròpia, sinó com una resultant de la unió de les regions, donant-li, per tant, novament, els caràcters d'un Estat.

En el concepte científic fonamental de la Nació, aquesta existeix per haver-se format naturalment: precisament perquè per a la seva existència necessita un esperit nacional, no n'hi ha prou amb voler que es formi, sinó que és necessari que neixi. Per altra part, si una nació nova es forma, no és possible que els nous elements que la constitueixen siguin i segueixin essent nacions de per si. Així com no es pot formar un poble d'una associació d'altres pobles, que o formaran una nova entitat superior a ells o es fondran en aquell, no es concep una nació composta de nacions, puix que forçosament o aquestes deixaran d'existir, fonent-se en la nació, o, si segueixen vivint amb la seva pròpia vida, no formaran una altra nació, sinó que en tot cas, el que formaran serà una altra entitat política, una Confederació o un Estat federal.

Suposant que avui diverses nacions constituïdes en Estats independents, per qualsevol raó de les moltes que podrien tenir presents, sobretot si fossin febles i estiguessin amenaçades per qualsevol veí poderós, volguessin unir-se, no solament per a la comuna defensa, sinó per a complir millor llurs fins respectius, indubtablement podrien acceptar la major part de les conclusions del partit del pacte sinal·lagmàtic, quant a les atribucions del Poder federal que volguessin constituir. Pot suposar-se el cas d'una unió entre Portugal i Espanya. Admetent per un instant que, lliurement i espontàniament, tractessin d'unir-se, però, com és lògic, sense renunciar cap d'elles a sa pròpia personalitat, no és cert que, en tractar els dos països de constituir un Poder federal, podrien concedir-li la major part de les atribucions que En Pi confereix al que anomena «Poder central nacional,

resultant dels pactes entre les regions? Quí dubta que, si ambdós països volguessin que la unió fos realment forta, concedirien al poder federal les facultats necessàries per a la defensa respectiva, per a la prosperitat mercantil, per a l'imperi de la justícia?

Però, tot i això, no constituïrien pas un nova nació. Si dues nacions volen fer quelcom més que aliar-se; si volen veritablement unir-se, en el pacte d'unió podran indubtablement consignar-hi totes les atribucions que al Poder que anomena *nacional* concedeix el senyor Pi. Això, no cal dubtar-ho, i el mateix Pi confessa que el seu programa d'atribucions no és merament racional, encara que ho sigui en gran part, sinó que és deduït, fins a cert punt, de l'estudi de les Constitucions federals ja existents. Encara que fos completament un resultat de les seves conviccions en l'ordre filosòfic, en son llibre fa constantment comparacions entre les que ell considera conseqüències lògiques dels seus principis i les aplicacions que troba en els Codis polítics fonamentals dels països en què impera el règim federal. La Constitució Austro-Hongaresa, per exemple, apareix esmentada a cada pas, en els capítols del seu llibre dedicats a les atribucions del poder central: qui pot dubtar que Àustria-Hongria no constitueix una nació, sinó un Estat compost de nacions?

Dues nacions s'uneixen creant una entitat superior que pot tenir les atribucions que En Pi i Margall suposa. Segons es dedueix de la teoria d'aquest, constitueixen així una nació: en realitat En Pi confon els termes, com deixo dit, puix que no fan sinó constituir un Estat.

És un Estat compost de diferents nacions, un Estat federal, però no és una nació. He dit i repetit que les nacions són entitats naturals, existeixen amb vida pròpia: no poden desaparèixer per variar (i molt menys per variar voluntàriament) llurs condicions d'existència respecte d'altres. Tant és així, que si les mateixes nacions que, constituïdes un dia en Estats independents, han consentit a renunciar, unint-se amb d'altres, part de llurs facultats, part de llur vida autonòmica, volen en qualsevol moment (i sobretot si han desaparegut amb el temps les causes que van fer convenient la unió) reclamar altra vegada llur dret a l'autonomia, ho poden fer, sense cap mena de dubte; i poden fer-ho precisament perquè, deixant d'ésser Estats independents, no han deixat d'ésser nacions, i mentre segueixin essent entitats nacionals amb vida pròpia, no poden deixar de tenir el ple dret a llur propi govern.

En principi és innegable que, on existeix una «nació», ha d'haver-hi unitat política. Quan existeix una nació completament homogènia, amb perfecta unitat social, el millor sistema polític per a ella ha d'ésser aquell que

correspon a la seva manera d'ésser: si ella és «una», el Govern ha d'ésser «un». No obstant, com que les nacions no són entitats que deguin llur formació a la voluntat «actual» dels homes ni a una capritxosa expressió de llurs opinions de moment, sinó que són éssers que viuen *avui* perquè van néixer i desenrotllar-se en el *passat*, per a seguir vivint i transformar-se i morir en l'*esdevenidor*; i com que les nacions, per aquesta mateixa raó, rara vegada apareixen completament homogènies, com si sortissin d'un motlle en el qual sols s'haguessin encabint determinats elements, en moltes ocasions, malgrat la «unitat», existeix la varietat, i aquesta, producte potser de les seves vicissituds històriques, exigeix el respecte dels diversos organismes polítics que històricament han aparegut i s'han desenrotllat.

Moltes vegades, i això es veu en examinar llurs Constitucions federals i estudiar llur pròpia manera d'ésser, els Estats federals són veritables nacions, i no compostos de nacions diferents: per això la forma federal hi és més accidental que essencial, en el sentit de poder-s'hi concebre la vida lliure, fins en altra forma o sistema polític, siguin els que es vulguin els avantatges que per raons històriques o d'altra mena tingui per a ells la forma federativa. Determinades condicions de raça, les circumstàncies històriques, l'especialitat de l'esperit polític d'un poble, poden fer que, malgrat l'existència d'una sola nació, sigui la millor forma de govern la federal: en aquest cas, com en tots aquells en què una doctrina, una teoria, un ideal aparentment científic, estigués amb pugna amb l'esperit general d'una nació, naturalment que és aquest el que ha de dominar, i que si un país sent preferències per la forma federal, sigui per la raó que es vulgui, s'ha d'organitzar de conformitat amb tal forma, ja que cap altra no li convindria tant.

Però essent, en aquest cas, veritablement essencial per a la vida de la nació l'organització federalista, aquesta és accidental en el sentit abans expressat. Potser sembli això una mica confós, mes és una veritat. Succeeix en això quelcom semblant al que passa amb les institucions polítiques d'un Estat. Així, és evident que una nació determinada pot necessitar, donades les seves condicions especials de vida, la forma de govern monàrquic, sense que, no obstant, pugui dir-se que la monarquia li és essencial, perquè pot concebre's l'existència d'aquesta fins amb institucions republicanes i fins pot suposar-se que acabarà amb el temps la necessitat d'aquella. En un moment donat la monarquia és essencial, però en una esfera més elevada ha de considerar-se accidental. El mateix succeeix amb la forma federal en una nació, mentre que és i ha d'ésser essencial en tot Estat constituït per diverses nacions, ja que, de no organitzar-se federalment, estan condemnades a la submissió a una sola i, segons totes les probabilitats, a la seva més o menys remota desaparició.

Les circumstàncies que poden haver conduït una nació a l'adopció de la forma federal poden variar: els avantatges que aquesta forma en general reporta, sobretot quan viu en l'esperit dels pobles, poden deixar d'ésser per diferents raons, com, entre altres, la raó que aquests deixin de tenir en el federalisme la fe que en un principi els animava, i amb la indiferència dels ciutadans per la causa pública vingui facilitada l'absorció, pel poder central, de moltes facultats que haurien pogut tenir els poders federals. La mateixa situació de l'Estat respecte a les potències estrangeres, el major desenrotllament de l'esperit comú dels països units que pot moure'ls, sense la menor idea de sacrifici, al contrari, amb gust, a renunciar gran part de llurs atribucions per a la millor consecució d'un ideal determinat, pot motivar una evolució política en una nació, fent-la passar del federalisme a la unitat política, amb major o menor respecte de la personalitat de les regions, com a personalitats administratives.

Tot això es comprendrà que no pot succeir tractant-se de nacions distintes: en podran desaparèixer una o algunes o totes per donar lloc, per fusió, a una nació nova; però, mentre això no succeeixi i les nacions federades es mantinguin vives, vigoroses, tota tendència a la substitució del federalisme per l'unitarisme serà un atemptat contra llur vida, ja que suposarà indefectiblement l'oblit de llur personalitat política, a la qual, mentre visquin, tindran imprescriptible dret. La unitat de l'Estat ha de correspondre sempre, per a ésser legítima i profitosa, a la unitat nacional: des del moment que aquesta no existeixi, la federal és l'única forma de govern possible.

Aquestes observacions que no té en compte el sistema del pacte sinal·lagmàtic expliquen certes tendències que es noten en els països federals i que el federalisme que té aquella base no pot explicar. ¿Perquè en determinades nacions federals es nota cada dia més la tendència a la concentració del poder? ¿Per què, en canvi, en altres, els gran avantatges de la forma federal, les garanties que aquesta ofereix per a la llibertat de vida dels pobles, no basten per a reprimir les tendències resoltament separatistes d'alguns dels membres de la federació? Senzillament, perquè en aquells casos es tracta d'una nació organitzada federalment, i en aquests, de nacions unides mitjançant un llaç federal. (...)

No essent exclusiva del federalisme sinal·lagmàtic la idea de la federació, i apareixent ben bé que aquesta és l'únic mitjà d'unir políticament entitats que, avenint-se a constituir un tot superior, no estiguin, no obstant, disposades a abdicar llur pròpia personalitat, no és estrany que hi hagi punts de contacte entre aquell federalisme i el regionalisme.

Si dues o més nacions que han obtingut o obtenen el reconeixement de llur personalitat política i queden constituïdes, per tant, en Estats autònoms, volen unir-se, ja únicament per protegir llur independència, ja per complir millor, demés, llurs propis fins, ¿com han de realitzar aquesta unió sinó federant-se? Tant si s'arriba a l'*autonomia* dels Estats, en virtut del regionalisme per l'afirmació del dret de tota societat nacional a son lliure i espontani desenrotllament, com si s'hi arriba pels principis del pacte sinal·lagmàtic, com una resultant de les autonomies municipals, és evident que la unió d'entitats autònomes, que volen seguir essent-ho, no pot aconseguir-se sinó per la federació. i així és evident que aquesta deixa d'ésser, com es pretén, una idea exclusiva del federalisme pactista, que no ha fet sinó prendre'n el nom, i ens apareix, en canvi, formant part, de vegades, dels principis regionalistes, quant a la unió dels Estats nacionals.

I com que tota federació (entesa aquesta paraula en l'accepció abans exposada) suposa el naixement d'una entitat política superior, i, per tant, d'un poder federal, que ha de tenir la seva organització, les seves atribucions, la seva vida, no ha d'estranyar que sota aquest punt de vista ofereixin coincidències els programes polítics del federalisme i del regionalisme de certs països.

La federació, considerada com a base de l'organització d'un Estat superior constituït per entitats polítiques autònomes, té dues formes principals: l'Estat federal i la Confederació d'Estats. Aquesta té per fi essencial i quasi exclusiu la llibertat exterior o independència del conjunt dels Estats confederats: l'acció d'aquell, en canvi, s'estén a matèries de política interior dels diferents Estats.

La interessant distinció entre aquestes dues formes federals ha estat molt estudiada, adoptant-se, per explicar-la, diferents criteris: avui, no obstant, és el més generalitzat el que dóna l'eminent autor de la «Història del Govern federal a Grècia i a Itàlia», Eduard A. Freeman.

Alguns l'han fundat en el fet que en l'Estat federal solament el Govern federal pot tractar amb les potències exteriors: principi que deixa d'ésser absolut en les Confederacions. No obstant, hi ha una altra característica més científica i més fonamental.

En les Confederacions d'Estats el Poder federal representa solament els Governos dels diferents membres de la unió; la seva acció immediata queda reduïda a aquests Governos; les seves facultats queden limitades a requerir-los perquè facin o deixin de fer, havent ells d'obeir-lo, si obra dintre d'allò

que recau sota la seva autoritat federal. Així, si necessita homes o diners, el Poder federal no pot exigir-los directament dels ciutadans, sinó que els ha de demanar als Governos dels diferents Estats, cada un dels quals se'ls procura de la manera que millor li sembla dintre de sa particular legislació.

En canvi, en els Estats federals, el poder federal no obra ja sobre els Governos, sinó que té autoritat directa sobre els ciutadans dintre de la seva esfera d'actuació. (...)

He de tenir en compte, sobretot, que escric a Catalunya, on el moviment regionalista amb el nom de «catalanisme» ha pres els darrers anys una força social i política considerable. I el catalanisme, en organitzar-se anys endarrera, per primera vegada, com a força política, en la important agrupació de societats coneguda amb el nom d'«Unió Catalanista», formulà unes bases de Constitució Regional catalana, comprenent-hi les d'organització d'un Poder que anomenen «Central», que poden ésser fàcilment objecte d'una comparació amb els mateixos punts del programa federal.

Es veritat que, amb el temps, els elements polítics catalans que inspiren llurs idees en la doctrina política que aquí dono amb el nom de «Regionalisme» han modificat una mica llur criteri respecte d'aquell programa catalanista conegut amb el nom de «Bases de Manresa». Tota una agrupació d'elements importants, no obstant (la de l'«Unió Catalanista»), segueix defensant-lo en tota sa integritat; i bé pot dir-se que els elements regionalistes, que no formen part d'ella, constituint altres agrupacions polítiques importantíssimes, si no tenen el mateix criteri tancat en la defensa d'aquelles Bases no és perquè en llurs línies generals no hi estiguin d'acord, sinó per entendre que, en moviments nacionals d'aquesta naturalesa, és circumstancial tot allò que es refereix a l'organització concreta de les institucions polítiques, no volent, per aquesta raó, tancar-se en tals o quals afirmacions de detall.

Així els elements coneguts avui a Catalunya amb el nom de «regionalistes» no han volgut concretar un programa polític definitiu, com el de la «Unió» per ser partidaris, en l'aspecte polític, de l'acció constant, amb l'aspiració a la implantació de successives reformes que d'una manera evolutiva permetin l'organització política de Catalunya en la forma que la seva vida nacional exigeixi en cada moment. Per això, com que en un moment donat creurien que és una legítima satisfacció a llurs aspiracions la constitució d'una Diputació regional catalana amb atribucions més o menys extenses, i, un cop obtinguda aquesta, anirien demanant noves concessions, segons s'anés acostumant Catalunya a la pràctica del «*selfgovernment*», no han

considerat necessari l'establiment de bases definitives d'organització per a un temps que no se sap quan ha d'arribar, i que pot convenir modificar considerablement en el moment de llur implantació.

(*Regionalisme i Federalisme*, pròleg d'Enric Prat de la Riba, Barcelona 1922 [1ª ed. 1905], pàg. 47-49, 54-55, 58-63, 66-67, 71-78, 89, 94-98, 111-113, 144-145 i 152-153)

*12 de novembre de 1905: eleccions municipals. A Barcelona, els republicans obtenen 14 actes (entre elles la de Francesc Layret) i la Lliga Regionalista 12 (entre elles les de Lluís Duran i Ventosa, Francesc Puig i Alfonso, Ferran de Sagarra i Joan Ventosa i Calvell).- 25 de novembre: un grup de militars de la guarnició de Barcelona assalta els locals dels periòdics «Cu-cut!» i «La Veu de Catalunya»; destrueixen mobles, arxius i maquinària. D'arreu de Catalunya s'aixequen protestes contra aquesta acció. Els militars d'arreu d'Espanya feliciten els de la guarnició de Barcelona. Els diputats i senadors catalanistes reben amenaces de mort.

GABRIEL ALOMAR:

Catalunya rebutjà la seva complicitat en la perpetuïtzació indefinida de la tradició castellana, i en els moments de prova, quan una multitud baixa, servil i tavernària entonava himnes de guerra seguint la llastimosa processó dels reclutes que anaven a la mort, Catalunya proclamà la llibertat dels pobles i per la seva actitud protestà com podia contra el vil atuïment d'aquelles nacions rebel·lades que exigien la dignificació i la personalitat. (...)

Per això mateix, cal veure en la protesta de Catalunya contra Espanya, més que una qüestió de raça i de nacionalitat, una diversificació psicològica, una diversitat i fins oposició d'idees i sentiments que fan més actual, més europea, més futurista Catalunya que Espanya. És precís, és urgent, en conseqüència, establir d'una manera franca i claríssima el catalanisme liberal o, millor, el liberalisme català. És necessari proclamar que la nostra doctrina, escola, tendència, o com se vulgui anomenar-la, és, abans que tot, un ideal obert a la llum; amic, abans que tot, de la llibertat; que és un afany de viure segons les normes darreres de l'emancipació, malgrat les imposicions estacionàries o retrògrades de l'hegemonia central; i que si per la nostra part hi ha un floriment més alt de la concepció política i una certa superioritat col·lectiva és perquè som plenament compatibles amb la vida moderna i estem promptes a veure també les aures futures que completin la florida sens terme de l'ideal d'alliberació. (...)

Ah! No en dubtem: si nosaltres venim a substituir quantitativament un ideal per un altre, sense millorar-ne la qualitat, més ens valdria abandonar la tasca empresa. Un *chauvinisme* per un altre *chauvinisme*, tant se val. La Pàtria com a idea, com a fi, per si sola, és un ideal d'ahir, una consagració

del passat, una petrificació de l'actual en nom de la tradició i el patrimoni. Nosaltres, que no sentim la vibració de no sé quines fibres al pas de les processons que correnen la multitud, hem de crear una nova encarnació de la Pàtria; i més que la veneració supersticiosa tributada als pares que dormen en les tombes insonores, eternalment buides, hem d'adorar, en personificació inspiratriu i reconfortant, la munió incògnita dels fills que vindran a reprendre i eternitzar la nostra obra, enllà de les centúries, girats en un llevant cada dia més lluminós i esplèndid. Oh, la delícia suprema que ens desmentin els nostres fills! Oh, el plaer sens nom de veure la nostra creença rectificada pels néts, quan voltin el nostre llit de moribunds! Oh, la felicitat de veure renovar-se a l'infinit la nostra caríssima terra i morir cloent els ulls sobre una vida mai contemplada, que ens renovi per darrera volta l'eternal frisança del més enllà!

Després de l'ideal clàssic de la Pàtria, que perpetua l'amor adoratiu als Pares, el cristianisme instaurà l'ideal de *Fràtria*, de fraternitat, que confon els germans en una sola pregària i una sola vida davant el Pare comú. La nova orientació del món es constituirà, deixeu-m'ho creure, sobre l'ideal que podríem dir de *Fília*, l'ideal dels fills que vindran, que dormen encara esperant l'hora d'aparèixer sobre l'orient, en un matí de llum i de vida.

La tradició és una base forta, certament; però sols és benefactora a condició que s'hi assegui el peu de l'arc que ha de llançar-se, com un iris, a través dels núvols, aixoplugant els camps i les viles en divina transfiguració, i covant el germinal dels pobles a venir, eternalment nous, infinitament diversos.

(*El futurisme*, Barcelona 1905, pàg. 61 i 67-68.)

*Josep Pijoan publica *El Cançoner*; Joan Maragall, *Elogi de la paraula*; Víctor Català, *Solitud*; S. Sanpere i Miquel, *Fin de la Nación Catalana*.- Teatre: *Les garses i Fructidor*, d'Ignasi Iglésies; *Boires de la Ciutat*, de Joan Puig i Ferrer; *Les alegres comediantes*, d'Adrià Gual; *La ciutat de l'amor* i *La lletja*, de Santiago Rusiñol.

1906

LOS SENADORES Y DIPUTADOS REGIONALISTAS AL PAÍS. LA CUESTIÓN CATALANA:

Es el actual uno de los momentos de más decisiva importancia en la historia de nuestro país. De lo que hoy se haga por unos y otros, gobernantes y gobernados, tanto de Cataluña como de España entera, depende que siga con acelerada rapidez, hasta su total ruina, la decadencia de España o que se inicie el renacimiento que ha de salvarla y hacerla de nuevo próspera, culta y poderosa. (...)

El problema del regionalismo se conoce en España por el criterio y el concepto que de él tienen formado nuestros adversarios. Hoy lo exponemos nosotros al país tal como es y tal como lealmente lo sentimos. (...)

En Cataluña, donde este movimiento se inició, el crecimiento es inmenso, el desarrollo casi completo ya. En Cataluña ya no hay nadie que no sea regionalista. Se discrepa solamente en el más o el menos, pero el ideal regionalista es común a todos los catalanes.

Tradicionalistas, republicanos y monárquicos de todos los matices, todos los elementos políticos han hecho, en manifiestos, programas y discursos, profesión de autonomismo o regionalismo. El mismo Lerroux ha rendido, en repetidas ocasiones, tributo a estos ideales y ha cantado himnos a la autonomía y ha escrito acerca de las aspiraciones de Cataluña párrafos entusiastas que un periódico catalanista no podría publicar hoy sin peligro de ser denunciado y suspendido. Los conservadores organizan su partido sobre las bases del regionalismo. Los prohombres del partido liberal, hoy gobernante, al reorganizarse, hicieron también terminantes declaraciones regionalistas, firmando en el manifiesto en que se consignaron, entre otros, los representantes de Canalejas en Barcelona, los propietarios del periódico barcelonés canalejista, hijuela del *Heraldo de Madrid*, que allá tan duramente combate al regionalismo. Y nada hay que añadir respecto a los tradicionalistas, porque éstos ya no solamente en Barcelona, sino incluso en Madrid, han hecho manifestaciones de esta clase por boca de Nocedal y de Mella.(...)

Pues bien, un problema tan trascendental que, vivo en varias regiones españolas, es preocupación primordial de una región tan importante, tan poblada, tan rica y progresiva como Cataluña, aguarda todavía la hora de ser estudiado de cerca por los directores de la opinión española.

De vez en cuando, ya en momentos de señalado triunfo, ya en ocasiones en que puede la acusación de regionalismo servir de arma política para combatir a un hombre público o derribar o quebrantar un gobierno, periodistas y políticos levantan gran polvareda a propósito del regionalismo, lo examinan y resuelven (!) cómodamente, sin moverse de las salas de redacción, del salón de conferencias, sin acudir a verlo, a percibir sus latidos, a respirar su ambiente, y después de algunas frases, de acusaciones y desplantes contra Cataluña, dan por muerto el catalanismo y ya no se habla más de él. Hasta que, lo que por muerto habían dado, alcanza nuevas victorias, o un incidente cualquiera pone de manifiesto sus progresos, y otra vez revuelos, gritería, injurias, acusaciones de

separatismo, nuevo plan curativo, nueva cédula de defunción, nuevo silencio y hasta otra. Y así indefinidamente. (...)

En cada uno de estos momentos, en cada una de estas ocasiones, no han vacilado en vomitar contra Cataluña toda suerte de injurias, de supuestos calumniosos, de acusaciones de separatismo. Han logrado así, es verdad, apartar de Cataluña al resto de España, prevenir a los demás españoles en sentido desfavorable a las aspiraciones del regionalismo, pero no han visto, no han querido ver, o si lo han visto no por esto han retrocedido, que su desatentada conducta era una traición a España, porque el odio despierta el odio y lo que para hacer odiosa una doctrina se decía sembraba gérmenes de odio entre hermanos, y las excitaciones contra Cataluña, atribuyendo a los catalanes insultos a España, y el lodo arrojado sobre el honor de Cataluña en nombre de España por estos periódicos, al dar en corazones exaltados y desequilibrados han cristalizado en los gritos igualmente reprobables y criminales: los gritos de *Muera España* y *Muera Cataluña*.

No sabemos que nadie haya condenado ni desautorizado el segundo de estos dos gritos de guerra, que deben resonar fatídicamente en los oídos de todos los españoles verdaderamente amantes de su país. En cambio, todas las entidades y todos los periódicos de Cataluña han desautorizado y condenado el primero, que repugna a los sentimientos y a las aspiraciones regionalistas, y solemnemente también por nosotros ha sido condenado en el Parlamento. Ya antes de ahora, cuando nadie había dado este grito en Barcelona, ni nadie lo había oído dar; cuando este grito no existía mas que en las amañadas reseñas de corresponsales telegráficos o en los editoriales de la prensa de Madrid con el santo fin de desprestigiar el regionalismo, ya entonces libremente, espontáneamente, claramente, había sido condenado.

Y para que en todo siga el contraste, a pesar de que nadie, fuera de Cataluña, haya reprobado ni condenado el grito de *Muera Cataluña*, nadie entre nosotros ha pensado en hacer responsables de estas manifestaciones a todos los españoles no catalanes, nadie ha interpretado su silencio como prueba de solidaridad o de adhesión. En cambio, esa prensa a que nos referimos, después de haber hecho gritar *Muera España!*, con sus insultos, con sus propagandas, con su sugestión, después de haberlo provocado y hasta dictado en odio al regionalismo, tiene el cinismo de recogerlo y, a pesar de la actitud clara y definida del regionalismo, hace de este grito aislado, de procedencia sospechosa, una acusación contra el Regionalismo, contra los catalanes, contra Cataluña toda, y funda en él una demostración del pretendido separatismo de Cataluña, que esa, prensa tanto interés ha tenido en afirmar. (...)

Cataluña, que sigue de cerca la marcha de la civilización, percibe claramente latidos de la vida moderna que marca la evolución de los grandes Estados en Estados mundiales. Aspira, pues, no a desmembrar la España actual, que encuentra pequeña; no a constituir una Cataluña independiente, que sería un Estado mas pequeño todavía, sino a fortalecer a España, a enriquecerla, a engrandecerla, a hacerla apta para las funciones mundiales.

No, Cataluña no es separatista; en vano se esfuerzan varios periódicos y elementos para arrojarnos en brazos de esa idea extrema. Los que de amar Cataluña hemos hecho una religión, los que de sus destinos nos preocupamos, deseamos y hemos deseado siempre mantener firme, incólume, inalterable a través de los siglos, la unidad española. Es más, nuestros esfuerzos, los esfuerzos del regionalismo, los esfuerzos de Cataluña, han tendido siempre a hacer más fuerte y sólida la unión; porque se separan los socios incompatibles, se emancipan las colonias de las metrópolis opresoras, se desatan las provincias agrupadas por la fuerza; pero no los socios bien avenidos, las colonias autónomas, las provincias unidas por vínculos de interés, de bienestar, de respeto mutuo a sus peculiares instituciones de administración y de gobierno. No se hubiera liquidado fatalmente para España todo su imperio colonial, si aprendiendo la lección que dio a Inglaterra la emancipación de los Estados Unidos hubiese España rectificado su política colonial como la rectificó Inglaterra dando libertad y autonomía a sus colonias. Ni la guerra de Cuba hubiese estallado otra vez, con sus secuelas la sublevación de Filipinas, la intervención norteamericana y el tratado de París, si se hubiesen atendido con oportunidad las repetidas instancias de los autonomistas cubanos y los compromisos en la paz del Zanjón contraídos por España. ¡Cuántos desastres, cuántas humillaciones, cuántas pérdidas dolorosas en hombres y capitales y grandes territorios se habrían evitado!

El foco del separatismo está, pues, en los centros ministeriales; está en la política de desgobierno, de arbitrariedad administrativa, de opresión de las provincias y colonias. Está en la centralización inepta, impotente, estúpida, que hace de los organismos de gobierno un obstáculo insuperable opuesto al desenvolvimiento de todos los progresos. El Estado, que, en los países cultos, es el primer agente de la civilización, de riqueza, de cultura, en España es el peor enemigo de todas las empresas de este carácter, y sale al paso de todas las iniciativas sanas, para entorpecerlas y dificultarlas. (...)

Cataluña quiere una constitución española amplia, libre, expansiva, que organice un poder fuerte, representante de la unidad española, y deje a las regiones plena libertad para resolver, sin ofensivas tutelas ni perturbadoras

ingerencias, los negocios peculiares, privativos, interiores de las mismas; Cataluña quiere una organización política que respete el hecho de la variedad de las regiones sin detrimento del hecho de su unidad, como elementos componentes de España; Cataluña quiere remozar a España, renovarla substituyendo el régimen de opresión y uniformismo, copiado de Francia, por un régimen semejante al que contiene en su parte orgánica el programa del partido republicano federal, semejante al que en sus manifiestos bosqueja el partido tradicionalista, semejante al que una parte del catalanismo formuló en 1892 con el nombre de *Bases de Manresa*. (...)

Conocemos sobradamente los inconvenientes de los cambios bruscos y radicales para pretender que sea de un solo golpe, de una vez, implantado este régimen. Las transformaciones más profundas y duraderas son las que más lentamente se verifican, por suave e insensible mutación de las ideas; por reformas parciales y sucesivas, por evolución de lo existente, que, sin estériles destrucciones, mediante sabia gradación de estados intermedios, va encaminándose a un nuevo régimen, actuación más o menos exacta del ideal antes futuro y lejano.

Pero es preciso dar, de una vez y sin tardanza, el primer paso por esta senda de regeneración y de progreso. (...)

Forman, pues, en resumen, este programa de reformas inmediatamente aplicables, los siguientes extremos:

Respeto a las lenguas regionales.

Supresión de las incompatibilidades de jueces y magistrados, exigiendo, por el contrario, determinado tiempo de residencia en las regiones de derecho foral y conocimiento de las leyes y las lenguas de la región en que deban ejercer sus funciones.

Creación de una sala en el Tribunal Supremo encargada de los recursos procedentes de las regiones de derecho especial.

Creación respetando las actuales Diputaciones, de organismos regionales para fines de instrucción y obras públicas, y establecimientos de conciertos económicos con las mismas.

Autonomía municipal.

Autonomía Universitaria.

Aplicación del régimen de admisiones temporales y establecimientos de zonas neutrales, sin perjuicio de todas las garantías necesarias para evitar el contrabando.

Éste es el camino de la resurrección de España. Los que de veras la deseen, los que de su existencia y de su grandeza se preocupen, los que de verdad, honradamente, vivamente, amen su honor y su integridad, saben cómo han de proceder para que sea próspera y fuerte y respetada. Los que se encuentran bien con el Estado actual, los que viven de la ruina de España, pueden como hasta ahora seguir cubriendo con el pabellón nacional sus crímenes de lesa patria: tarde o temprano verán las demás regiones españolas su torpe manejo, y juntas todas salvarán este desgraciado país, como en sus grandes crisis lo han salvado.

«12 enero 1906»

«Alberto Rusiñol, *senador por las Económicas de la segunda región y diputado electo por Vich*; El Marqués de Camps, *senador por Gerona*; Ignacio Girona y Federico Rahola, *diputados por Barcelona*; Leonci Soler y March, *diputado por Manresa*; Francisco Albó y Martí, *diputado por Olot*; S. de la Trinidad Rius y Torres, *diputado por Mataró*; José Bertran y Musitu, *diputado por Villanueva*.»

(*Història d'una política, Actuacions i documents de la Lliga Regionalista, 1901-1933*. Barcelona, 1933, pàg. 56-65, 67, 71, 74 i 75. Document redactat per Prat de la Riba.)

*Es constitueix un Comitè executiu, format pel Dr. Domènec Martí i Julià, Francesc Cambó, Jaume Carner, Josep M. Vallès i Ribot, Josep Roca i Roca, Miquel Junyent, Amadeu Hurtado, cada un dels quals representa, respectivament, la Unió Catalanista, la Lliga Regionalista, els nacionalistes republicans, els republicans federals, els republicans en general, els tradicionalistes, els catalanistes que no pertanyen a cap organització. Amb la creació d'aquest Comitè s'inicia el moviment de la *Solidaritat Catalana*, el primer acte públic de la qual està constituït pel gran míting celebrat a la Plaça de Braus de Girona el dia 11 de febrer del 1906.- 15 de març: els diputats catalanistes, que s'han retirat de les Corts espanyoles en senyal de protesta, tornen de Madrid; a Barcelona, són rebuts per una multitud entusiasta que els aclama. La guàrdia civil carrega contra els manifestants; són nombrosos els ferits.- 26 de març: comença a regir la Llei de Jurisdiccions, la qual es concep per a reprimir les actituds que es considerin contràries a l'exèrcit i a la uniformització de les terres de l'estat espanyol.

JAUME CARNER:

La solució catalana d'Espanya és la seva reconstrucció política en una federació dels pobles que viuen en les terres de la Península. Que s'hi vagi sobtada o gradualment, que s'hi arribi amb el nom de federació o

d'autonomia, que uns pobles puguin més prompte que altres usar del dret al seu propi govern, són detalls del seu únic camí salvador.

En aquest punt, el sentiment a Catalunya és general.

Mes les grans reformacions polítiques exigeixen poderosos instruments d'acció.(...)

I el problema més viu i més actual d'Espanya, es la plena i absoluta impotència del règim present per a ser instrument poderós de la radical transformació d'aquest Estat.

La Monarquia constitucional de Don Alfons XIII, els instruments de govern responsables de la qual són aquests partits i aquests homes que cada pocs mesos puguen i baixen les escales del palau d'Orient, cristalitza la decadència i la impotència de quatre segles. És l'esperit que ha presidit l'enfonsament d'un imperi que pogué salvar-se per la llibertat. És l'esperit refractari a la resurrecció dels pobles d'Espanya relligats per la federació i l'autonomia.

Bé pot estar-ne convençuda Catalunya. Els memorials que en aquests darrers vint anys, en diverses formes i ocasions, ha dirigit als alts poders de l'Estat, han merescut sempre quatre paraules d'esperançament, tan lleugerament dites com promptament oblidades.

Catalunya, fonament republicana, ha de crear el poderós instrument de transformació de l'Espanya vella en la nova Espanya, lliure, federal i democràtica.

I aquesta és la gran obra, la gran feina de la nostra democràcia nacionalista: recollir, encarrilar i portar a terme l'actuació pràctica les radicalíssimes aspiracions socials i polítiques que glateixen violentes i desbordades dins de l'ànima del nostre poble; ajuntar tots els demòcrates de Catalunya, tots els que comparteixen el sentiment ample i fonament social d'aquesta concepció política, convertint-los en organisme i instrument per implantar a Espanya l'ideal de la vida nova. Fondre en un sol clam de redempció el nostre amor a Catalunya i el nostre amor a la llibertat, formant el nou ideal de resurrecció de tots els pobles d'Espanya.

La nostra democràcia nacionalista ha d'assentar la seva obra redemptora i transcendent per Catalunya i per Espanya, no deixant mai d'ésser fonamentalment catalana i sent sempre generosament expansiva i noblement sincera.

Siguem ben catalans, que sols siguent-ho més cada dia podrem salvar-nos i salvar els altres, servant i portant al ple de la força social aquest arbre de la nostra vida nacional plantat en aquest vell racó de la Natura. Siga la nostra llengua el verb de la nostra ànima, siga el nostre poble director de sa vida.

Però obrim de bat a bat els finestrals de la pàtria per a què entrin i remoguin sentiments i consciències els aires de renovació i de vida que el món civilitzat forma cada dia; i aquest ideal de vida nova no volgüem fruir-lo i guardar-lo encongiment per nosaltres, sinó escampar-lo per Espanya com llevat de redempció. Portem la nostra expansió generosa a formar de tots els catalans una comunió de reivindicació persistent i diària d'aquells punts concrets en què tots estem conformes que sien les fites del nostre gloriós renaixement.

I professem la democràcia i la llibertat amb doble sinceritat. Que aquestes paraules no siguin per la democràcia catalana mots enlluernadors i sense substància; música enganyadora de les multituds. Ningú no creu ja que sigui acabada l'obra de la democràcia havent entregat a tots els homes paperetes electorals, com ben aviat no creurà ningú en aquests programes redemptors d'una peça i termini fixe que davant el món desmenteix amb actes solemniais aquest gran Partit del Treball que formen els obrers de la sàvia Anglaterra, que sens etiquetes dogmàtiques van perfeccionant cada dia ses poderoses organitzacions i obtenint avantatges que aixequen la seva cultura i augmenten el seu benestar.

Aquest sentit social que resoltament ha d'emprendre aquesta democràcia nostra, ha de produir una fonda acció educadora. Redimirà els esperits anhelants de millora que segueixen als predicadors de fàcils solucions feréstegament esgarrifoses, i redimirà la democràcia de les taques que amb satisfacció li vanten els reaccionaris de declamació verbista i infeconda.

Heus-la aquí doncs, la doble missió d'aquesta democràcia catalana. Redimir i educar els demòcrates catalans convertint-los a professar i practicar una democràcia social feconda i pràctica, i mostrar l'instrument d'acció que ha de servir per l'organització autonòmica dels pobles d'Espanya. És una doble missió ben grandiosa i ben necessària. Ajudem a realitzar-la aquesta obra gloriosa, que així cultivarem el nostre amor a la llibertat i complirem el nostre deure amb la Pàtria.

(La democràcia nacionalista de Catalunya, en «El Poble Català», any III, núm. 77, 1 de maig del 1906.)

ENRIC PRAT DE LA RIBA:

(...) *Gènesi del nacionalisme*-(...) Ja sovint, des dels primers moviments de l'ànima catalana renaixentista, els esplais d'adoració anaven acompanyats de retrets als causants de les desgràcies de la pàtria, de càrrecs emboçats, d'innocents amenaces, i amb els anys va predominar aquesta nota. L'obra de reconstrucció topava sempre amb el mateix obstacle, els mals de Catalunya venien sempre de la mateixa banda; varen tocar-se i resseguir-se totes les parets de la presó, i va brollar potent, exaltada, vibrant, la protesta. La força de l'amor a Catalunya, al petar contra l'obstacle es va transformar en odi i, deixant-se d'odes i elegies a les coses de la terra, la musa catalana, amb tràgica volada, va maleir, va imprecicar, va amenaçar. La reacció va ser violenta: amb aquesta justícia sumària dels moviments col·lectius, l'espirit català va voler-se rescabalar de l'esclavitud passada, i no ens vàrem acontentar amb reprovar i reptar la dominació i els dominadors, sinó que tant com vàrem exagerar l'apologia del que és nostre, vàrem rebaixar i menysprear tot el que és castellà a tort i a dret, sense mesura.

Més d'aquesta afirmació i d'aquesta negació va sortir ben definida Catalunya, no pas en sos contorns físics com a entitat territorial, però sí en sa fesomia moral, en son ésser psicològic. L'obra d'aquests homes no va ser una teoria, ni una doctrina, ni solament un programa; va ser un sentiment, el sentiment de pàtria, el *catalanisme*, que contenia, com la llavor conté l'arbre, el programa i la doctrina i la teoria. Calia només terra nova per a plantar-lo, i nosaltres vàrem donar-li els nostres cors verges de tot altre sentiment, els nostres cervells assedegats de nova llum.

És aquesta la filiació de la nostra doctrina. No són els equilibris més o menys enginyosos del federalisme; no són vagues descentralitzacions que tant se'ns en donen; no són la bondat i la bellesa dels nostres costums, ni els avantatges del nostre dret, ni les virtuts i el valer de la nostra llengua; no són els delers de bon govern i d'administració civilitzada. És Catalunya, és el sentiment de pàtria catalana. Ser nosaltres, aquesta era la qüestió. Ser catalans.

És clar que hi ha un nexa íntim entre el catalanisme i aqueixes tendències i doctrines que l'han acompanyat i amb qui tantes vegades s'ha confós i dissimulat. (...) Així una veritat, una gran veritat, i aquesta ho és ètnica, moral, social, jurídica, econòmica, se'n duu amb ella tot un sistema de veritats secundàries, satèl·lits del nou astre, que l'acompanyen en les seves revolucions.

Descentralització, *self-government*, federalisme, Estat compost, autonomisme, particularisme, puguen amb l'astre nou, però no el són. Una

Catalunya lliure podria ser uniformista, centralitzadora, democràtica, absolutista, catòlica, lliurepensadora, unitària, federal, individualista, estatista, autonomista, imperialista, sense deixar de ser catalana. Són problemes interiors que es resolen en la consciència i en la voluntat del poble, com llurs equivalents es resolen en l'ànima de l'home, sense que home ni poble deixin de ser el mateix home i el mateix poble pel fet de travessar aquests estats diferents.

No és qüestió de bon govern ni d'administració; no és qüestió de llibertat ni d'igualtat; no és qüestió de progrés ni de tradició: és qüestió de Pàtria. Aquesta és la gran ensenyança que d'aquells homes vàrem treure, la pedra dels fonaments que anàvem a aixecar. (...)

Els historiadors ens parlaven de la nació catalana els poetes de Pàtria, els juristes d'esperit nacional, i tots volien dir el mateix: Catalunya. Pàtria, Nació, Catalunya(...)

Nosaltres vàiem l'esperit nacional, el caràcter nacional, el pensament nacional; vàiem el dret, vàiem la llengua; i de llengua, dret i organisme, de pensament i caràcter i esperit nacionals, en treiem la Nació, Això és, una societat de gent que parlen una llengua pròpia i tenen un mateix esperit que es manifesta u i característic per sota de la varietat de tota la vida col·lectiva.

I vàiem més: vàiem que Catalunya tenia llengua, dret, art propis; que tenia un esperit nacional, un caràcter nacional, un pensament nacional; Catalunya era, doncs, una nació. I el sentiment de pàtria, viu en tots els catalans, ens feia sentir que pàtria i nació eren una mateixa cosa i que Catalunya era la nostra nació, igual que la nostra pàtria.

Si ser pàtria, si ser nació, era tenir una llengua, una concepció jurídica, un sentit de l'art propis, si era tenir esperit, caràcter, pensament nacionals, l'existència de la nació o de la pàtria era un fet natural com l'existència d'un home, independent dels drets que li fossin reconeguts. L'esclau romà era home, encara que per les lleis del seu temps fos una cosa en mans d'un altre home, de l'home oficial que les lleis reconeixien. La nació era nació encara que les lleis la tinguessin subjecta, com l'esclau romà, a una altra nació privilegiada. L'home era home, encara que per la llei no ho fos; la nació és nació encara que per llei no ho sia.

D'aquesta manera, s'esvaïen en el nostre esperit les confusions que la imprecisió del llenguatge usat gairebé per tothom hi feia néixer.

L'Estat quedava fonamentalment diferenciat de la Nació, perquè l'Estat era una organització política, un poder independent en l'exterior, suprem en l'interior amb força material d'homes i diners per a mantenir la seva independència i la seva autoritat. No podia identificar-se l'una amb l'altre com es feia quasi sempre, fins pels mateixos patriotes catalans que deien o escrivien nació catalana en sentit d'Estat català independent. Polònia, Hongria, Grècia, eren exemples contemporanis que ens ho confirmaven. Polònia, en ser esquarterada, havia perdut l'organització política independent, havia deixat de ser un Estat, però no havia perdut la llengua, no havia perdut l'esperit nacional, deu fecunda de la seva individualitat. Grècia, abans d'emprendre la lluita heroica contra els turcs, que l'esclavitzaven, tenia la mateixa llengua, el mateix esperit nacional que va poder més lliurement manifestar un cop aconseguida la seva independència, un cop constituïda Estat. I a casa nostra mateix ens ho trobàvem: Catalunya va continuar sent Catalunya després de segles d'haver perdut el govern de si mateixa.

Així vàrem arribar a la idea clara i neta de nacionalitat, a la concepció d'aqueixa unitat social, primària, fonamental, destinada a ser en la societat mundial, en la humanitat, el que és l'home per a la societat civil.

Les relacions de la Nació amb l'Estat, la tendència de cada nació a tenir un Estat propi que tradueixi el seu criteri, el seu sentiment, la seva voluntat col·lectiva; la anormalitat morbosa de viure subjecte a l'Estat, organitzat, inspirat, dirigit per una altra nació; el dret de cada nació a constituir-se Estat; la determinació del domini propi de l'Estat nacional i del mateix Estat federal en les federacions o Estats compostos, tot rajava naturalment: només calia relacionar la nova concepció amb els principis de la ciència política. (...)

El fet de la nacionalitat- (...) L'home neix, creix, es forma i viu dintre una societat.

Ve al món amb un cos determinat, en el qual sos pares han deixat els gèrmens de predisposicions fisiològiques i morals, una mena de residu o garbelladura de tota llur vida passada, influïda i determinada per les condicions del medi social en què va desenrotllar-se.

Son esperit es desperta a la vida de la intel·ligència amb els accents d'una llengua determinada, que li dóna fetes i acabades les idees i tot un sistema inflexible de vincles intel·lectuals; que s'apodera de son enteniment de nen i el plega i emmotlla a voluntat. (...)

L'espontaneïtat del seu obrar es topa amb el deturador de consuetuds i pràctiques i tradicions que li imposen tot un feix d'obligacions i li priven de fer un reguitzell de coses.

La societat l'ha format i ell viu sa vida. Tot això, obra de la societat, constitueix en l'ànima mateixa dels homes un tros d'ànima social, son esperit individual social, son esperit individual queda orgànicament soldat per sempre més amb l'ànima col·lectiva i, sempre més també al costat de la vida pròpia de la individualitat, viurà, com els pòlips del coral, la vida complexa i rica de la comunitat.

La societat que dóna als homes tots aquests elements de cultura, que els lliga i forma de tots una unitat superior, un ésser col·lectiu informat per un mateix esperit, aquesta societat natural és la NACIONALITAT.

Resultat de tot això és que la nacionalitat és una unitat de cultura o de civilització; tots els elements d'aquesta mena: l'art, la ciència, els costums, el dret... tenen ses arrels en la nacionalitat. Però hi ha més encara, i aqueix fet explica moltes confusions i dóna la raó de moltes anomalies: el conjunt de determinacions de la voluntat col·lectiva que formen la conducta política, això és, la vida de l'Estat, són tanys que vénen de la mateixa soca. Quan va constituir-se la monarquia espanyola, si l'activitat política fos un producte de l'Estat, els governants del nou Estat haurien desenrotllat una política nova: a l'Estat espanyol, li corresponia una política espanyola. Però les coses van passar d'una altra manera. Els governants varen seguir obertament la política d'una sola de les nacionalitats unides: i és que en el fons, disfressat amb el nom d'*espanyol*, va governar, com continua governant Espanya, l'Estat castellà, aqueix Estat que, seguint la mateixa ficció, amb el nom d'espanyol ens imposa el dret de Castella i amb el nom d'espanyola la llengua castellana. El mateix va passar en constituir-se la monarquia francesa, el mateix en formar-se l'imperi de Rússia, el mateix en reunir-se sota la corona d'Astre Hongria i la Bohèmia.

Per això, quan a una nacionalitat se li desperta la consciència que ho és, treballa de seguida per produir un Estat, expressió de la seva voluntat política, instrument de realització de la seva política pròpia. (...)

El fet de la nacionalitat catalana- (...) Quan el viatjant fenici que Avienus va copiar resseguia, cinc-cents anys abans de J. C., les costes del mar Sard, va trobar-hi l'*etnos ibèrica*, la nacionalitat ibèrica, estesa des de Múrcia al Roine (sic), Això és, des de les gents líbio-fenícies de l'Andalusia oriental fins als lígurs de la Provença. Aquelles gents són els nostres passats,

aquella etnos ibèrica la primera anella que la història ens deixa veure de la cadena de generacions que han forjat l'ànima catalana. (...)

Un dia la terra catalana va estremir-se tota, sentint passar tot el poder de Cartago cap a Itàlia, i encara no havia revingut de la impressió d'aquell espectacle quan desembarcaren en ses costes els primers legionaris de Roma. Al cap de tres segles l'*etnos ibèrica* havia desaparegut, com quasi totes les de l'Europa occidental, entre els plecs de la civilització romana. Un tros, l'havien enganxat a la Hispània, l'altre tros a la Gàl·lia.

Però, sota el pes de la dominació romana, l'esperit de les velles nacionalitats bategava amb força, la unitat romana només existia a sobre; per dintre, la varietat dels pobles durava com sempre. (...) i un dia, després de segles de treball no interromput, quan ja el poder polític de Roma havia saltat a trossos, varen sortir a la llum de la història els vells pobles soterrats, cadascun parlant sa llengua, i la vella *etnos ibèrica* la primera, féu ressonar els accents de la llengua catalana des de Múrcia a la Provença, des del Mediterrani al mar d'Aquitània. Lígurs, gaèlics i tartessis, grecs i fenicis, cartaginesos i romans no havien fet recular ni un pam de terra al nostre poble. Les fronteres de la llengua catalana eren les mateixes que assenyala a l'*etnos ibèrica* el més antic dels exploradors historiadors.

Aqueix fet, aqueixa transformació de la civilització llatina en civilització catalana, és un fet que per ell sol, sense necessitat de cap l'altre, demostra l'existència de l'esperit nacional català. Encara que després d'engendrar la llengua catalana no hagués produït res més, l'ànima del nostre poble ens hauria a revelat les ratlles fonamentals de la seva fesomia, estampades en la fesomia de sa llengua.

Però, per més que mai la unitat del poder polític no hagi acoblat totes les energies nacionals dirigint-les al compliment dels ideals col·lectius, l'esperit nacional de la gent catalana ha deixat sempre rastre de la seva existència en totes les èpoques de la història, s'ha manifestat en altres fets, que en conjunt formen una altra prova incontestable de la individualitat de la nació catalana.

Els qui han recollit i estudiat les velles monedes de l'antiguitat pre-romana s'han adonat de seguida que les de la banda de llevant d'Espanya i migjorn de França formaven un grup a part, caracteritzat, entre altres coses, per certes particularitats de l'alfabet, i, encara que aquesta llei d'investigacions està molt endarrerida, alguns observadors han descobert ja en les llegendes les proves d'una varietat fonètica, d'una fonètica especial, que en les

especialitats que li són conegudes coincideix -fet admirable però lògic- amb la fonètica de la llengua catalana. (...)

La unitat de cultura va manifestar-se d'una manera esplendorosa. La poesia dels trobadors, tot i el convencionalisme propi de tota literatura cortesana, va ser una bella florida de l'esperit d'un gran poble; les tonades d'aquella llengua artificiosa feta amb mots triats entre els diferents dialectes del nostre idioma nacional, va fer-se sentir en totes les corts d'Occident i del Migdia i va despertar la inspiració poètica en l'ànima de totes les nacions que les escoltaren.

La unitat de l'ideal artístic de la nostra nacionalitat va encarnar-se també en el naturalisme severíssim, senzill i ben proporcionat de l'art romànic, que és l'art del nostre poble, el que ha tret més ufana en tots els països de llengua catalana; com apareix també en l'aire especial, en la fesomia ben nostra de l'arquitectura gòtica, que, vinguda de terres del Nord, no llevà entre nosaltres sinó després d'emmotllar-se a les exigències del geni de la nostra raça.

L'existència d'aqueix esperit nacional es manifesta així mateix en la unitat de vida econòmica. Totes les regions de llengua catalana, tant les que vivien sota el govern dels Reis d'Aragó com les que depenien de la casa de França, eren països essencialment mercantils, la indústria era en tots ells una funció econòmica secundària; tant és així, que les regions sotmeses a França varen trobar-se de seguida en lluita oberta amb l'industrialisme dels països del Nord, de la França pròpiament dita, donant origen a la primera batalla de què fa esment la història entre la protecció i el lliure canvi, fórmules de l'oposició dels interessos econòmics dels dos pobles.

(...) en el fons de la vida jurídica desenrotllada en les terres de llengua catalana, es troba una unitat fonamental de sistema jurídic.

En les arrels de tota la varietat de lleis i pràctiques consuetudinàries sobre la vida jurídica civil, s'hi troben els dos grans principis següents: de primer la consagració de la llibertat individual de què és expressió l'aforisme jurídic popular *tractes rompen lleis*, que fa el poble legislador de si mateix per mitjà de la repetició d'actes, per mitjà del costum; després el reconeixement del gran valor social del patrimoni familiar, el culte de la casa, una espècie de religió de la llar.

La vida política ve informada també per dos principis fonamentals: d'una banda el principi de la llibertat política més ampla que es manifesta en la constitució de les Corts, en la doctrina del pacte fonamental entre el sobirà i

el poble, en la representació d'interessos portada a l'extrem de concedir sovint vot electoral a les dones, en l'especial constitució del regim municipal; d'altra banda, el respecte a les jerarquies socials, això és, una invencible repugnància per l'igualitarisme. Conseqüència d'ambdós: un individualisme que impossibilità als països de llengua catalana de constituir-se unitat política nacional i en féu caure una part grandíssima sota el domini d'un altre poble.

Aqueixa gran unitat jurídica és tan clara que tots els historiadors del Dret francesos han de començar per la divisió fonamental entre els països de Dret escrit i els països de Dret consuetudinari, entre el Nord, ple de desordre -són paraules d'un francès, en Thierry- i, el Migdia, més civilitzat, més pròsper, governat menys directament, amb més llibertat, més equitat en el Dret, menys desigualtat en les condicions personals. Ara bé, les fronteres d'aqueixes dues grans unitats jurídiques passen per allà mateix on passa el termenal de la llengua catalana i la francesa.

Després d'això no haig d'afegir cap més paraula: si existeix un esperit col·lectiu, una ànima social catalana que ha sabut crear una llengua, un dret, un art catalans, he dit el que volia dir, he demostrat el que volia demostrar: Això és, que existeix una NACIONALITAT CATALANA.

El nacionalisme polític.- (...) Sent la nacionalitat una unitat de cultura, una ànima col·lectiva, amb un sentir, un pensar i un voler propis, cada nacionalitat ha de tenir facultat d'acomodar la seva conducta col·lectiva, Això és, la seva política, al seu sentiment de les coses, al seu seny, al seu franc voler. Cada nacionalitat ha de tenir el seu Estat. (...)

L'Estat (...) ve a ser com un organisme, com una part vivent de la nacionalitat; per això no pot pertànyer a dues nacionalitats diferents, com un mateix cor no pot batre en dos pits a la vegada, com un mateix cervell no pot servir d'instrument de la vida anímica de dos homes diferents. És més: cada nacionalitat ha de tenir un sol Estat que tradueixi en acció i conducta les inspiracions col·lectives. (...)

A cada nació un Estat: aquesta és la fórmula sintètica del nacionalisme polític, aquest és el fet jurídic que ha de correspondre al fet social de la nacionalitat. (...)

Una nova forma d'Estat esdevé sobre la terra: l'Estat-Mundial, l'Estat-Imperi. Sota els nostres ulls van descloent-se grans potències mundials amb el peu sobre tots els mars i tots els continents. Uns quants Estats manen la terra. Sembla que sobtadament, sense passar per

l'Estat-Raça ni per l'Estat-Continent, el món treballi en començar la gestació de l'Estat-Humanitat, de l'*Imperium-Mundi*, utopia de somniadors ahir, avui ja ideal entrevist en les llunyanes boires de l'avenir.

Mes, si això és veritat que en res no pot contradir-se, també ho és i veritat primària, fonamental, que la llei de l'estructura natural de la societat humana universal és la llei de les nacionalitats; que el fet de les nacionalitats és tan vell com el record del món perpetuat per la història; que la nacionalitat és societat integral, natural, espontània, superior a la voluntat dels homes, superior a la voluntat dels poders públics, resistent a tota mena d'adversitats, triomfadora de tots els obstacles per grans, per immensos, per irresistibles que siguin; que, assegurada sobre les fondes capes de granit incommovible, veu caure i passar per sobre seu imperis i civilitzacions, de segle en segle, sense perdre el seu ésser, sense mudar de substància, sent sempre ella mateixa. (...)

L'Estat-Imperi es integrat quasi sempre per dues o més nacionalitats, la societat és heterogènia; si només un Estat la dirigeix, esdevé fatalment Estat d'una sola nacionalitat i llavors una dominació comença: la de la nacionalitat afavorida sobre les altres. Tard o d'hora, se n'adonaran les nacions subjectes, i el procés de desintegració anirà preparant-se.

La imposició crida repulsió. La força que estén cadenes sobre els pobles congria la força de les revolucions que les trenquen, i encara que el govern d'una unitat política, així constituïda, fos exemple de sàvia administració, revoltaria la dignitat dels pobles, sotmesos com menors a perpetua tutela. Això és el que ha passat sempre i sempre passarà perquè es tracta de sentiments que arrelen en la consciència mateixa de l'home, que mai no muda. Tota formació política que no respecti la personalitat dels pobles que la componen està condemnada a desaparèixer; durarà només el temps que trigui la força dels oprimits a igualar en una o altra forma la força dels opressors.

La causa, doncs, de tan seguides desintegracions, l'obstacle que detura des de segles la creixença de l'Estat, la rèmora que entrebanca l'evolució progressiva de les formes polítiques cap a les solucions universals, és la dominació d'una nacionalitat sobre les altres dintre dels imperis. Traguem aquesta causa de dissolució, fem que les nacionalitats visquin a dins de l'Estat-Imperi amb els mateixos drets, associades, en comptes de dominades i subjectes, i acabaran els antagonismes irreductibles, les repulsions d'unes amb altres, les incompatibilitats de convivència, generadores de tots els separatismes. (...)

L'exigència de la nacionalitat de tenir un Estat propi, l'exigència de l'universalisme de constituir Estats mundials, engendren com a conseqüència natural la constitució de l'Estat d'Estats, de l'Estat compost o Federació d'Estats Nacionals.

Així és com el nacionalisme imposant el respecte a les personalitats nacionals i exalçant les excel·lències de la forma federativa, es converteix en element propulsor d'universalisme, El nacionalisme treu la causa dels moviments separatistes, estronca la font de totes les desintegracions. El nacionalisme, posant com a element primer de les formacions d'Estats la personalitat de les nacions, aconsegueix, en la societat internacional, una revolució fecunda: sòlida, fa indestructibles els fonaments en què definitivament ha de constituir-se. (...)

Acusar, doncs, el nacionalisme de ser tendència regressiva és no entendre'l, no capir-ne la significació; és, d'altra banda, viure en l'edat de pedra de la ciència política; és no saber res de les diferències d'Estat i Nació, d'Estat unitari i Estat compost. Un temps la confusió era possible, perquè la humanitat no coneixia altra forma d'Estat que l'Estat unitari ni altre procediment d'acoblar pobles que l'opressió, la dominació, l'esclavitud. Ara és un anacronisme tan inexplicable confondre la nació amb l'Estat com no concebre l'Estat sense la independència, que és el mateix que no concebre altre Estat que l'unitari. (...)

Ara, doncs, roman ben precisada la naturalesa del federalisme. No és una forma absoluta, universal, aplicable sempre a l'organisme del poder públic; és l'instrument de l'associació de les nacions. Allà on hi ha nacionalitats que han de fer vida comuna, el règim federatiu té natural aplicació: l'Estat federal, associació d'Estats nacionals, és l'organisme jurídic de la nova formació política. No s'ha d'aplicar, doncs, a tots els països, grans i xics, homogenis i heterogenis, a Rússia igual que a Grècia, a Portugal el mateix que a la Gran Bretanya, sinó en els imperis o reialmes integrats per dues o més nacionalitats. (...)

Conseqüència de tota la doctrina aquí exposada és la reivindicació d'un Estat català, en unió federativa amb els Estats de les altres nacionalitats d'Espanya. Del fet de la nacionalitat catalana neix el dret a la constitució d'un Estat propi, d'un *Estat Català*. Del fet de l'actual unitat política d'Espanya, del fet de la convivència secular de diversos pobles, neix un element d'unitat, de comunitat, que els pobles units han de mantenir i solidar. D'aquí l'*Estat compost*.

Aquests dos fets primaris fonamentals: el de la personalitat nacional de Catalunya i el de la unitat d'Espanya, enfortits per dues lleis correlatives: la de la llibertat que implica l'autonomia i espontaneïtat socials, la de la universalitat que porta a la constitució de potències mundials, es resolen en una fórmula d'harmonia que és la federació espanyola.

Així el nacionalisme català, que mai no ha estat separatista, que sempre ha sentit intensament la unió germanívola de les nacionalitats ibèriques dintre de l'organització federativa, és aspiració enlairada d'un poble que, amb consciència del seu dret i de la seva força, marxa, amb pas segur, pel camí dels grans ideals progressius de la humanitat.

L'imperialisme.- Què és l'imperialisme? És la negació del nacionalisme, com alguns s'han pensat? És el principi contrari del principi nacionalista? Són el nacionalisme i l'imperialisme dues tendències en lluita, ara triomfant, ara reculant l'una davant de l'altra? (...)

L'imperialisme és el període triomfal d'un nacionalisme: del nacionalisme d'un gran poble. Aquesta és la veritable substància de l'imperialisme. Per això els mestres d'imperialisme són nacionalistes fervorosos. (...)

Després de la llei del bé, la llei del patriotisme. L'amor patri és una virtut fonamental. L'exclusivisme contra l'estranger és tan antipàtic com el cosmopolitisme. Siguem americans. Eduquem-nos a Amèrica i a la americana. Res d'europèitzar-se. Res de conservar, com alguns, davant d'Europa un cert esperit de dependència colonial. Treballem amb independència. Aprofitem l'experiència de tots els temps i de tots els pobles, però pensem, sentim i obrem, visquem i morim únicament com a americans. El crim més gran d'un home és mancar a la seva nació. Els grans estadistes d'Amèrica són els que varen creure sempre en llur terra, els que varen tenir fe que arribaria a ser el poble més poderós del món.

Després, la llei de la civilització. Els pobles civilitzats o en camí d'arribar pel seu propi esforç a plenitud de civilització, tenen dret a desenrotllar-se de conformitat a les pròpies tendències, això és, amb autonomia. Els pobles bàrbars, o els que van en sentit contrari a la civilització, han de ser sotmesos de grat o per força a la direcció i al poder de les nacions civilitzades. Les potències cultes tenen el deure d'expansionar-se sobre les poblacions endarrerides. França imposant la seva autoritat a Alger, Anglaterra a Egipte, Rússia als Kamotos, han substituït la llei i l'ordre de la justícia a la lluita bàrbara i degradant que en aquests pobles imperava. El guany ha estat més gros per a la civilització i per a aquestes terres desgraciades que no pas per als pobles que les han intervingudes. Els qui

feien versets al Madhi contra Anglaterra, a l'Aguinaldo contra els americans, o bé odes a Alger i als seus pirates en lluita amb França, són pobres d'esperit que no saben veure l'altíssima, missió educadora de la humanitat, que exerceixen les nacions civilitzades en aquestes costoses empreses.

Patriotisme i expansió han de menester en la societat internacional d'avui l'ajuda de la guerra. (...) Pobra humanitat si hagués de surar l'evangeli de la pau dels Tolstoi! La preparació per a la guerra és la garantia més sòlida de la pau. La guerra que sotmet els pobles bàrbars als civilitzats és una obra de pau i civilització. Una nació que no sap defensar els seus drets amb les armes no pot sostenir ni exercir en el món cap missió progressiva.

Tot l'imperialisme és aquí.

L'imperialisme és força de civilització, que vessa un poble, de vida nacional intensa, sobre els altres.

Dominar per la força material, per la violència, per l'ambició de dominar pobles i terres, és l'imperialisme salvatge d'Orient.

Dominar per la sola força -de la civilització, de la cultura, és l'imperialisme sa i fecund, però incomplet, de Grècia.

Dominar per la força de la cultura servida i sostinguda per la força material és l'imperialisme modern, l'imperialisme integral, el de les grans races fortes d'ara.

Cultura nacional intensa, interès general de civilització, força suficient per a sostenir l'un i l'altra, són els elements essencials de l'imperialisme.

Així doncs, l'imperialisme un aspecte del nacionalisme, un moment de l'acció nacionalista: el moment que segueix el de plenitud de vida interior, quan la força interna de la nacionalitat, acumulada, irradia, surt de mare, nega i fecunda les planes del seu voltant. (...)

És la segona etapa nacionalista, la de l'imperialisme.

Aquesta no és donada a totes les nacions. No tots els nacionalismes poden arribar al bell moment de la florida imperialista. Hi ha nacions que no poden sortir d'una modesta vida interior, que no poden realitzar grans coses. Com entre els individus només alguns arriben a aconseguir la plenitud de vida individual que fa els grans homes, així només algunes

nacions aconseguïen, en cada edat, la plenitud de força nacional que fa les grans nacions, les nacions que menen a les altres, les *nacions-imperi*.

Però, si no tots els nacionalismes hi arriben, tots hi van, i tots s'hi acosten. La gradació de nacions de cara a l'imperialisme triomfal és tan rica i complexa com la gradació de talents envers el geni. Nacionalisme és vida nacional inflamada d'un ideal, és desig de vida pròpia, i això és ja un començament d'imperi; i això, sobre tot, és ja l'ambient, la tebior amorosa, la primavera encesa que fecunda les florides esplendoroses de les nacions. (...)

No ho oblidin els pobles humils, i del fet de no haver volat encara no en facin raó d'isolament, d'encongiment. Omplin el cor d'ideal, encenguin a dins de l'ànima el foc de la confiança en llur venturós avenir i deixin créixer a poc a poc les ales, que un dia o altre els arribarà l'hora d'enlairar-se.

Acabament.- (...) de mica en mica, l'estudi del propi ser i la seva comparació amb les altres societats humanes donen a Catalunya consciència de la seva personalitat, i és en aquesta personalitat que fonamenta el dret a tots els elements del seu ésser nacional i el dret a un Estat propi per a dirigir-los.

Va seguint el procés nacionalista: no s'ha conquistat l'Estat, el dret i la llengua, no hem aconseguit la plenitud d'expansió interior, però ja el nacionalisme català ha començat la segona funció de tots els nacionalismes, la funció d'influència exterior, la funció imperialista.

L'art, la literatura, les concepcions jurídiques, l'ideal polític i econòmic de Catalunya han iniciat l'obra exterior, la penetració pacífica d'Espanya, la transfusió a les altres nacionalitats espanyoles i a l'organisme de l'Estat que les governa. El criteri econòmic dels catalans en les qüestions aranzelàries fa anys que ha triomfat. L'art català comença, com la literatura, a irradiar per tot Espanya. El nostre pensament polític ha emprès la seva lluita amb les concepcions dominants, i els primers combats fan augurar ben propera la victòria.

Si l'ideal complex que encén en nova i intensa vida totes les energies catalanes, si el nacionalisme integral de Catalunya va endavant en aquesta empresa i aconseguïx despertar amb el seu impuls i el seu exemple les forces adormides de tots els pobles espanyols, si pot inspirar a aquests pobles fe en si mateixos i en llur avenir, es redreçaran de l'actual

decadència, i el nacionalisme català haurà donat compliment a la seva primera acció imperialista.

Llavors serà hora de treballar per reunir tots els pobles ibèrics, de Lisboa al Roine (sic), dintre d'un sol Estat, d'un sol Imperi; i si les nacionalitats espanyoles renaixents saben fer triomfar aqueix ideal, saben imposar-lo, com la Prússia d'en Bismarck va imposar l'ideal de l'imperialisme germànic, podrà la nova Ibèria enlairar-se al grau suprem d'imperialisme: podrà intervenir activament en el govern del món amb les altres potències mundials, podrà altra vegada expansionar-se sobre les terres bàrbares i servir els alts interessos de la humanitat guiant cap a la civilització els pobles endarrerits i incultes.

(*La Nacionalitat Catalana*, Barcelona 1906. Edició d'homenatge, Barcelona 1910, pàg. 44-47, 49-54, 67, 73-75, 101-109, 111-113, 115-125, 127-129, 131-136, 137 i 139-141.)

*20 de maig de 1906: unes 300.000 persones desfilen pel Saló de Sant Joan, en homenatge als senadors i diputats catalanistes que s'havien retirat de les Corts espanyoles.- 31 de maig: a Madrid, l'anarquista català Mateu Morral atempta contra la vida d'Alfons XIII.

DOMÈNEC MARTÍ I JULIÀ:

L'universalisme és una justa i normal aspiració dels homes de bona voluntat, és l'objectiu vers el qual la humanitat avança, i pot assegurar-se que arribarà a ésser una realitat, car, l'evolució vers l'ésser natural dels homes i de les societats, res no pot aturar-la ni tòrcer-la de direcció. Mes cal afirmar que l'universalisme no vol dir uniformisme; que aquest és tirania i violació de la Naturalesa, i l'universalisme és coexistència harmònica de totes les llibertats naturals, o sigui intangibilitat i progressiu perfeccionament de l'ésser de l'individu i dels organismes socials nascuts de l'acció de la Naturalesa.

Els universalistes que neguen la llur personalitat i la llur pàtria defensant-ne una altra, prenent la igualtat absoluta, en tots els ordres individuals i socials, de tots els homes del món, no són pas universalistes: són imperialistes mundials, puix volen uniformitzar la humanitat fonent-la en un motlle únic, que, si ha d'ésser nou i creat per la pensada d'un home, serà artificiós, contrari a la Naturalesa, i, per tant, degenerador i regressiu; i que, si és el d'una raça, d'un estat o d'una nació, serà la imposició imperialista tirànica d'un pretès element humà superior. Repetim-ho: això no és universalisme, sinó imperialisme despòtic i tirànic; i no és avenç, llibertat i emancipació, sinó retrocés, opressió i esclavatge. (...)

El veritable universalisme és el que no exigeix renúncies a ningú; el que considera que, tals com són, els homes han d'anar perfeccionant-se; el que no imposa motlles de cap mena i deixa que la saviesa infal·lible de la Naturalesa realitzi la seva finalitat; el que manté les pàtries però destrueix imposicions i odis; el que vol la germanor universal esdevinguda de la llibertat dels homes i dels pobles; el que no accepta accions imperialistes, ni per universalitzar; el contrari a la colonització, però defensor de l'escampament universal del progrés i de la civilització; l'oposat a la igualtat absoluta d'homes i pobles, causa de tiranies i dolors, i defensor de la igualtat completa d'ésser lliure amb els propis caràcters naturals per perfeccionar el propi ésser; el que és induït de la ciència i de l'amor, i no l'utòpic dels pensadors incomplets i dels professionals de la política.

Aquest és l'únic universalisme, car no és altre que l'efectivitat de la llibertat en els homes i en els pobles. Això no té contradicció. Sols els enemics de la llibertat poden combatre'l: no impediran, però, que arribi a ésser una realitat.

En arribar la humanitat a l'universalisme no haurà pas assolit el terme de l'evolució: haurà, si, assolit el període d'existència normal per lliurement començar un nou segle de superior perfeccionament i de major llibertat.

A l'universalisme, sols hi pot conduir el nacionalisme, que, en el sentit de la doctrina, és l'universalisme limitat a un poble, així com l'universalisme no és altra cosa que l'efectivitat del nacionalisme en tot el món.

Diguem-ho: la veritat, sols en el nacionalisme la trobaran els homes i els pobles. Profetitzem-ho: el Nacionalisme triomfarà a tot el món. Ho imposa la Naturalesa.

(A *l'universalisme*, en «Avenir», juny del 1906.)

*13 d'octubre de 1906, se celebra a Barcelona el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, presidit per Mn. Antoni M. Alcover; hi ha 3.000 inscrits, entre estrangers i representants dels diferents territoris de parla catalana.- Es funden els Estudis Universitaris Catalans.- 21 d'octubre: amb motiu de *l'Aplec de la Protesta*, organitzat per la Solidaritat Catalana, la Plaça de Braus de les Arenes de Barcelona s'omple, de gom a gom, d'una multitud entusiasta.

JAUME BROSSA:

(...) si des del punt de vista de l'activitat, ens diferenciem de la raça castellana, en el domini cerebral no ens n'allunyem tant com molts catalanistes creuen. Som pràctics i materialistes en la conquesta del pa de cada dia, però en l'expectació del món, si bé no participem de l'esperit

introspectiu del castellà, no tenim tampoc les qualitats de crítica i sensibilitat que floreixen en les races superiors d'Europa.

El català rebutja la inquietud que neix de l'excessiu «*ensimismamiento*» que ha distingit el poble castellà; però, en lloc de mirar de fit a fit el perquè i el com de l'existència, es deixa caure en un dogmatisme groller i acomodaticí que li estalvia l'esforç intel·lectual. Se diria que sobre Catalunya, per causa d'un fenomen físic no estudiat encara, pesa una depressió que priva en el català de trobar la via dreta per a anar al terme del que ell ambiciona. Som un poble ple de contradiccions, sense equanimitat. (...) permeteu-me que us citi de passada una d'eixes contradiccions que ressalta de la vida moral de Catalunya des de fa vint-i-cinc anys (...): som un poble de rebels agenollats, en lloc d'ésser un poble que camina de cara al sol. Els catalans són prosaics en la vida real i són esplèndids d'entusiasme líric en política; però el seu lirisme té el segell de tot el que troba la finalitat en si mateix; no és l'expressió d'aquella força que és filla de la confiança en el propi dret. He conegut irlandesos, polonesos, hongaresos, noruecs, tirolesos, finlandesos, gent que treballava per l'obra social de la reconstitució del seu poble, però cap d'ells no creia que el seu problema fos insoluble, per grans que fossin els obstacles.

Per la llei de la solidaritat entre tots els fenòmens polítics universals, tots els problemes que ha hagut de resoldre Catalunya li vingueren imposats de fora, per la força dels esdeveniments: no era ella mateixa que els plantejava; però, així com en molts altres pobles l'esperit nacional estava amatent per a la lluita, de la qual sortia una afirmació, nosaltres, practicant la política predominantment defensiva, estàvem sempre dividits, tan fratricides i recelosos com els altres espanyols.

Paral·lelament he d'assenyalar que, quan un poble està suggestionat per la idea de la conservació d'una nacionalitat més o menys imaginària, corre el perill de consumir-se en aquesta autocontemplació, oblidant la substància del que més tard pot procurar-li els atributs per a afiançar aquella nacionalitat. Ja sé que em direu que un país que ha tingut un passat esplèndid en els dominis de la idea i de l'acció no pot flaquejar davant dels temps nous. M'apresso a respondre que el que havem de fer és predicar a tots els catalans sentimentals que l'ànima de Jaume el Conqueridor no ens ha d'interessar com l'ànima contemporània, i que el concepte que en Ramon Llull tingué de l'existència no pot tenir l'interès palpitant que posseeix el món i la societat amb els quals ens freguem i que ens donen les emocions més fondes. Si cada país modern s'esforcés a restaurar el passat i a subjectar la seva visió de la vida en els sistemes creats pels cervells d'altres èpoques, seria un espectacle ben trist el que oferiria la humanitat, puix seria

una necròpolis d'intel·ligències. Per a mi la veritat no està a conservar la tradició, sinó a corregir-la i a millorar-la. Les generacions que no han d'afegir res al tresor patrimonial d'un poble passen desapercebudes a la història. (...)

El fet que Catalunya hagi estat tinguda com un poble de marxants i botiguers ha suggestionat als catalans mateixos i els fa creure que no era possible que la terra posseís una riquesa psicològica necessària per a fecundar una literatura forta, mascla i major d'edat. El que té de més bell la protesta actual de Catalunya contra la inèrcia de l'Estat espanyol no és l'acció política, subjecta a vaivens, sinó l'afirmació que les novelles generacions catalanes són el llevat d'una polaritat intel·lectual nova que s'aparta igualment de la tradició espanyola i de la tradició catalana. Perquè quan jo em demano amb desfici el perquè de la tristor i la inquietud que s'irradia dels catalans, jo no trobo altra explicació que la següent: Catalunya té l'enyorança d'una societat. (...) Jo considero com una de les manifestacions més elevades de l'ànima catalana moderna aquesta protesta contra el fet que la raça ibèrica hagi condemnat el poble català a viure en un egoisme de tribu, cosa que precisament és la línia dominant en la fesomia moral dels pobles peninsulars.

Nosaltres ens allunyem d'aquest esperit mesquí i raquític que havia empetitit l'horitzó moral de la raça. En fer explosió la voluntat de Catalunya, sols quan estigui nodrida d'un pensament eixamplat i universal, podrà conquerir una nacionalitat efectiva. Aleshores resultarà potser que els qui haurem combatut el nacionalisme ranci haurem donat una fita més fonda per a l'esdevenidor de l'intel·lecte català. Però per a arribar a la nova nacionalitat hem de combatre tots els dogmes religiosos, filosòfics, artístics, literaris i científics, i hem de proclamar ben alt que sols amb el lliure examen l'home arriba a una aproximació de la veritat.

(«*El nacionalisme en l'art i en la literatura*», conferència feta a l'Ateneu Barcelonès el 6 de novembre del 1906, en *Conferències d'en Jaume Brossa*, Barcelona 1906, pàg. 7-9 i 11-12.)

Començo per repetir que l'ésser jo antitradicionalista no vol pas dir que negui el factor tradició en la vida social d'un poble, puix aquest factor és un fet evident. Tampoc no he dit que s'hagués d'esborrar la fesomia característica del poble català, com no he fet cap insinuació sobre si havia de sacrificar-se l'originalitat individual ni la personalitat ètnica en l'altar d'un europeisme de convenció i d'indumentària.(...) he dit sempre, des que he començat a escriure, (...) que jo no preconitzo la desaparició del que és fonamentalment català, sinó que crec inevitable, si Catalunya vol esdevenir

alguna cosa interessant, que l'intel·lecte seu s'intensifiqui, s'eixampli i s'universalitzi. (...)

No obstant això, no crec que pugui haver-hi una llei inflexible per a la formació del caràcter nacional, el qual es modifica a mesura que fan sentir-se les martellades de la minoria reformatriu sobre la col·lectivitat estancada i conservadora.

Repeteixo que, davant de l'enigma de la formació i de l'esdevenir del caràcter nacional, jo considero que aquest no ens interessa sinó en tant que és el corrent elèctric que fa expandir una civilització. (...)

Per mi l'ànima catalana es troba en un carreró sense sortida que li impedeix de posar-se en condicions d'expectar lliurement la vida i al mateix temps reconèixer una nacionalitat diferenciada, amb patrimoni de civilització. La nostra situació, la situació de Catalunya, espiritualment i socialment parlant, està entre dos llustres: és la d'una ratapenada, que només pot sortir a entrada de fosc. Quan entrarem en el sistema de la trajectòria ibèrica, vàrem ser condemnats a esdevenir satèl·lits, a personatges muts. Des que Fra Vicenç Ferrer va començar a predicar que es necessitava un sol pastor i un sol ramat, fins que s'extingí la llegenda de l'última pesseta i l'última gota de sang, els catalans degueren pensar-se que la unitat ibèrica crearia una civilització. Els temps següents demostraren que Espanya no era capaç de portar a terme una acció en el món; una epopeia ha estat impotent per a crear-la, una civilització. El que ha fet més mal als catalans no ha estat l'escamoteig de la seva nacionalitat, sinó que, en canvi d'aquesta, el poble castellà no ens ha pogut donar una civilització. Però, ¿com podia donar-nos-la, si ell no ha pogut crear-la per ell mateix?

Quasi hem de perdonar-li aquesta fallida, perquè la nostra tristor i enyorança provenen de la seva impotència. (...) No havent pogut donar-nos una civilització, els catalans han estat privats durant quatre segles d'un instrument de cultura, havent succeït el barroquisme que, disposant de dues llengües, els nostres avis no han pogut servir-se bé de cap. ¿Voleu una inferioritat mes gran per a un poble que no poder aprendre a pensar mitjançant el coneixement d'una llengua sàvia, sigui nativa, sigui importada? Això és el que ens ha donat un estigma de subjecció dintre el nucli ibèric. Catalunya se sentia postissament ajuntada a la sort dels altres pobles peninsulars; ho suportava rondinant i amb males formes; però quan els germans xacrosos eren víctimes d'una incivilització, ella els acompanyava en el sentiment. I ara el més positiu de la lluita de Catalunya contra l'opressió de la Ibèria no és la resurrecció del nacionalisme català, sinó l'oposició franca que jo preveig entre la inèrcia espanyola i les

inquietuds catalanes per a prendre una civilització que ocupi el lloc que la incivilització espanyola ha deixat vacant. I, com que, aquest treball, no ens el podem fer nosaltres tots sols, el nostre únic recurs és cercar-lo en el Nord. Tres llars creadores de força intel·lectual ens n'ofereixen: França, Anglaterra i Alemanya (...)

Les lleis sociològiques que presideixen la vida dels espanyols d'ara són diferents de les que s'observen en els països septentrionals. D'aquesta oposició, Catalunya no n'està salvada. El corrent social en el centre i nord d'Europa és mantenir i accentuar la diferenciació en els individus; diferenciació alimentada per la conquesta dels drets nous abastant a tots els estaments; d'altra part, es desenrotlla la tendència d'associació i col·laboració, portant a l'augment de benestar totes les classes socials. Jo dic: si la Catalunya moderna no fa un esforç per posar-se al diapasó del que crec ésser eflorescència de la nostra època, és completament inútil la reconquesta d'una nacionalitat. Però els qui creguin que la civilització està per sobre del nacionalisme no podran estimar aquest si comporta una regressió. L'oposició entre l'ideal català restauracionista i tot el que és base de la vida moderna és tan latent que joestic convençut del fracàs de l'actual nacionalisme si, en lloc de recolzar sobre el patriotisme sentimental, no procura enriquir-se de contingut. He d'assenyalar de passada que a mi, català que estimo moltes coses belles de Catalunya, el que més m'interessa del nacionalisme és el que conté d'antiibèric, és a dir, allò que, sota la inquieta i pertorbadora protesta catalana, veig com un eco llunyà del que han conquerit els països que han tingut una reforma i una revolució. (...)

El patriotisme generós que consisteix a preparar major felicitat per a les generacions que vindran no pot ser sentit per un poble que conrea l'enyorança del passat, que quan canta plora, i que sempre sega metafòricament, és a dir, no sega res. (...)

Alguns protesten de les meves teories, perquè creuen que farien esdevenir Catalunya una província espiritual de França, esborrarien la nostra fesomia peculiar, cosa que prova que no tenen gaire confiança en la fortalesa nostra, puix tenen por que s'esvairia al contacte del que vingués de fora. Jo penso diferentment: Catalunya es troba en una crisi de neurastènia ibèrica: per a guarir-la s'han de destruir els murs que empetiteixen el seu horitzó.

S'erren en absolut els qui presumeixen castellanament d'arrojar-se la direcció política i social de desvetllament de Catalunya si creuen que nosaltres hem de permetre que, en nom de la pàtria catalana, de la nació catalana, del nacionalisme català, es redueixi la reforma de Catalunya a un ideal purament administratiu, propi de gent que no vol ser molestada en les

seves digestions. ¿Quin dret tenen d'escamotejar tots els problemes que formigegen a Catalunya? ¿Creuen que potser ignorant-los evitaran el llur plantejament? (...)

(«*Els constructors de nacions*», conferència feta a l'Ateneu Barcelonès el 27 de novembre del 1906, en *Conferències d'en Jaume Brossa*, Barcelona 1906, pàg. 15-16, 21, 25-27 i 29-30.)

*El dissidents de la Lliga Regionalista que s'havien agrupat a l'entorn d'«El Poble Català», juntament amb algunes personalitats procedents de la Unió Catalanista -entre elles Santiago Gubern i Antoni Sunyol-, funden el Centre Nacionalista Republicà, presidit per Jaume Carner.- Narcís Oller publica *Pilar Prim*; Víctor Català, *Solitud*; Teodor Llorente, *Poesies triades*; Joan Maragall, *Enllà*; Miquel Costa i Llobera, *Horacianes*; Josep Carner, *Els fruits saborosos*; Prudenci Bertrana, *Crisàlides*; Apel·les Mestres, *Records i fantasies*. Comencen a aparèixer les *Gloses*, de Xènius.- Teatre: *Arrels mortes*, de Joan Puig i Ferrer; Ignasi Iglésies, *Gira-sol*; Josep Burgas, *Jordi Erin*; Àngel Guimerà, *L'aranya*; Santiago Rusiñol, *La bona gent*.

1907

JAUME CARNER:

Nacionalisme-Democràcia-República

Nostra afirmació fonamental, la Comissió de govern interior de nostra casa ha tingut l'encert de gravar-la en el lema que es llegeix en aquest frontal: Nacionalisme, Democràcia, República.

Som en primer terme nacionalistes, perquè creiem, perquè estem fermament convençuts que les grans corrents del món, les grans corrents de la vida i la Història, per a encarnar en nosaltres han de trobar fortament constituïda nostra personalitat política i social. Nosaltres volem que totes aquelles condicions que son necessàries, indispensables per a que siguem amos i senyors de nostra vida intel·lectual, moral social, política i econòmica, les tingui el poble català. I aquestes condicions volem que siguin totes aquelles que ha proclamat el catalanisme en les seves Assemblees i totes les que els fets i circumstàncies de l'avenir facin necessàries per a nostre desenrotllament.

Som demòcrates perquè estem convençuts que els drets individuals que són conquesta de la civilització moderna estan definitivament incorporats a la vida de la humanitat i són absolutament necessaris per a que les societats humanes facin son natural camí.

Som republicans no solament perquè la forma de govern republicana és la que avui pot emmotllar millor els nostres sentiments tradicionals, sinó

perquè ella és la que pot realitzar els ideals de llibertat i de justícia, la que ens pot permetre a tots els catalans una vida on tinguin plena realització nostres aspiracions nacionalistes i democràtiques.

Però és que, senyors, el fet de nostres afirmacions republicanes, el fet que els nacionalistes republicans ens haguem vingut a acoblar en aquesta organització, vol dir que posem un problema previ a nostre nacionalisme? Vol dir, el fet de constituir aquesta organització, que nosaltres volem privar a Catalunya que pugui obtenir satisfacció a ses reivindicacions dels partits de la monarquia?

Ah, senyors! Per a que en lo successiu, almenys en termes de bona fe, no puguin fer-se aquestes afirmacions, jo us declaro que nosaltres no posem cap problema previ a les reivindicacions nacionalistes, i que en avant com fins ara tothom podrà sense cap espera treballar per aquestes reivindicacions. I sigui qui sigui el que ho faci, tindrà nostra ajuda i cooperació, però nosaltres no volem que en nom de Catalunya es reivindicui sinó lo que és comú a la Catalunya de tots els catalans, i al mateix temps nosaltres prometem que mai no voldrem monopolitzar els sentiments nacionalistes en benefici de les nostres reivindicacions democràtiques i republicanes. Lo mateix que fins ara els nacionalistes de diferents conviccions treballàvem dintre de les mateixes col·lectivitats, seguirem treballant cada qual dintre de la seva respectiva; així no haurem de callar cap ideal, farem feina més aprofitada.

(Orientacions polítiques i socials del Centre Nacionalista Republicà. Discurs pronunciat per Don Jaume Carner la vetlla del 26 de gener de 1907, en la sessió inaugural del Centre Nacionalista Republicà, Barcelona 1907, pàg. 10-12.)

DOMÈNEC MARTÍ I JULIÀ:

Demaneu a l'esperit de Catalunya on s'encamina, i, si ho sabeu entendre, veureu que, ben clar, vos diu: *-Dret al món*. Anar-se'n dret al món és voler atènyer la vida plena, és renéixer amb prou ardidesa per a emprendre-se-les cap a l'ésser, és realitzar una acció incontrastable per a prendre lloc en la civilització mundial. (...)

Dret al món s'encamina l'esperit del nostre poble: aquest és el nostre ideal. (...) No pretenem ésser millors ni pitjors que els altres: sols aspirem a ésser nosaltres mateixos, perquè en la civilització no hi manqui la cooperació de Catalunya i perquè la vida nostra, individual i col·lectiva, posseeixi la llibertat i la plenitud que per dret natural, i ben indiscutible, li pertanyen. (...) no pensem més que a perfeccionar-nos, corregint els defectes, fent desaparèixer les deficiències i important a Catalunya, perquè s'hi

nacionalitzin, els avenços de tots els ordres que constitueixen l'estat present de la civilització universal. (...)

Concretem-la, la nostra aspiració: convertir Catalunya, tot Catalunya, en ciutat; i això en l'alt sentit social del concepte. Cultura, benestar, facilitats materials de totes menes, volem que arribin a posseir-los tant els habitants dels llogarrets de les serralades com els veïns de la ciutat cosmopolita; volem que la civilització sigui una efectivitat arreu del nostre terra, i que se la trobi a la via luxosa de la ciutat moderna i també allà als cims més alterosos, mostrant-hi el positiu avenç del nostre poble; volem llibertat i el reconeixement del dret de la vida per a tots els catalans, i que el nostre poble no estigui mancat d'equitat i justícia socials; aspirem a una organització col·lectiva en la qual siguin efectives la sobirania de l'individu i dels estaments, perquè per evolució normal es resolguin tots els problemes que el progrés científic, l'avenç econòmic i les reivindicacions socials vagin plantejant a la humanitat; afirmem que el treball ha d'ésser reconegut com a funció social i que ha de posseir els drets naturals per a intervenir en l'actuació col·lectiva; som, per naturalesa i per raons científiques, individualistes associacionistes, perquè és una necessitat del nostre ésser i perquè entenem que el progrés i la dignitat humana sols posseeixen efectivitat per la sobirania plena de l'individu, com a element organitzat del cos social; volem la major perfecció possible en totes les activitats i funcions socials del nostre poble, amb el fi que puguin concórrer dignament a l'acció internacional pel progrés humà; agricultura, indústria, comerç, belles arts, literatura, ciència, volem que siguin ben esplendents, i de tanta perfecció que la característica catalana sigui reconeguda amb prou mèrits per a intervenir en l'actuació mundial; volem que en el nostre poble, i per la seva vida plena, bateguin enlairats sentiments que en la vida universal contribueixin a determinar i desenrotllar pau i amor entre els homes: tenim una gran prouja (i per aconseguir-ho no pararem) que Catalunya contribueixi a l'avenç de la civilització. La nostra fórmula definitiva és: determinar que el poble català sigui element cooperador de la sobirania espiritual del món. (...)

(El nostre renéixer, en «Catalunya a València».)

(...) Vull repetir que a Catalunya el Nacionalisme va de dret a assolir per a tots els catalans el major grau de civilització possible. L'objectiu del Nacionalisme és que tot Catalunya sigui ciutat. (...)

Catalunya ciutat, i no Barcelona ciutat: el món ciutat i no París ciutat. (...)

El futurisme ha de voler dir al món ciutat, i a Catalunya, tota la terra catalana, ciutat. El progrés i la civilització no són imperialistes: són

deslliuradors; car l'imperialisme és megalomania, i la civilització és humanisme. Jo no sé veure civilització on la vida és opresa i el dolor individual i social és la característica col·lectiva, malgrat tots els avenços materials, malgrat tota la força imperialista i malgrat totes les estrambotiques dels sacerdots de la literatura i de les arts belles. On hi ha amor, pau, justícia i benestar hi ha civilització (...).

Les orientacions socials modernes són principalment amoroses, i atenen fonamentalment a la vida de l'home i de la col·lectivitat. Així és el Nacionalisme, i per això l'objectiu que persegueix és que Catalunya sigui ciutat, corresponent a l'objectiu universal, que va de dret que el món sigui ciutat. (...)

(*El ver futurisme*, en «Futurisme», Terrassa 1907. Vegeu *Per Catalunya*, Barcelona 1913, pàg. 166-168.)

*10 de març de 1907: victòria rotunda de la Solidaritat Catalana a les eleccions de diputats provincials.

JOAN MARAGALL:

(...) Solidaritat és la terra, ho sents? És la terra que s'alça en els seus homes. No has sentit mai dir allò de: -«Si tal cosa succeís, fins les pedres s'alçarien»?- Doncs ara som en això: que les pedres s'alcen; que cada home és un tros de terra nadiua amb cara i ulls i esperit i braç; i la terra no és carlina, ni republicana, ni monàrquica, sinó que és ella mateixa, que crida, que vol son esperit propi per a regir-se; i ho crida en tots els seus fills, republicans, monàrquics, revolucionaris, conservadors, pagesos, ciutadans, blancs i negres, rics i pobres. (...)

No és un *montón*, senyor Maura, amb la companyia. Que no ho veu? És un alçament ...

(*L'alçament*, publicat a «La Veu de Catalunya», 13 d'abril del 1907.)

*14 d'abril de 1907, gran míting al Teatre Tívoli. Hi és presentat el programa de la Solidaritat Catalana.

SOLIDARITAT CATALANA, «PROGRAMA DEL TÍVOLI»:

Davant de l'amenaça d'una violació legislativa del dret públic, subsegüent a una violació pública, ostentosa i tumultuosa, dels drets constitucionals, perpetrada a Barcelona, va despertar-se en l'ànima catalana un moviment de protesta, determinant d'un estat d'unitat efectiva en la consciència del nostre poble: tal fou, a la primeria, la Solidaritat Catalana.

Però la virtualitat poderosa d'aquesta suprema, integral coordinació de les forces col·lectives, va il·luminar amb viu esclat de revelació inesperada els qui només com a defensa de la justícia l'havien concebuda; i de manifestació concreta d'hostilitat a un projecte de llei, el de les jurisdiccions, va enlairar-se, per la transfusió entusiàstica d'ideal i de voluntat dels uns als altres, a integració sentimental de l'aspiració de Catalunya a redimir-se i regenerar-se.

I va enlairar-se més amunt encara. En aquesta hora d'efusió magnífica del sentiment popular, van fondre's les prevencions, van oblidar-se els greuges, van caure les autolimitacions de la tradició localista i va anar generant-se, com a aspiració generosa d'una més vasta i total renovació, la transsubstanciació de la Solidaritat Catalana en fecunda, en redemptora solidaritat espanyola. (...)

Primer principi de coincidència, enrobustit per seguides manifestacions de l'opinió catalana, és l'afirmació que la llei anomenada de les jurisdiccions ha de derogar-se, perquè no poden les externes solemnitats de la seva elevació a precepte legislatiu esborrar el rastre vergonyós de la coacció que en tots els seus tràmits va produir-se, ni convalidar la nul·litat resultant de tan violenta transgressió de la justícia ni prevaler sobre la voluntat d'un poble manifestada amb la serena majestat d'una unanimitat incontestable.

Dignificar el sufragi, corromput, més ben dit, ignorat com a funció lliure dels ciutadans que amb l'emissió del vot trien la representació nacional, és un altre objectiu i objectiu primordial de la Solidaritat. (...)

Els poders de l'Estat són impotents per a realitzar aquesta vivificació salvadora, són impotents per a iniciar i propulsar la total renovació de la vida espanyola. Ho proclamen els fets.

És de baix, és del cos social que el moviment de regeneració ha de venir i a baix ha començat. En els òrgans vitals més poderosos de la nostra societat s'ha iniciat una vigorosa renovació. Per sota d'un Estat que és artificiós instrument d'una dominació oligàrquica, sense comunió de pensament ni de vida amb el país, els grans organismes socials en què es manifesta rica i vària la unitat espanyola, han sentit el revenir d'intenses energies.

Catalunya, pel seu temperament i la seva situació, ha sentit abans que les altres regions i amb més força que elles aqueixa renovació social, precursora de la renovació política. A Catalunya la vivificació del cos social, la intensificació del seu viure, ha arribat a estat de plenitud, i per

això a Catalunya ha començat el procés de penetració de l'Estat, la lluita per a portar a l'Estat l'onada fecundant de la vitalitat popular. (...)

Cal, abans que tot, per a assolir aqueixa alta finalitat de regeneració nacional, portar aquesta energia social salvadora a les funcions que només per invasió del poder o per atonia de la iniciativa social han vingut a ésser funcions administratives directes o delegades de l'Estat, com l'ensenyança, la beneficència, les obres públiques, que en realitat formen la línia de saturació i confluència de l'acció del cos social i l'acció política de l'Estat.

Moltes de les funcions d'ensenyança, beneficència i obres públiques han d'ésser confiades a organismes regionals, representatius de la personalitat de les regions, amb possessió de mitjans propis per a exercitar-les.

Els municipis han d'ésser restituïts a llur veritable condició de societats naturals, amb esfera d'acció pròpia seva, i diferent i independent de l'Estat, per bé que coordinada com les de totes les persones individuals o col·lectives intranacionals.

Uns i altres, organismes regionals i organismes municipals, en l'exercici de llurs funcions pròpies, han de fruir de la plenitud de llibertat, enlairada al respecte de la personalitat dels altres i de la suprema ordenació legislativa, en què ve a consistir l'autonomia.

Condició obligada de l'autonomia de les regions i dels municipis és l'atribució, a aquests organismes, de recursos econòmics propis, determinant clarament el que ha d'ésser la hisenda de l'Estat, de la Regió i del Municipi.

Hi ha, a més, a Catalunya, el mateix que en algunes altres regions espanyoles, un règim civil especial, que amb el seu esperit de llibertat ha contribuït a generar les presents energies col·lectives. Privat d'òrgans de renovació pròpia, o restarà endarrerit esdevenint incompatible amb les necessitats modernes o bé hauran de transformar-lo instituts i corporacions que no el coneixen ni el senten. Tots dos perills han d'allunyar-se, donant als organismes regionals la facultat de preparar i proposar, al poder legislatiu de l'Estat, la seva renovació.

Aquests són els principis en què informaran llurs campanyes parlamentàries els senadors i diputats de la Solidaritat Catalana. Plegats lluitaran per encarnar-los en preceptes legislatius, plegats duran el concurs de llur vot a totes les aspiracions econòmiques de l'opinió catalana. Enllà

d'aquest clos concretament acledat, fora d'aquests punts de suprema convergència de l'opinió de Catalunya, quedaran partits i agrupacions en absoluta llibertat, per a defensar cadascun, en lluita noble contra tots els altres, la integritat de llur respectiu programa.

(*Història d'una política. Actuacions i documents de la Lliga Regionalista, 1901-1933*, Biblioteca de Lliga Catalana, Barcelona 1933, pàg. 104-106.)

*18 d'abril de 1907: quan participava en la campanya electoral a favor de la Solidaritat Catalana, Francesc Cambó resulta greument ferit en un atemptat.- 21 d'abril: la Solidaritat guanya les eleccions de diputats a Corts. De les 44 actes disputades al Principat, n'obté 41.- 23 d'abril: per 25 vots a favor i 11 en blanc, Prat de la Riba és elegit president de la Diputació Provincial de Barcelona.- 5 de maig: en les eleccions de senadors, tots els elegits al Principat de Catalunya pertanyen a la Solidaritat.- La Diputació Provincial de Barcelona funda l'Institut d'Estudis Catalans.- Francesc Macià, coronel del cos d'Enginyers, sol·licita el retir de l'exèrcit espanyol; havia fet la seva aparició a la política catalana en presentar-se com a diputat de la Solidaritat i ser elegit.

AMADEU HURTADO:

(...) Otros que nos critican son los que cifran todas sus esperanzas en este grupo de Solidaridad Catalana, como si fuese la súbita aparición de ese esperado grupo de hombres providenciales que, en un minuto dado, en un abrir y cerrar de ojos, ha de dejar hecha la regeneración del país. Y hay, por fin, los que dicen que nosotros somos o aparentemente ocultamos que somos separatistas. Se ha dicho antes de ahora, para demostrarlo, y todavía alguien continua diciéndolo, que nosotros venimos aquí a afirmar un patriotismo que fuera de aquí no tenemos la sinceridad de manifestar. Yo declaro, señores diputados, que todos los que nos dirigen ese cargo proceden, en mi concepto, con entera buena fe. Para ellos, debemos ser separatistas, porque, al fin y al cabo, ser separatista es ser algo, es tener un nombre, es tener una palabra que expresa de una vez y significa que encaje en la clasificación conocida de las ideas.

Pero en realidad lo que les alarma no es el hecho de que seamos separatistas; lo que les inquieta es la duda de si es verdad que no lo somos, porque entonces esas gentes se formulan esta pregunta: ¿Qué quieren estos hombres, con su significación heterogénea, con su significación que expresa un concepto compuesto, y que, para colmo de males, es de difícil pronunciación? ¿Qué quieren estos hombres? Y más concretamente se preguntan: ¿Qué quieren de nosotros? Porque no hay quien les convenza de que no son ellos, de que no son los políticos los que han de dar o han de negar al pueblo lo que el pueblo pida.

El otro día, el mismo señor presidente del Consejo de Ministros, contestando en el Senado al señor Abadal, decía: «Cataluña tendrá,

Cataluña conseguirá lo que dicen estos proyectos presentados por el Gobierno, y nada más». Y la mayoría aplaudía al señor Maura. Y yo digo: ¿Quién es el señor Maura, quién el partido conservador, para decir lo que puede o no conseguir Cataluña? Es España quien lo dirá, y es a España a quien nos dirigimos. (Aplausos en la minoría solidaria)... Es natural que si nosotros creemos que Cataluña es realmente una fuerza social, llámesela nación, región, comarca o provincia, queramos reivindicar para su personalidad moral y social la adecuada representación dentro de nuestro organismo político. (...)

Yo he de contestar ahora una cierta opinión que seguramente no se formula, pero que recelosamente se oculta en algunos de los que me oyen. ¿Son éstas todas la manifestaciones del pensamiento político catalán? ¿Pues qué?, ¿es que no hay, además, un separatismo en Cataluña? Yo sé que aquí no está representado; yo sé que no existe aquí quien puede levantarse, como no se ha levantado hasta ahora en Cataluña, afirmando el separatismo; pero si hubiese en Cataluña, si lo hay, no os debe extrañar a vosotros, y no os debe extrañar porque si es posible que aún hoy llegue a la política nacional el espíritu perdurable del Conde-Duque de Olivares, ¿qué de extraordinario tiene que pueda resurgir en Cataluña el espíritu de Pablo Claris? (Muy bien en la minoría solidaria). pero contra ese separatismo no cometáis vosotros la insensatez de proclamar como único remedio la permanencia del espíritu del Conde-Duque en estos bancos... (...)

(Discurs pronunciat al Parlament espanyol el 12 de juny del 1907. vegeu Maximiano García Venero: *Historia del Nacionalismo Catalán*, Editora Nacional, Madrid 1944, pàg. 274-275 i 277-278.)

JOSEP PUIG I CADAVALCH:

(...) Yo pregunto a este Estado unitarista, o a este Estado uniformista: ¿qué igualdad, qué libertad da a los ciudadanos? ¿Creéis que yo, ciudadano de Barcelona, gozo plenamente de mis derechos y de mi libertad? ¿Creéis que yo, ciudadano de la lengua catalana, soy igual que vosotros, ciudadanos de la lengua castellana, ante el Estado? No es así, porque cuando llega el momento de otorgar un testamento me impide el Estado usar la lengua de mis amores, la lengua de toda mi vida. Cuando llegue el momento de usar de la palabra para ejercer la misión más noble de un Estado libre, el Estado pone a los representantes de miles ante vosotros, que habláis vuestro idioma teniendo que traducir el suyo. En el país castellano, el niño va a la escuela y el maestro se dirige al niño en un lenguaje que le entiende, y si mi hijo va a la escuela, el maestro que le dirige le impone en ciertos momentos, y esto por hombres que se llaman liberales, le impone, digo, la enseñanza de lo más delicado e íntimo en lengua que no entiende. (...)

Ante este Estado caduco, ante este Estado que no es órgano adecuado de la variedad de los ciudadanos, ante vosotros, representantes de las postrimerías de ese Estado centralista, venimos nosotros, los representantes de la libertad colectiva...

Existe en España, ha existido siempre, bajo esa apariencia única, únicamente administrativa, una variedad de pueblos. Es sólo un espejismo esa idea de la España una..., es un espejismo de quien tomó por historia real de España unas cuantas lápidas romanas, como quien creyera que el Imperio Británico es uno porque examinara los archivos de su Administración...

La realidad es el problema de las nacionalidades diversas de España. Yo podría preguntar a este Estado uniformista y centralista qué ha hecho de aquellas antiguas nacionalidades españolas, y podría preguntaros a vosotros: ¿que habéis hecho de esa Andalucía, que hubiera sido el germen de una nación moderna adornada con la aureola de los esplendores orientales? ¿Qué habéis hecho de Galicia, cuyo espíritu positivo podría engendrar una especie de Inglaterra en un extremo de España? ¿Qué pretendéis de nosotros y de las Provincias Vascas, últimos restos vivos de esas antiguas nacionalidades? ¿Pretendéis vestirnos con un mismo traje y que todos muramos de una misma muerte? Contra eso responde nuestro programa: a formar una España, os lo diré con claridad para que no dudéis, una España fuerte, una vista desde el exterior, internamente orgánica, internamente diversa, en que nosotros y todos los pueblos que tienen vida en España puedan ser libres en ella. (Muy bien en la minoría) (...)

(Discurs pronunciat al Parlament Espanyol el 13 de juny del 1907.) Vegeu Maximiano García Venero, op. cit., pàg. 287-288.)

ILDEFONS SUÑOL:

(...) Nosotros, al menos en Cataluña, no hemos hecho otra cosa, señores diputados, que abrir las puras fuentes de la soberanía popular, y abrirlas para que el pueblo fallase sobre el litigio pendiente, para que fuese el pueblo, con sus votos, quien dijese si es que quería la continuación del régimen unitario y centralista que nos ha traído a esos desastres, o si, por el contrario, quería transformaciones radicales y profundas en el régimen actual, y el pueblo ha hablado con la elección admirable de la Solidaridad Catalana. Por eso os decía antes que no traemos aquí opiniones personales, (...).

El movimiento de la Solidaridad Catalana, que no es, claro está, una conjunción de partidos, cosa, al fin y al cabo baladí, deleznable, que hubiera desaparecido ya en un año de vida con que la Solidaridad cuenta, significa, señores diputados, fijaos bien en esa afirmación, una coincidencia entre todos los catalanes para reclamar determinadas reformas que el pueblo de Cataluña juzga indispensables para su existencia, para su progreso, para su mejoramiento y para la existencia, el progreso y el mejoramiento de todas las regiones Españolas. (Muy bien en la minoría.)

El programa mínimo de la Solidaridad Catalana es el primer paso en esta solución que deseamos que haga el Estado español para restituir a las regiones la libertad que necesitan; (...).

Cataluña, sépalo la mayoría, está, en general, ofendida de que se haya prometido tantas veces estudiar detenidamente sus problemas, de que los hombres políticos, hablo en general, no hayan hecho nada en serio para estudiar los problemas de Cataluña. Lo que han hecho los hombres políticos es mandar a Cataluña emisarios rápidos, casi cinematográficos, para estudiar los problemas; mandar a Cataluña ministros que, aun animados por las mejores intenciones (...), es imposible que hayan aprendido de la vida catalana, ni de las aspiraciones catalanas (...). Luego han regresado aquí esos ministros, y la prueba de que no se habían enterado de lo que ocurría en Cataluña es que al llegar aquí, con sus declaraciones, han dicho cosas que, sin querer ofender a nadie, a los catalanes nos han hecho el efecto de disparates.

Y así, de la conciencia de los catalanes iba poco a poco borrándose aquel respeto con que años atrás eran mirados los hombres públicos de este país (...) Aquellos ministros traían el propósito y la voluntad de publicar leyes que ofenden nuestro sentimiento, como en aquella Ley famosa en que se prohíbe enseñar la doctrina cristiana en lengua de Cataluña (...) y luego se practicaban hechos totalmente opuestos a las aspiraciones de Cataluña, porque no se nos concedía nada de lo que pedimos. (...)

Y declaramos de una vez para siempre, para siempre, para que nos oigan desde aquí todas las regiones de España, que lo que pedimos para nosotros, que es la libertad, lo pedimos para todos. (...)

(Discurs pronunciat al Parlament Espanyol el 13 de juny del 1907. vegeu Maximiano García Venero, op. cit., pàg. 290-292.)

MIQUEL JUNYENT:

(...) Los Carlistas en Cataluña, como en todas las demás regiones, son eminentemente regionalistas, y así nosotros aspiramos a la reivindicación de la personalidad catalana y a que Cataluña, por su génesis, por su historia, por su lengua, por su peculiar manera de ser, constituya una verdadera región que haga a las demás regiones españolas, confederadas todas ellas por una serie de derechos y de recíprocas obligaciones, formen todas juntas la unidad de la patria española (...)

Nosotros afirmamos, como carlistas, todos los principios que dentro de nuestro programa tenemos, y los defendemos en toda su integridad, y en los puntos que se han señalado como base de la Solidaridad catalana estamos completamente unidos, estamos formando una verdadera valla que vamos a interponer entre este estado centralista (...) Teniendo Cataluña, como las demás regiones, el derecho indiscutible de que se le reconozca su personalidad jurídica, es evidente que, como todo individuo, tiene el derecho de legítima defensa, el derecho de lo que constituye la vida de los pueblos libres. (...)

(Discurs pronunciat al Parlament Espanyol el 14 de juny de 1907. vegeu Maximiano García Venero, op. cit., pàg. 300-301.)

J. M. VALLÈS I RIBOT:

Os diré algo de por qué el federalismo catalán está con la Solidaridad... La iniciación de la Solidaridad es completamente anónima... Fue el resultado de un largo proceso que tiene sus orígenes en las demasías del unitarismo ...

El federalismo catalán fue uno de los propulsores y organizadores de la Solidaridad catalana. Se trata de reparar agravios a Cataluña inferidos; se trata de reivindicar derechos arrebatados a Cataluña, y por amor a ésta había de sentirse atraído el partido federalista al movimiento de la Solidaridad catalana. Había de sentirse atraído como liberal que es (...) Nosotros vimos, como vimos, en el movimiento de la Solidaridad un movimiento profundamente liberal como no habíamos visto otro en nuestro país. (...)

El federalismo catalán está en Solidaridad catalana, como republicano que es, por amor a la República (...) El federalismo catalán considera que una Monarquía puede vivir apartada del amor del pueblo con vida más o menos efímera (...), pero estima que la República no puede vivir en ningún país del mundo sin tener siempre, constante y permanente, no en agitación, pero sí en movimiento, en vitalidad constante, las energías populares (...).

Es absolutamente inútil esperar reivindicación alguna de las que Cataluña y «Solidaritat» pretenden dentro del régimen actual. Y claro es que si abrigamos esta creencia, se comprende perfectamente que por amor a la república hayamos ido los republicanos al movimiento de la «Solidaritat».

(...)
(Discurs en el Parlament espanyol el 14 de juny de 1907. Veg. Maxímiano García Venero, op. cit., pàg. 301-302.)

*19 de juny del 1907, l'Institut d'Estudis Catalans inaugura la seva primera secció, la Històrico-Arqueològica, sota la presidència d'Antoni Rubió i Lluch; altres dels seus membres són Guillem M. Brocà, Pere Coromines, Jaume Massó i Torrents, Joaquim Miret i Sans, Miquel dels Sants Oliver, Josep Puig i Cadafalch i Josep Pijoan. El Servei d'Investigacions Arqueològiques va estar constituït per Maties Pallarès, Manuel Cazorro, Josep de C. Serra Ràfols i Lluís Pericot; el presidia Pere Bosch Gimpera.- Per l'agost, es funda a Barcelona la Solidaritat Obrera.- Crisi general a Europa.

ANTONI M. ALCOVER:

(...) ¿Quina influència exerciren dins la vida política d'Espanya aquelles lluites per la depuració de la doctrina [catòlica], per la declaració i proclamació dels bons principis? ¿Capturaren en res la revolució? ¿Impediren gens l'avenç del moviment polític contrari a Déu i la Pàtria? ¿Va poder l'Integrisme organitzar les forces catòliques dins Espanya? ¿Va poder organitzar-les dins Catalunya? ¿Quins resultats donà el programa i l'organització que els integristes publicaren l'any 1889, proclamant moltes de les coses que constitueixen avui la bandera catalanista? ¿Com va ésser que la gent no s'hi aplegà?, ¿per què no hi acudiren i s'hi afiliaren totes les persones de bona voluntat? El fet és que tot allò acabà en punta, que en queda ben poca cosa. Fou deficiència i ineficàcia dels principis catòlics que es proclamaven? Seria una blasfèmia suposar-lo; fou deficiència i ineficàcia del sistema, del temperament, del procediment amb que s'aplicaven aquells principis. Un sistema, un temperament, un procediment que no dóna mes que resultats negatius, està manat retirar, s'imposa l'arreconar-lo. Cal apel·lar a un altre procediment, a un altre sistema pràctic. ¿Perquè aquell procediment no anà bé hem de quedar condemnats a la impotència, a la inacció? ¿Hem de quedar a mercè dels nostres contraris i permetre que la Pàtria sia patrimoni de Satanàs i del desgavell? En via neguna. No pretenem nosaltres ésser la majoria? Doncs a veure com despertam, com mos atrevim aqueixa majoria! ¿Hi ha una paraula, hi ha una idea que tinga poder per a moure les multituds i electritzar-les? Si, n'hi ha una aquí, que és nostra, i ben nostra. Quin n'és?... Catalunya, el bé de Catalunya, la causa de Catalunya. Aquesta causa ha despertat i suscitat un moviment poderosíssim d'opinió per tot arreu. És un moviment verament nacional; té l'estranya virtut de robar les voluntats, de dur-se'n els

pensaments, de despertar l'entusiasme dins tots els cors, i de guanyar-se especialment la joventut. Es necessita estar privat de la vista per a no veure que aquest moviment creix més de cada dia, i que com més anirà més creixerà; l'avenir és seu, absolutament seu. Aquest moviment negú no el té dins la seua, mà, negú no el comanda, i ell ho té quasi tot, ho comanda quasi tot. Aquest moviment anirà avant de totes maneres com fins aquí; si tots els catòlics s'hi afiquen, anirà avant amb els catòlics; si els catòlics se'n retraguessen, aniria avant sense els catòlics, i desgraciats de nosaltres el dia del triomf definitiu! Dins aquest moviment hi ha elements bons i elements dolents, i uns no poden treure els altres ni llançar-los. El que sí succeeix i succeirà sempre que els qui són els més actius, aquests predominaran i en definitiva el catalanisme serà el que siguin, el que vulguen els qui en són majoria, els qui hi representen la força major. Fins avui, gràcies a Déu, no hi han predominat els dolents, sinó els bons. Parlen per mi la immensa majoria dels diputats a corts, diputats provincials i regidors que el catalanisme ha elegits. ¿Quan des de l'any 1872 n'hi havia haguts tants a Catalunya, de diputats i regidors favorables obertament a la causa de la religió com n'ha elegits el catalanisme? Això són fets, no són paraules. Doncs, què és el que s'imposa? Al meu entendre, és evident de tota evidència que el que s'imposa a tots els catòlics és entrar dins el catalanisme; entrant-hi tots, el catalanisme serà el que ells siguin, seran ells, serà un nucli de forces per fer la causa de Déu i de la Pàtria. El qui es mou, el qui treballa, el qui desplega les seues energies a favor de les seues conviccions, aquest preval, aqueix predomina, aqueix s'imposa pertot arreu. Són nosaltres mateixos que ens hem de redimir, són nosaltres mateixos que ens hem de restaurar i refer i salvar, amb les nostres pròpies forces, i ajudats de la gràcia de Déu, que mai no falta als qui fan tot el que està de llur part. Ingressant tots els catòlics dins el catalanisme, no és dubtós que el catalanisme serà el que els catòlics vulguen. El catalanisme és una gran força política; entrant-hi tots, podrem utilitzar aqueixa força immensa, podrem influir poderosíssimament en la vida política espanyola. El catalanisme ha tingut la virtut prodigiosa i estupenda d'unir, per a bé de la Religió i de la Pàtria, molta de gent bona que les discussions de la puresa de doctrina havia fet enemics irreconciliables; estaven desfets i distanciat per aquelles discussions d'integritat doctrinal i el catalanisme els ha unit per a fer anar a les Corts, a les Diputacions i als Municipis homes sencers i dignes que posin al servei de Déu i de la Pàtria, no paraules, sinó obres, que són un consol per a l'Església... Repetesc, senyors, que per mi és evident de tota evidència la necessitat que tots els catòlics que encara no hi són entrin dins el catalanisme, dins l'autonomisme, dins el nacionalisme català, per salvar i fer anar avant llur ideal religiós i llur ideal temporal, per defensar els interessos de l'ànima i els del cos. Però no s'han d'acontentar d'entrar dins el catalanisme, sinó que han de posar tot llur esforç, totes llurs

energies, a favor de l'ideal religiós, per fer-lo arrelar i predominar pertot arreu i en tots els ordres i conceptes. Això sí, ho han de fer amb molt de tacte i prudència, amb molt de seny.

(*Conducta política que s'imposa avui als catòlics*, conferència en el Comitè de Defensa Social de Barcelona, Barcelona 1907, pàg. 14-16.)

*Entre les obres aparegudes durant aquest any hi ha *Josafat*, de Prudenci Bertrana; *Caires vius*, de Víctor Català.- Teatre: *La merienda fraternal*, *La mare* i *Els savis de Vilatrista*, de Santiago Rusiñol; *Aigües encantades*, de Joan Puig i Ferrer; *La Santa Espina* i *La resurrecció de Llätzer*, d'Àngel Guimerà.

1908

*El 20 de juny de 1809 s'inicia el Primer Congrés d'Història de la Corona d'Aragó.- Creada per l'Institut d'Estudis Catalans, comença a funcionar la Biblioteca de Catalunya, la qual, al cap de pocs anys, comptarà amb nombroses sucursals: una ben organitzada xarxa de Biblioteques Populars, escampades per tot el Principat. Jordi Rubió i Balaguer en va ser el primer director.- 26 de novembre: a les eleccions per cobrir 4 vacants de diputats en les Corts espanyoles, en un excés de cobdícia, la Solidaritat Catalana va al copo i és vençuda pels lerrouxistes.- Es funda la Joventut Valencianista.- Eduard Martínez Ferrando publica *Solidaridad y regionalismo*; Miquel Costa i Llobera, *Visions de Palestina*; Guerau de Liost (Bofill i Mates), *La muntanya d'ametistes*; Alfons Maseras, *Edmon*; Pere Coromines, *La vida austera*; J. Pous i Pagès, *Revolta*.- Teatre: Joan Puig i Ferrer, *La dama enamorada*; Adrià Gual, *Silenci*; Àngel Guimerà, *La Reina Vella*; Santiago Rusiñol, *La llei d'herència*, *L'hereu escampa* i *Ocells de pas*.

1909

RAIMON D'ABADAL:

Hubo una época en que la palabra nacionalista despertaba alarma y recelos dentro los límites mismos de Cataluña y hubo alguien que entendió que esta palabra podía tener algo de heterodoxo, y nosotros, para evitar estos resquemores, para evitar esos recelos, que hoy día han desaparecido absolutamente allí, y que desaparecerán aquí, yo no tengo duda alguna, en el día de mañana, no hubo inconveniente en dejar la palabra nacionalista para llamarnos regionalistas; pero es cierto lo que dijo el señor Prat de la Riba, no nos engañemos: debajo la palabra regionalista hay el nacionalismo, en nuestro concepto.

(*Discurs en el Senat espanyol*, 26 de febrer del 1909. Transcrit per Joaquim de Camps Arboix en *Història de la Solidaritat Catalana*, pàg. 146.)

*2 de maig de 1909: eleccions municipals. La Lliga Regionalista i el Centre Nacionalista Republicà, malgrat mantenir-se la Solidaritat, presenten candidatures separades. A Barcelona, els nacionalistes republicans obtenen 8 regidors, la Lliga 4; el Partit Republicà Radical, de Lerroux, 16.- Pel juny, comença la guerra del Marroc; com a protesta per l'embarcament de soldats cap a l'Àfrica, a Barcelona té lloc un aixecament

popular d'una gran magnitud, la *Setmana Tràgica* (del 26 de juny al 3 de juliol), que des de Madrid serà qualificat de separatista. Cap partit polític no gosa prendre la direcció d'aquest moviment de protesta que, mancat d'organització i de cabdills, degenera en la crema d'esglésies i convents. El poble aixeca barricades i, en les topades amb l'exèrcit, es produeixen centenars de víctimes. Aixafada la revolta, la repressió és implacable; són molts els empresonats, els deportats, els afusellats. Són prohibits els diaris següents: «El Progreso», «La Tribuna» i «El Poble Català», portaveu del Centre Nacionalista Republicà; entre les moltes entitats de tota mena que són clausurades per ordre governativa es troba el Centre Excursionista de Catalunya. Joan Maragall assumeix la defensa pública dels revoltats en els articles *L'església cremada* i *La ciutat del perdó*; el primer fou publicat a «La Veu de Catalunya» (18 de desembre de 1909); el segon, enviat a «La Veu de Catalunya» un temps abans de l'afusellament de Francesc Ferrer i Guàrdia, no fou publicat.- 13 d'octubre: Malgrat l'envergadura i la contundència de la protesta internacional per la sagnant repressió de la revolta, sense fer cas de l'allau de peticions d'indult que arriben d'arreu del món, Francesc Ferrer i Guàrdia és afusellat. Però Maura, president del govern espanyol, es veu obligat a dimitir.- 24 d'octubre: eleccions de diputats provincials; dels 4 llocs que es disputen, 1 és per a la Lliga i 3 per als nacionalistes republicans.- La Diputació funda la Junta de Museus de Barcelona.- En les eleccions municipals, els lerrouxistes obtenen 14 llocs, els nacionalistes republicans 6 i la Lliga 5.- Joan Alcover publica *Cap al tard*; Josep Pous i Pagès, *De l'ergàstula*; Josep-M. Folch i Torres, *Joan Endal*.- Teatre: *La comedianta* i *Foc nou*, d'Ignasi Iglésies; *Els visionaris*, de Josep Pous i Pagès; *Els pobres menestrals*, d'Adrià Gual.

1910

*24 d'abril de 1910, de la fusió del Centre Nacionalista Republicà amb els republicans federals, en sorgeix la Unió Federal Nacionalista Republicana, presidida per Pere Coromines.- 8 de maig: en les eleccions de diputats a Corts, al Principat s'obtenen els resultats següents: Unió Federal Nacionalista Republicana, 14 actes; monàrquics liberals, 10; Lliga Regionalista, 8; lerrouxistes, 4; monàrquics conservadors, 3; carlins, 2; republicans independents, 1; nacionalista independent, 1: Francesc Macià.- A Barcelona, Antoni Maura és ferit lleument en un atemptat.- 5 d'octubre: amb motiu de la proclamació de la República a Portugal, és dissolta violentament una manifestació que s'estava formant a La Rambla de Barcelona.- 10 de novembre: a Barcelona, Congrés constitutiu de la Confederació Regional del Treball, de tendència anarquista; en naixerà la C.N.T.- La Diputació Provincial de Barcelona, presidida per Enric Prat de la Riba, funda l'Escola Industrial i l'Escola d'Administració Local. Comencen a funcionar dues noves seccions de l'Institut d'Estudis Catalans: la de Ciències (Miquel Fargues, president; Josep M. Bofill i Pichot, Pere Coromines, Eugeni d'Ors, August Pi i Sunyer, Esteve Terradas i Ramon Turró) i la de Filologia (Antoni M. Alcover, president; Josep Carner, Frederic Clascar, Àngel Guimerà, Joan Maragall i Lluís Segalà), Creixement demogràfic del Principat de Catalunya d'ençà de l'any 1797:

Prov. Girona			Prov. Barcelona		
any	xifres ab.	%	any	xifres ab.	%
1797	167.642	100,00	1797	368.776	100,00
1857	310.970	185,50	1857	713.734	193,54
1877	299.702	178,78	1877	836.887	226,94
1887	306.583	182,88	1887	902.970	244,86
1897	298.497	178,06	1897	1.034.538	280,53
1900	299.287	178,53	1900	1.054.541	285,96

1910	319.679	190,69	1910	1.141.733	309,60
Prov. Tarragona			Prov. Lleida		
any	xifres ab	%	any	xifres ab.	%
1797	197.528	100,00	1797	124.872	100,00
1857	320.593	162,30	1857	306.994	245,85
1877	330.579	167,36	1877	285.339	228,51
1887	348.579	176,47	1887	285.417	228,57
1897	334.343	169,26	1897	274.867	220,12
1900	337.964	171,10	1900	274.590	219,90
1910	338.485	171,36	1910	284.971	228,21

*La població total del Principat, l'any 1910, representa el 10,4% de la del conjunt de les terres de l'estat espanyol.- Miquel dels Sants Oliver publica *Poesies*; Josep Lleonart, *Elegies Germàniques*; Apel·les Mestres, *Rondalla d'amor*; Josep M. López-Picó, *Turment-Forment i Intermezzo galant*.- Teatre: Joan Maragall, *Nausica*; *La matinada*, d'Adrià Gual; *Mai es fa tard si el cor és jove*, d'Avel·lí Artís; *Titaina i Sainet trist*, d'Àngel Guimerà; *El redemptor*, de Santiago Rusiñol.

1911

*28 de maig de 1911, a Sant Feliu de Llobregat, topades entre lerrouxistes i carlins: 5 morts i 8 ferits.- 16 de juliol: a Barcelona, és celebrat un míting de conjunció republicanosocialista; els lerrouxistes pertorben l'acte.- El Museu Social de Barcelona crea una Borsa del Treball, l'Associació Internacional per a la Protecció dels Treballadors i la primera Cooperativa de Cases Barates.-10 de novembre: a Sabadell, és agredit un grup dirigit per Alejandro Lerroux; hi ha alguns ferits. -

JOAN MARAGALL:

«La sangre de mi espíritu es mi lengua.
Y mi patria es allí donde resuena.»

Miguel de Unamuno

Pongo estos versos por lema de mi artículo porque de ellos ha de arrancar mi contradicción a lo que su autor -el español más representativo que hoy existe en la Península- dijo y sostuvo recientemente tratando del imperialismo catalán.

Dijo y sostuvo que los catalanes debíamos esforzarnos en catalanizar España, y que debíamos hacerlo en Castellano: que de este esfuerzo, simultáneo con el de cada región para imponer su espíritu en el conjunto, había de resultar la verdadera nación española.

Pues yo creo que esto no puede ser: que la personalidad catalana no está bastante fuerte para tal intento y que emprenderlo por aquel camino sería nuestra ruina definitiva, sin provecho alguno para la nación española.

La prueba ha sido hecha, nada menos que por cinco siglos. Cataluña se incorporó, espiritualmente y todo, al Estado hispano-castellano: fue olvidando su propia lengua en los más altos usos; dio sus aristocracias a la corte castellana, sus ingenios a la cultura central; dejó caer sus instituciones peculiares y, aceptando de lleno la unidad del régimen constitucional moderno, aportó a la política general española, al Parlamento, al gobierno, a las guerras civiles, a todo movimiento exterior o interior del espíritu hispano, su espíritu peculiar, sus actividades morales, intelectuales y económicas sus hombres mayores, sus multitudes, su sangre y su dinero. Y ¿qué ha quedado, qué se ve de ello en el conjunto de la evolución hispana? ¿Dónde está el rastro de catalanidad en el espíritu español de mientras esto así ha durado? ¿dónde están los hombres, dónde están las obras, dónde los hechos políticos, ni las leyes, ni los partidos, ni las escuelas de los que se pueda decir: -Esto es lo catalán de España, éste es el sello, éste es el rastro, ésta la aportación y la ganancia que los catalanes, por catalanes, han dejado en el tesoro del espíritu hispano? ¿Qué substancia ganó España con tenernos? ¿qué ascendió Cataluña por tal incorporación? No basta nombrar a Boscán, que de catalán sólo tuvo el nacimiento, ni a Pi, cuyo espíritu y cuya obra son absolutamente abstractos, ni a Balmes, Piferrer, Capmany, Milá, etc., sería menester demostrar que estos hombres sellaron con algo catalán el espíritu general español, sería menester señalar su rastro de catalanidad en el *idearium* español contemporáneo, la escuela que dejaron, el dominio que Cataluña logró por ellos en España. ¿Sabe alguien fuera de ella -ni cuántos dentro de ella-, de un modo general y eficaz, sábese siquiera que estos hombres fueran catalanes?

El porqué de tal resultado es cosa de estudio, pero el hecho es éste. En cambio, desde que se levantó el catalanismo como reivindicación de una personalidad nacional particular, y habló en su lengua propia, Cataluña empezó a significar algo por sí misma y -atiéndase bien- empezó a significar algo para España. Hoy aquí y fuera de aquí se sabe que Verdaguer, que Torras y Bages, que Prat de la Riba, que Cambó, que Coromines, que Gaudí, son catalanes; y por catalanes representan algo en la cultura y en la política españolas. Y si algún caso se ha hecho de lo que alguno de ellos haya dicho en castellano ha sido precisamente por el contraste; porque se ha sabido, porque se ha sentido que aquellas palabras castellanas tenían un fermento catalán; y este fermento -no lo duden nuestros hermanos de Castilla, no lo dude el espíritu ilustre del Rector de Salamanca-, este fermento venía del verbo catalán resucitado:

«La sangre de mi espíritu es mi lengua.
Y mi patria es allí donde resuena.»

¿Podemos arrancárnosla esta lengua? ¿podremos hacer nuestra, injertar en nuestra garganta y en nuestro corazón la gloriosa lengua de Castilla? La prueba está hecha también: cinco siglos ha durado; y la lengua catalana no se quiso morir. ¿He dicho que había resucitado? No era esto. Ahuyentada de la altura, se refugió en la vivacidad de la boca popular, y después de cinco siglos -i después de cinco siglos!- volvió a la altura. ¿Queréis mayor señal de inmortalidad? ¿Podéis aconsejarnos todavía su oblación? Nuestra mano temblaría como ante una cosa sagrada. Primero caería nuestra mano herida de muerte misteriosa.

¿Qué importa que usemos también la castellana? Si alguna alma sentís en ella cuando la hablamos, es el alma de la otra; sin ella no nos oiríais siquiera. La prueba también está hecha: algunos han querido así mutilarse para hablar mejor en castellano, y después abrían la boca, daban voces, pero no podían articular su sentido: ¡se habían vuelto mudos!

No, mi admirado don Miguel de Unamuno; no, amigo mío muy querido; no puede ser, no podemos tomar la lengua castellana «como lengua propia», no podríamos hablar. Ahora nos damos a entender en ella porque la otra está dentro; y cuanto más firme y más fuerte la tengamos dentro, más nos daremos a entender en todas las lenguas. «¡Adentro!»: usted ha dado vida a esta palabra en una obra breve, fuerte, inolvidable.

Porque no es sólo de la lengua que quiero decir. Quiero decir también de todo nuestro catalanismo, del cual ella es alma y símbolo. Yo no puedo creer en este imperialismo, en ese derramarnos fuera e imponernos que usted -que tiene gran fe en Cataluña, porque en el fondo nos tiene gran amor- propone a nuestro catalanismo. Una gran parte de la actual juventud catalana participa de esta fe, y yo mismo -lo confieso- la sentí un momento, pero ahora, pasada aquella ráfaga de este pueblo, que sólo es político a ráfagas, creo que el imperialismo no debe nacer de un propósito de reflexión, sino ser un resultado espontáneo, casi fatal, físico, por decirlo así, de una fortaleza sobrada, de un peso específico adquirido a fuerza de adentrarse, de olvidarse, hasta cierto punto, de toda acción externa, de no preocuparse sino de la propia nutrición, de asimilar, de barrer hacia dentro. Creo que necesitamos todavía de mucho catalanismo idílico, de mucha concentración del amor a Cataluña, de mucho exclusivismo, sin embargo, que no sea hostilidad entre hermanos, sino un ejercicio de íntima

independencia, de dejarse en paz unos a otros, tratando sólo de entenderse en aquello más necesario a la convivencia en el Estado común.

En todo lo demás, nada de intentos de intervención ni de ensayos de imposición mutua, con lo que no lograríamos más que estorbamos unos a otros en la gran obra nacional, en la única eficaz, que es ir hurgando cada pueblo en su terruño, en su alma particular, hasta llegar a la raíz común, a la raíz ibérica que indudablemente existe. Allí hemos de encontrarnos, allí hemos de unirnos valorando cada uno su elemento y su fuerza en la raíz común. Allí está la unidad; y, por cierto, más firme y armónica y definitiva que la que pudiéramos lograr -si alguna lográbamos- en la superficie. Allí está el imperialismo proporcionado a cada cual, allí la España grande -la castellana-catalana-vasca-portuguesa (porque, ¿qué importa la exterioridad política, pasajera, de los Estados?), allí está el alma peninsular aún por descubrir, allí la gran civilización ibérica aún por hacer, y por la que seremos algo, mucho en el mundo.

Esa es mi fe, y todo lo demás me parece perder tiempo y malgastar fuerzas. «*Catalunya i avant*» fue nuestro antiguo lema; restaurémoslo de modo que entendamos que «adelante», por de pronto, quiere decir «¡ adentro!».

(*Catalunya i avant*, article publicat el 5 d'octubre de 1911. *Obres Completes de Joan Maragall*, vol. VII, Barcelona 1930, pàg. 235-240.)

*12 de novembre de 1911, eleccions municipals; surten elegits per Barcelona: 11 regidors de la Lliga, coalitzats amb la dreta monàrquica; 11 lerrouxistes i 6 de la Unió Federal Nacionalista Republicana.- Joan Maragall publica *Seqüències*; Eugeni d'Ors (Xénius), *La Ben Plantada*; Prudenci Bertrana, *Proses bàrbares*.

1912

*Per l'octubre, comença la guerra balcànica, que es prolonga fins a l'agost del 1913.- El president del Consell de Ministres, José Canalejas, és assassinat a Madrid.- La Diputació Provincial de Barcelona funda l'Escola Superior d'Arquitectura, l'Escola de Zootècnia i la Borsa del Treball.- Es crea la Societat Biològica, afiliada a l'Institut d'Estudis Catalans.- Gabriel Alomar publica *La columna de foc*; Josep M. López-Picó, *Amor, senyor*; Pere Coromines, *Les hores d'amor serenes*. Teatre.- *Senyora àvia vol marit* i *En Joan Bonhome*, de Josep Pous i Pagès; *El gran Aleix* i *Desamor*, de Joan Puig i Ferrer; *Donzell qui cerca muller*, d'Adrià Gual; *Els segadors de Polònia*, de Josep Burgas; *La Reina Jove*, d'Àngel Guimerà.

1913

*18 de gener, els delegats de les quatre Diputacions del Principat, reunits a Barcelona, acorden demanar al cap del govern que sigui discutit al Senat el projecte de Mancomunitats que havia aprovat el Congrés el 17 d'octubre de l'any anterior.- 10 de març: en les eleccions de diputats provincials la Lliga obté 3 actes i la U.F.N.R. 1.- 15

d'abril: apareix «Tramuntana», setmanari sindicalista. El dirigeix Salvador Seguí i hi col·laboren Víctor Foc, Anselmo Lorenzo i Emili Polo.

«TRAMUNTANA»:

La nostra tasca és eminentment lliurepensadora. Estimem amb tot el foc del nostre cor aquests dos sublims amors: Catalunya, llibertat. Volem una Catalunya per la llibertat. Volem llibertat per a Catalunya. Volem una federació universal de pobles lliures. Volem que no hi hagi altres fronteres que les del respecte als costums i llengües pàtries. Volem una transformació social, que el treball no sigui una explotació humiliant, i sí una dignificació de l'home. Volem una eterna fraternitat humana. Aquestes orientacions de l'avenir són les que inspiraran els nostres actes en el present. (...) *Tramuntana* defensa els principis liberals més avançats, sense atenuants de cap mena. *Tramuntana* és igualment antireligiosa de totes les religions, perquè totes són igualment dolentes i depressives per a la dignitat i la intel·ligència humanes. *Tramuntana*, en política, defensa sempre el més avançat contra el més reaccionari i sosté la necessitat d'una gran reforma que transformi la manera de ser del productor, avui supeditat al capitalisme. *Tramuntana* no està afiliada a cap partit, servint els interessos generals de llibertat, sense compromisos i preocupacions de sectari.

(Del núm. 1 de «Tramuntana» transcrit per Tasis-Torrent en *Història de la Premsa Catalana*, vol. I, Barcelona 1966, pàg. 236.)

*9 de juny de 1913, el Parlament espanyol acorda derogar la Llei de Jurisdiccions.

PERE COROMINES:

(...) La revolució nacionalista catalana ha desviat les aigües de la que hauria de ser la font més abundosa de la renovació espiritual. D'ençà que en el temps de la Jamància sorgiren de les bullangues de Barcelona els Francisco Coello, els Abdon Terrades i els Laureano Figuerola, Catalunya no va parar de donar a la República apologistes i Presidents, diputats i homes de barricada, joventuts universitàries, menestrals i treballadors. Mes aquí l'ideal col·lectiu s'ha desdoblant i mentre no s'arribi a una síntesi com la realitzada un temps amb la República Federal, Catalunya restarà infecunda per la llibertat col·lectiva i privarà l'esperit republicà de la democràcia que més el sostenia i el renovava.

(*Cartes d'un visionari*, «Carta IV: Decadència republicana», [22 de juny del 1913] Barcelona 1921, pàg. 66-67.)

*29 de juliol de 1913: vaga dels obrers de la indústria tèxtil. Iniciada a Barcelona, al cap de poc temps s'estén a Sabadell, Igualada, Mataró i Vilanova i la Geltrú. Durarà fins al 25 d'agost.

DOMÈNEC MARTÍ I JULIÀ:

No en facin cas, de les imprecacions burgeses i de tots els conceptualismes que el capital posa seguidament per davant de les reivindicacions obreres. Ara, amb motiu d'aquesta vaga, han sortit a la llum tots els vells i gastats tòpics capitalistes, que no tenen altre fi que inspirar compassió per al pobret del capital, no sols als mateixos obrers, sinó també a la totalitat de la societat catalana. Han parlat de la riquesa de Catalunya, han dit que calia conservar-la, aquesta riquesa, i que amb la vaga podria determinar-se una situació econòmica de la qual esdevingués un daltabaix per a la indústria catalana. Que ningú no se'ls cregui: tot allò que són justes reivindicacions obreres no pot jamai determinar el daltabaix de la riquesa d'un poble; i jo vull dir, ben clar, que si la riquesa de Catalunya s'ha d'assolir amb necessitats que pateixin els treballadors, amb excés de treball, com treta de la sang i vida d'homes, dones i criatures, jo no la vull, Catalunya, rica, car no és riquesa el benefici econòmic que s'obté injustament sacrificant el dret a la vida, en la seva accepció més complexa. La veritable riquesa dels pobles, la veritable florida econòmica de les nacions, ha de produir-se del benestar del treball sense fatiga, de la salut no feta malbé i de la vida no entristida, de tots aquells que cooperen al treball social. I vull dir, encara, que es parla massa de la riquesa de Catalunya, i tanmateix la que hi ha és riquesa de qualques catalans. Totes les morals positives afirmen que la riquesa no és un dret purament individual, que la riquesa, àdhuc essent en part individual, correspon a la societat, i que no és verament moral la riquesa no socialitzada. I bé, a Catalunya, ni en petita part no ho és, de socialitzada, la riquesa. Aquesta riquesa, que és qualificada *riquesa de Catalunya*, ¿què ha fet per a la prosperitat de la nostra terra? (...) ¿en què s'ha unit al nostre esperit nacional? (...) Tant que es retreu la inèrcia i la perversió de l'Estat, ¿què ha fet, aquesta riquesa anomenada *de Catalunya*, riquesa obtinguda de la vida catalana, per esmenar, al si de la nostra vida nacional, les grosses deficiències que l'acció de l'Estat hi determina? Mentre la dita *riquesa de Catalunya* no es porti bé amb la nostra terra, no té dret a qualificar-se de riquesa nacional, ni passa d'ésser riquesa individual, i per a res no ens interessa als catalans que no la posseïm (...)

(*Després de la vaga*, en «El Poble Català», 25 d'agost de 1913)

*24 d'octubre de 1913: els diputats de les quatre Diputacions del Principat, junt amb el diputats a Corts i els senadors que el representen, es reuneixen a la Diputació Provincial de Barcelona per demanar la concessió de la Mancomunitat. Per fer costat a l'actitud dels reunits, té lloc una gran manifestació.- Eleccions municipals. A Barcelona, són elegits 11 regidors de la Lliga, 1 conservador, 11 lerrouxistes, 1 nacionalista republicà i 1 liberal.- 18 de desembre: a Barcelona, es celebra el primer Congrés General de Cooperatives.- El mateix dia, decret concedint a Catalunya la Mancomunitat.- La

Diputació Provincial de Barcelona ha fundat l'Escola Elemental del Treball, el Consell de Pedagogia i l'Escola d'Art Dramàtic.- Guerau de Liost publica *Somnis*; Carles Soldevila, *Lletanies profanes*.

DOMÈNEC MARTÍ I JULIÀ:

Jo he vist com homes que havien contribuït a enfortir la consciència catalana, a enrobustir els esperits i a enardir els sentiments perquè el poble pogués comprendre, confiat, l'actuació que havia de conduir-lo, amb temps i progressivitat, a les realitats de la sobirania col·lectiva, jo he vist com aquests homes en els moments culminants, en aquells instants en els quals definitivament es marca l'orientació dels pobles, destruint del tot la llur obra redemptora per la pàtria, ressuscitaven els cadàvers putrefactes de les accions anticatalanes i antisocials que havien prescrit a la nostra terra, per amb aquesta podridura ressuscitada fer-se'n força, fer-ne acció virulenta que malmenés l'actuació nacionalista; he vist com s'ha enganyat la massa nacionalista amb paraules ardents i com després se l'ha desviada i atuïda, i fins se l'ha intoxicada d'immoralitats amb els eterns sofismes que des que el món és món usen els homes de la política professional; he vist com, per l'eflorescència blanquíssima i suaument odorant del sentimentalisme patriòtic, però verament patriòtic, de més seny que cap altre sentiment, els nacionalistes atenuats hi deixaven els verms llefiscosos de la política vividora perquè capolant les forces de la bona intenció hi destruïssin austeritats i s'enfortissin per seguir actuant de baixos éssers que viuen de les despulles dels pobles; he vist com es desatenia els sincers i ben intencionats i com se'ls obligava a doblegar-se als peus dels qui, tant en el sentit polític català com en el sentit de la dignitat política general, havien estat actuadors immorals; he vist com, en moments d'alçament i mentre el poble s'enfilava al cim de l'entusiasme patriòtic, i generós s'oferia a totes les accions, per sota, els polítics d'ofici realitzaven tota mena de contubernis i es preparaven per a futures accions unilaterals; he vist les més grans petiteses, i les més repulsives hipocresies, i l'intens actuar de la mala intenció, en instants de sacratíssim patriotisme en què un es creu que només els esperits poden actuar honradament; he vist rebrotar, al bell mig de l'acció que hauria hagut d'ésser purament nacionalista, les entremaliadures i les males arts del caciquisme, que al dir de molts havien fundament soterrat; he vist pretendre, i fins obtenir-ho, agabellar la representació del Nacionalisme i, sense miraments, desqualificar com a catalanistes persones d'alta representació social, que innegablement són fermes defensors de les reivindicacions de Catalunya; he vist, per dir-ho d'un cop, com en nom del catalanisme es destruïa, mancant a totes les consideracions, l'acció nacionalista i com es preparava l'afebliment primer, i després l'anorreament, dels veritables sentiments patriòtics i de la normal acció que

n'havia d'eixir, amb el propòsit d'arribar a aconseguir l'hegemonia governamental de la vida interna de Catalunya, per a després, amb la força política que aquest fet dóna, preparar l'acció intervencionista en la política general de l'Estat.

Tot això, ho he vist de la vora, tocant-ho; ho he viscut; i, en la mesura de les meves forces, n'he protestat en l'acció íntima dels organismes representatius, i en públic i amb tota claredat en escrits i parlaments. Ha estat debades tot allò que s'ha fet per aturar l'onada descatalanitzadora, car aquesta ha crescut tant i tant en l'opinió, mercès a l'utilitarisme que l'engruixeix, que se n'ha entrat arreu del nostre poble a descalçar tot allò que de nacionalista havia estat edificat, a omplir de detritus de la vella política els nous organismes que per Catalunya s'havien creat, i en poc temps s'ha pogut realitzar així el malmenament dels esperits descatalanitzant-los, desnacionalitzant-los, rebaixant-los del sentit moral a què havien ascendit i retornant la vida del nostre poble a una situació que deu anys enrera ben pocs haurien sospitat que pogués sobrevenir.

Mes els fenòmens socials tenen sempre un valor, i el que cal és cercar-lo i determinar-lo, aquest valor. La situació actual del Nacionalisme no és, malgrat tot el que hem exposat, gens ni mica desencoratjadora. No hi ha vera crisi de patriotisme, ni en l'evolució natural de la renaixença de Catalunya ha passat cap fet anormal. Suara mateix ho deia: el Catalanisme ha de recórrer en uns quants anys els períodes d'evolució general dels pobles, que a Catalunya no hi ha estat per no haver gaudit per tres centúries la sobirania de la seva pròpia vida nacional. Fixant-s'hi bé, es veu que aquesta greu crisi del Nacionalisme que acabo de descriure, més que crisi patriòtica de Catalunya, més que crisi nacionalista, és la crisi del patriotisme burgès, del patriotisme que està defallint arreu dels pobles civilitzats. (...)

És cert que s'han realitzat, a la nostra Catalunya, accions reconstructores de la nacionalitat verament transcendents i de gran importància; mes, com que aquestes accions han eixit del mateix nucli que expressament ha determinat la crisi patriòtica de Catalunya, s'han trobat, els qui les han organitzades, que l'acció nacionalista que ells realitzaven, i que havia d'ésser com una compensació a la llur desviació política, en comptes d'ésser accions fortament nacionalistes els han resultat accions culturals, no ho nego, mes culturals en el sentit senzillament diletantista, car ni una d'elles ha baixat cap al poble, ni tampoc ha anat cap a la burgesia ni cap a l'aristocràcia. S'ha mantingut més enlaire encara: s'ha mantingut en l'espiritualitat dels refinats, i encara com un goig íntim d'aquests refinats que no volen convertir-lo en accions populars nacionalitzadores; així, ha passat que allò que de bona fe

s'havia organitzat com a instrument renacionalitzador s'ha convertit en una acció de tal mena, que és més pròpia dels temps de l'aristocràcia intel·lectual del segle XVIII que no pas dels nostres temps de cultura democràtica, dels nostres temps, en els quals la perfecció intel·lectual i moral es deu a la totalitat del poble, a humils i a poderosos, a tots, perquè la grandesa dels nostres temps està a aristocratitzar la col·lectivitat i a dur al perfeccionament els més humils. I dic *més humils* en el sentit cultural, i no en el sentit econòmic, perquè així s'entengui que, d'*humils*, n'hi ha en tots els estaments de la societat.

Jo, de tot això, no me'n planyo: ho exposo. No me'n planyo perquè hauria estat un gran mal per a Catalunya que els elements que ara s'acosten a l'Estat, i que han limitat l'acció renacionalitzadora a un entreteniment, com si diguéssim, d'escèptics i voltairians, haguessin realitzat una acció francament nacionalista i completament recatalanitzadora; perquè, en aquest cas, el renaixement nacional de la nostra terra s'hauria determinat en una solució político-social a bastament endarrerida respecte de com són les societats modernes, puix s'hauria reconstruït Catalunya amb predomini de la política conservadora i amb organitzacions socials i econòmiques no gaire pròpies del nostre temps. Mes, com que passa que els pobles que reneixen, que les nacions que lluiten per prendre lloc en la vida internacional ho fan precipitant l'evolució social que no havien realitzat, i es col·loquen tot d'una en la situació política i social de lluita per a les grans transformacions de la humanitat; i, com que aquest fet sembla obeir al compliment de lleis naturals que no són ben determinades, per això a Catalunya ens trobem ara que el Nacionalisme sembla passar una greu crisi, perquè els elements nacionalistes burgesos se'n van cap a la política espanyola duts pels elements catalans conservadors, que, per haver passat la llur època en la vida social, es desnacionalitzen i actuen d'universalistes, anant-se'n per la via de l'Estat. Mentre aquests elements dintre mateix de *Catalunya* es diuen nacionalistes, només que per servir prestigi, en la política de l'Estat s'anomenen *regionalistes*, dient ben clar, perquè tothom els entengui, que ells treballen per al bé de totes les regions de l'Estat espanyol i no sols per a Catalunya; i, si el cas vingués, també dirien que treballen per a tot el món i no per a Catalunya, perquè allò que desnacionalitza universalitza, i aquests elements no poden constituir cap pàtria perquè no viuen en els temps actuals i volen ésser obstacle a les futuritats, se troben en progressiva desnacionalització i caminen de pressa vers l'amorfisme social. (...)

En l'ambient de Catalunya, més ben dit, en la consciència catalana, avui l'afirmació nacional nostra hi és, i res no podrà ja separar-la, car els renaixements dels pobles no tenen aturador, i, una volta iniciats, arriben

fructuosament a la fi, convertint l'aspiració nacionalista en una realitat nacional. En totes les nacionalitats ha succeït el fet que ara passa a Catalunya, pel qual, per la desnacionalització dels elements conservadors i religiosos que havien iniciat el renaixement, semblà que la causa nacionalista anés a desaparèixer; mes tot aquest fet ha estat un moment de l'evolució, i, tant com conservadors i burgesos es desnacionalitzen els estaments obrers es nacionalitzen i s'apoderen de l'afirmació nacional, ajuntant-la a les llurs reivindicacions econòmiques i fent de totes dues accions la gran actuació de llur esperit. Perquè la pàtria, a través de la història, és sempre una, però sempre diferent; perquè, per a viure, la nació necessita que les ideologies nacionals siguin connexes amb les ideologies generals de la humanitat. Ara que el Socialisme obrer avança no tan sols per les reivindicacions econòmiques, sinó que avança també per determinar les noves pàtries on l'home no sols serà lliure econòmicament, sinó també en el sentit de la seva vida individual d'home, constituint així la pàtria on l'esperit viurà en la plenitud de la pròpia modalitat individual i amb el desembaràs econòmic necessari per a tenir el benestar que és indispensable a la completa llibertat de la vida; per això es fonen les reivindicacions econòmiques i les nacionalistes, perquè les unes són inseparables de les altres. I ho són tant, que l'aconseguint de qualcuna d'elles no és complet si no s'hi ajunta l'aconseguint de l'altra. L'home lliure per la llibertat de la seva nació no és ben lliure si no posseeix la llibertat econòmica, així com l'home lliure econòmicament tampoc no és lliure, ni econòmicament, si no posseeix la llibertat plena de la pròpia individualitat com a ciutadà de la seva nació natural.

Així és la pàtria vivint l'hora del temps social que passa; que si no hi viu no és pàtria: és una organització político-social amb la característica que es vulgui, però no és la vera pàtria, organisme complex social que ha estat, és i serà sempre la representació de la consciència col·lectiva d'una societat que viu la plenitud de la civilització. Per això la pàtria sempre és la mateixa, i per això sempre és diferent: la pàtria d'una centúria no pot ésser la pàtria d'altres centúries en allò que es refereix a organització, però és sempre la mateixa pàtria, perquè dóna satisfacció completa a totes les activitats naturals de la vida de l'home.

A Catalunya, totes les accions que es diuen *nacionalistes* i no enclouen com a aspiració inseparable les reivindicacions econòmiques i la redempció de la totalitat de la societat, són les accions que es troben en crisi; i, siguin de dreta o siguin d'esquerra (més en les de dreta que en les d'esquerra, com es natural), l'afirmació avui en dia perd relleu i perd transcendència en l'actuació. Mes ja he dit que, en la consciència de Catalunya, l'afirmació hi és. I no perquè en l'actuació de característica política l'afirmació es

decandeix s'ha de témer la crisi de la totalitat del Nacionalisme, que ara passarà el mateix que en les altres nacionalitats que reivindiquen la llur existència: l'afirmació catalana, se l'apropriaran els estaments obrers, i amb ella i amb les reivindicacions econòmiques constituïran la ideologia nova que remourà tota la nostra Catalunya. (...)

(*Per Catalunya*, Associació Catalanista de Gràcia, 1913, prefaci, pàg. XXV-XXVII i XXIX-XXXII.)

1914

*8 de març de 1914: triomf de la Lliga Regionalista en les eleccions de diputats a Corts. La Unió Federal Nacionalista Republicana, que, en virtut del Pacte de Sant Gervasi, s'havia coalitzat amb els lerrouxistes, és derrotada junt amb els seus coalitzats. Com a conseqüència, la Lliga tindrà, durant alguns anys, un clar predomini en la política catalana, mentre que l'esquerra quedarà reduïda a la quasi inoperància.- 6 d'abril: Enric Prat de la Riba és elegit president de la Mancomunitat de Catalunya.

ENRIC PRAT DE LA RIBA:

(...) Som a una girada fonamental, decisiva de la vida catalana: la Mancomunitat clou un període, i n'inicia un altre. Cloem el període que comença amb la caiguda de Barcelona, amb el decret de Nova Planta, amb la supressió del Consell de Cent i de la Generalitat; i n'iniciem un altre que és el demà, que és l'esdevenidor, que és el desconegut; però un demà, un esdevenidor, un desconegut, que la consciència del nostre dret i de la nostra força, i la direcció dels corrents universals, que no són encara el demà, però van creant-lo, ens assegurin que serà triomfal per a Catalunya i d'estreta germanor amb els altres pobles hispànics. (...)

(...) des d'ara, des d'aquest moment, que gràcies a Déu hem pogut viure, Catalunya tindrà una institució que la representarà tota sencera, que donarà forma corporal a la seva unitat espiritual, que donarà una organització jurídica a la seva personalitat. (...)

Però la Mancomunitat ens planteja, amb més urgència que mai, un altre problema, un problema de poder, de funcions d'autonomia. L'Estat, autoritzant les províncies per a mancomunar-se, no s'ha desensenyorit de res, no ha traspasat a la Mancomunitat cap de les funcions que congestionen l'administració central. I, sense les delegacions, la Mancomunitat, que com a personalitat ho és tot, com a poder no és res; és el paper i el segell de què parlava un il·lustre amic que m'escolta: és la caps buida, és el vas que espera el contingut.

La nostra feina capital, doncs, durant aquest període, és estudiar, preparar i obtenir les delegacions. I això suposa dificultats de tota mena. (...)

Però l'obstacle més gros serà la resistència de l'administració, la tradició d'absorció, d'abassegament de funcions i mitjans del poder públic a Espanya. (...)

La resistència serà, doncs, formidable: però també és formidable la nostra força. (...)

Una llei que arreu del món es fa i s'ha fet sempre per coacció, per imposició del poder, nosaltres hem hagut de fer-la directament des de baix, per l'acord voluntari dels qui haurem de subjectar-nos-hi; i, a més a més, per unanimitat: unanimitat de Diputacions, d'Ajuntaments i de ciutadans.

Això és un prodigi, un prodigi fet a força de mutus sacrificis. Ara bé, si hem sabut accomplir aquest prodigi per accomplir la personalitat, ¿no sabrem fer el sacrifici que a tots ens costi i accomplir-lo també per a donar a aquesta personalitat el poder que necessita per a realitzar el nostre ideal?

El que havem de renunciar, ho renunciarem; el que hàgim de suportar, ho suportarem. Val massa pel nostre poble el que esperem de la Mancomunitat.

Volem donar a la nostra llengua la plenitud d'imperi sobre tota la vida nostra, ja que no ha pogut aconseguir l'expansió territorial gloriosa d'altres llengües germanes, donar-li en intensitat el que sempre més en extensió ha de mancar-li.

Volem que el nostre pensament no sigui, com ho és fins ara, el de totes les regions ibèriques, exclòs de la col·laboració universal; que la investigació científica nostra s'avenci a treballar en les línies avançades on es lliuren les batalles de la ciència, on treballen els homes que inventen, els qui enriqueixen amb noves adquisicions el patrimoni intel·lectual, moral i artístic de la humanitat.

Volem que la nostra vida econòmica no sigui subordinada a grans forces estrangeres, sinó que constitueixi un sistema i un organisme complet, coordinat amb els altres països, però no sotmès o colonial, sinó nacional i propi; que afirmi la nostra força col·lectiva i el màxim de benestar al nostre poble.

Volem que la nostra raça tingui tots els mitjans, institucions i instruments col·lectius d'educació, de vigorització, d'higiene, de formació intel·lectual, moral, professional i física que siguin indispensables per a enlairar-la a una nova dignitat en el sentir, en el parlar i en l'actuar.

Volem que els nostres municipis puguin dotar-se de tots els serveis d'instrucció de policia urbana i d'aprofitament rural; proporcionats a llur importància fins a arribar, entre l'esforç propi i el dels organismes superiors, que no hi hagi ni un sol Ajuntament de Catalunya que deixi de tenir, a part dels serveis de policia, les seves escoles, la seva biblioteca, el seu telèfon i la seva carretera.

Per a això calen grans institucions educacionals que creïn la llum que ha de guiar-nos per camins propis i tota una xarxa d'institucions secundàries, tècniques professionals i d'humanitat en les poblacions capitals de comarca que vénen a vertebrar la vida catalana. Calen grans obres públiques de tota mena; cal la utilització, conservació i regularització de totes les forces naturals.

Aquest és el nostre ideal, i quan un ideal és, no una llista, un qüestionari acadèmic, sinó un sentiment i una voluntat, i un entusiasme popular, creieu, senyors diputats, que, per alta que sigui la idealitat, la realitat és ja ben a la vora. (...)

(Discurs pronunciat per Enric Prat de la Riba en constituir-se la Mancomunitat, en *Història d'una política*, pàg. 158-162.)

ANTONI RUBIÓ I LLUCH:

(...) Les brillants tradicions culturals de Catalunya, en un temps en què era mestressa de si mateixa i en què podia donar a la seva vida espiritual una amplitud que avui ens meravella, ens obligaven a tornar a reprendre de bell nou aquell gloriós camí en tenir altre cop plena consciència de la nostra personalitat i en sentir bategar en el cor les aspiracions més elevades.

El que ara fem i volem fer no és cosa nova; és fill d'un impuls atàvic honrosíssim que venturosament ens hi ha portat. Volem viure a la moderna, en el sentit més bell d'aquesta paraula, perquè fórem un dels primers països del món que vàrem condicionar la nostra existència política i social en el més ampli criteri del progrés humanal.

Sentírem abans que cap altre poble la vida municipal, que tingué la seva primera florida en aquesta Barcelona, donàrem al mar les primeres lleis; establírem el primer assaig de monarquia federativa que ha conegut

Europa; tinguérem dominis fora de la nostra terra; exercírem protectorats polítics; i implantàrem amb la nostra existència nacional el règim parlamentari de les més lliures democràcies, i portàrem, per últim, a la vida colonial, en les illes italianes o en les terres gregues, el *self government* tal com avui es practica en els territoris del més gran imperi colonial modern. I aquests mateixos antecedents troba la vida espiritual catalana quan es tracta d'aquesta vella flor de la humanal civilització que anomenem la cultura dels pobles. (...)

I, per a major glòria nostra, cap civilització medieval no pot ésser tan històricament coneguda com la catalana. Ha dit molt recentment el savi historiador alemany Heinrich Finke que cap altre poble del món no podria presentar una col·lecció històrica de documents culturals medievals semblant a la publicada per aquest Institut. Un altre historiador estranger, l'anglès William Miller, deia en certa ocasió, en una conferència pública a Roma -i ho va consignar després en una obra de gran vàlua- que els estudiants de dret del seu país tindrien molt a aprendre de l'organització política autonòmica de l'Estat català fundat als començaments de la catorzena centúria al bell cor de la Grècia clàssica. (...)

Els catalans moderns, però, volem relligar les anelles, trencades per tres segles de decadència i d'oblit de la història esplendorosa de la nostra civilització.

La constitució de la Mancomunitat de Catalunya contribuirà a realitzar aquest somni d'elevació espiritual del nostre poble, al qual durant tant de temps ha estat negada la més petita iniciativa fins en allò que mes lliure i respectat sembla que hauria d'ésser: la vida de l'ànima. (...)

L'ús de la llengua catalana en les nostres publicacions científiques és un dret que ningú no pot regatejar-nos i al qual dignament no podem pas renunciar sense inferir un ultratge, sense imposar una degradant *capitis diminutio* al més noble de la nostra personalitat.

La força vital d'un idioma està en l'excelsitud d'allò que se li confia. La llengua grega, parlada per un dels pobles més petits de la terra, s'és imposada a tota la humanitat. El gloriós Mistral profetitzà el respectuós tribut que a la desvalguda parla de *Mireio* vindrien un jorn a oferir les llengües imperials dels pobles més poderosos del món.

Amb l'ús de la nostra, que va atanyer també les honors de l'imperialisme en els segles de la grandesa catalana, no hem experimentat en res aquest tancament i isolament amb què alguns amenaçaven els nostres treballs tot just fossin publicats. Lluny de considerar la bella parla de Muntaner com a

exòtica i indigna dels favors de Minerva, més d'un centenar de societats científiques d'ençà i d'enllà de la mar, tant de la raça llatina com de l'anglosaxona, i fins les orientals, l'han respectada i benèvolament acollida, tant per ses nobles tradicions com perquè han vist que en el seu front portava encara, igual que les altres llengües llatines, el séc de la diadema cesària de sa augusta mare.

Tot idioma de per si mateix és un organisme científic i una creació estètica. Negar-li l'existència tant se valdria com destruir un patrimoni espiritual al qual té dret la humanitat sencera. Mes si per desgràcia no fos així, si la llengua de Ramon Llull i d'Ausiàs March -que fou la primera entre les vulgars a rebre la consagració científica, i que ha conservat tot el vigor i la simplicitat de les races robustes- es veiés foragitada dels altres continents espirituals de la terra, els poetes i escriptors de Catalunya podrien conhortar-se, sabent que arribaven al cor de llurs conterranis i eren escoltats en els mes amagats racons de la pàtria, de les entranyes de la qual són tros vivent, repetint aquells entendridors versos de Camões:

«Que não é prêmio vil ser conhecido

Por hum pregão do ninho meu paterno.»

(Discurs llegit en la I Festa de l'Institut [29 de maig de 1914], en *Panorama del pensament català contemporani*, presentació i tria per J. Ruiz Calonja, Ed. Vicens-Vives, Barcelona 1963, pàg. 277-279 i 281-282.)